TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 4

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

NAMIK KEMAL

İNTİBAH

TÜRK EDEBİYATI

NAMIK KEMAL
İNTİBAH: SERGÜZEŞT-İ ALİ BEY

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
ATATÜRK KİTAPLIĞI KAYIT NO:
1- KitapBel_Osm_K.03155/01
2- KitapSEL_Osm_00410

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: MAYIS 2018, İSTANBUL
VII. BASIM: OCAK 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-459-1

BASKI
SENA OFSET
MALTEPE MAH. LİTROS YOLU SOK. NO: 2/4 İÇ KAPI NO:4NB9
ZEYTİNBURNU İSTANBUL
(0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: REFİK DURBAŞ

(1944-2018) Liseyi İzmir'de okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. Yirmi yıl *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştı. Yazın hayatına hikâye yazarak başladı, daha sonra şiire yöneldi ve ilk şiirini 1962'de *Ege Ekspres* gazetesinde yayımladı. 1962-1964 yılları arasında İzmir'de arkadaşlarıyla *Evrim* dergisini çıkardı. 1967'de *Alan 67*'nin sahipliğini ve yazıişleri müdürlüğünü üstlendi. 1972-1974 yılları arasında *Yeni a* dergisinin yazıişleri müdürlüğünü yaptı. 1989'da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından "Kapıkule'nin Vatansızları" röportajıyla yılın gazetecisi seçildi. İlk şiir kitabı *Kuş Tufanı* 1971'de yayımlandı. *Çırak Aranıyor* kitabıyla 1979'da Yeditepe Şiir Armağanı'nı, *Nereye Uçar Gökyüzü* ile 1983 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, *Menzil* ile 1993'te Halil Kocagöz Şiir Ödülü'nü, 2014'te PEN Şiir Ödülü'nü, 2015'te *Bağışla Ziyanımı* ile Yunus Nadi Şiir Ödülü'nü aldı. 2011'de TÜYAP 16. İzmir Kitap Fuarı Onur Konuğu seçildi.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 4

Roman

intibah: sergüzeşt-i ali bey

NAMIK KEMAL

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Refik Durbaş

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Son Pişmanlık

Namık Kemal, Türk edebiyatında ilk edebi roman olarak bilinen *İntibah: Sergüzeşt-i Ali Bey*'i (Uyanış: Ali Bey'in Macerası) 1873-1876 yılları arasında Osmanlı Türkçesiyle Kıbrıs Magosa'da sürgündeyken kaleme aldı. Romanın Latin harfleriyle ilk basımı ise 1944 yılında gerçekleşti.

Namık Kemal *İntibah*'ı yazarken Osmanlıca ve Türkçenin roman yazımına uygun, işlek ve edebi bir dil olduğunu kanıtlamak amacındadır. Romana "Son Pişmanlık" adını koymuştur, fakat dönemin Maarif Vekâleti yetkilileri bu başlığı yazara danışmaksızın değiştirecek ve bazı bölümlerini de sansürleyecektir.

Romanda her bölümün başında adını vermeksizin Divan şairlerinden bir beyit yer almaktadır. Konusu, Türk halk edebiyatının eski meddah hikâyelerinden *Hançerli Hanım Hikâye-i Garibesi*'nden (1851) esintiler taşımaktadır.

Roman o yıllarda moda olan romantizm akımının etkisiyle kaleme alınmıştır. Romanın başında yer alan uzun Çamlıca tasviri ve hüzünle bitmesi romantizm etkisinin açık bir kanıtıdır. Bu açıdan Ahmet Mithat Efendi'nin yazdığı *Dürdane Hanım* romanına da birçok yönden benzerlik göstermektedir.

Roman 1870'lerin İstanbul, Çamlıca ve mesire yerlerinde geçmektedir. Dekorunu ve arka fonunu o yılların Osmanlı sosyal yaşamı, düşünce ve toplum düzeni oluşturmaktadır.

Edebiyat tarihçisi Ahmet Hamdi Tanpınar'a göre romanın iki kadın kahramanı da Mehpeyker'in kişiliğinin ikiye bölünmesinden meydana gelmiştir.

Tanpınar şu yorumda bulunmaktadır:

"Dilâşub'da –bütün çehre ayrılıklarına rağmen– Mehpeyker'in devamından başka bir şey göremezsiniz. Bu hemen hemen Titien'in gençlik tablosundaki ilahi aşkla maddi aşk antitezi gibi bir şeydir. İşte bu hal bizi romanın başlangıcına götürür. Hakikatte kadınını anlamayan bir erkeğin romanını yazmak istiyordu. Bu pişmanlık romanını yazmak düşüncesi Namık Kemal'e hiç şüphe yok ki Dumas Fils'in *La dame aux Camelias*'sından gelmişti. Fakat Namık Kemal'in sünni ahlakı, içtimai hayatı evin ve aile bağlarının etrafında toplamak arzusu, düşmüş bir kadını haklı çıkaramazdı. O halde ne yapacaktı; kendisine *La dame aux Camelias*'dan gelen Mehpeyker'in şahsiyetini ikiye böldü. O, biri müfteris, öbürü mazlum iki insan olacaktı. Bizi bu mülahazaya götüren şey muharririn bütün isteklerine rağmen Mehpeyker'in şahsiyetinin romanın baş taraflarındaki birkaç çizgi yüzünden bir türlü bozulamamasıdır."[1]

Mehmet Kaplan da *İntibah*'ın "ferdî bir hayat tecrübesini hikâye ve tahlil eden dramatik ve psikolojik bir eser" olduğunu söyleyecektir.[2]

M. Ziya Bakırcıoğlu ise "*İntibah*'ta 'tip'lerden ziyade taraflar vardır, hatta iyilikle kötülük çatışması vardır demek, daha doğru olur. Mehpeyker ve Suriyeli Abdullah Efendi kötüler tarafını ve kötülüğü; Fatma Hanım, Dilâşub, Atıf Bey de iyiler tarafını teşkil ederler. Namık Kemal iyilikle ahlaklı olmayı aynı şey olarak düşünür. Bu iki tarafa dahil olan şahısların hepsi statik birer kahramandırlar. Romanın başından sonuna kadar değişmezler,"[3] yorumunda bulunmaktadır.

---

1 Ahmet Hamdi Tanpınar, *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, 1967.

2 Mehmet Kaplan, "İntibah", *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2*, Dergâh Yayınları, 1994.

3 M. Ziya Bakırcıoğlu, *Başlangıcından Günümüze Türk Romanı*, Ötüken Yayınları, 1983.

Namık Kemal *İntibah* romanıyla oldukça geniş bir dünyanın kapılarını Türk okuruna açmış bulunmaktadır. Bu bakımdan roman Namık Kemal'in roman, dil ve dünya görüşünün bir aynasıdır.

150 yıldan bu yana da okunması bu yüzden olsa gerektir.

Refik Durbaş

İntibah Önsözü[1]

Şu kitabın yazımına başlandığı sırada *Hakayık*'ta[2], *Ceride-i Havadis*'te[3] Osmanlı edebiyatına ilişkin birkaç makale görüldü.

"Reşad" imzasıyla *Hakayık*'ta yayımlanan yazıyla tamamen aynı fikirde olduğumuzu şu eserimizin düzenleniş tarzı ve ifade edilme biçimi göstereceğinden o konuda sözü uzatmaya gerek görmeyiz.

(Meram anlayalım: Gerek o Reşad imzalı kişinin –ki şahsı bizce meçhuldür– gerek bizim itiraz ettiğimiz edebiyat, sırf kendi dilimize aittir. Yoksa Arapçanın edebiyat eserleri bakımından dünyanın en zengin, en mükemmel dillerinden olduğunu ve Farsçada pek güzel, pek hoş eserler bulunduğunu Doğu'ya ait eserlerle uğraşan hiçbir seçkin kişi yadsıyamaz. Ama Türkçemizin edebi eserlerine taş atmaya hakkımız var mıdır, yok mudur? Aşağıda ufacık bir bahis anlatalım da ona göre karar verilsin.)

---

1 *Şark* mecmuasında "Kemal Bey'in Bir Makalesi: Kemal Beyefendi Hazretleri bu makaleyi vaktiyle *İntibah*'a mukaddime [önsöz] olmak üzere kaleme almışlarsa da her nasılsa basılamadığından ve böyle güzel bir eserin unutulmasına gönül razı olmadığından dergimiz aracılığıyla okuyucularımıza sunulması uygun görüldü" başlığıyla yayımlanmıştır (*Şark*, cilt: 1, cüz: 5, Rebiyülahir 1298 / Mart 1881, s. 97-101).

2 *Hakayıkülvekayi*, ilk sayısı Eylül 1870'te çıkarılan gazete.

3 İstanbul'da William Churchill'in 1840-1864 arasında önce on günde bir, sonra haftada beş gün yayımladığı Türkçe gazete. Siyasal ve ekonomik haberlerin yanı sıra çeşitli dünya haberleri de yer almaktaydı.

Şimdi Reşad imzasıyla *Hakayık*'a bir makale veren kişiye, "Abdi" imzasıyla karşılık veren yazar, kendinde eski tarzda yazılan eserlerimizi savunma hakkı görmüş ve şunu yazmış: "Bu yolda tercih edilen sessizliğin, acizlik kabul edilme ihtimali, hamiyet ve gayret silsilesini harekete geçirir."[1] Eğer edebiyatın güzelliği buysa vazgeçtik. Şu 19. yüzyılda zeki ve zarif Osmanlılara öyle zincirleme tabirlerle zincirli gayret gibi anlamların gereği yok!

Yine Abdi adındaki yazar, o makalesinde tiyatroyu Şiilerin Muharrem ayında icra edegeldikleri mateme benzetmiş!!!

Acaba *Hakayık*'ı okuyan fikir sahipleri bu düşünceye ne demişlerdir? Şüphe yok ki, "Bu kişi ya tiyatro görmemiş ya da Muharrem'de Valide Hanı'na[2] gitmemiş" diyecekler. Çünkü matem dedikleri Acemane[3] taklidi gördükten sonra, o matemi tiyatroya benzetmek hiç kimse için mümkün olamaz.

Yine bu kişi, tiyatro sandığı o şeyin, Osmanlı dilinde daha güzel yapılabileceğini iddia ediyor! Eğer efendi başka bir dil bilseydi bu davada bulunmazdı. Dil öyle taş kovuğundan yetişen incir ağaçları gibi kendi kendine olgunlaşmaz. Yüzyıllarca fikirleri eğitmeye hizmet için ömrünü vermiş birçok edebiyatçı, filozof gerekir ki bir dil, düzene zenginliğe ulaşabilsin.

Arapça dünyada en seçkin dildir. Fakat o dile sahip şimdi dünyada bulunan insan sayısı kadar bilginler, din bilginleri, erdemli kişiler, filozoflar, yazarlar, şairler, edipler, hatipler çıkmıştır. Üstelik en kısa suresi bile fesahat[4] ve

---

1 Özgün hali: "Şu yolda istimali tasavvur olunan sükûtun dermandegi ve acze hamlolunmak ihtimali silsile-i cünban-ı hamiyet ve gayret olarak..."

2 Valide Hanı: Mehpeyker Kösem Sultan'ın 17. yüzyılda Mercan'da yaptırdığı ve İranlı tüccarların yoğun olduğu ticaret merkezi. Avlusunda İranlılar Mescidi vardır. Şiiler, 1926'da yasaklanana kadar, burada Muharrem ayında matem ayinleri yaparlardı.

3 Acemler gibi, onlara özgü.

4 Fesahat (Ar.): Dilin anlam, uyum ve dizim açısından kusursuz olmasını, sözcüklerin doğru, düzgün ve yerinde kullanılmasını gösteren bilgi dalı.

belagatte kıyamete kadar dünyayı etkileyenleri bile aciz bırakmaya yetecek olan Kuranıkerim gibi ilahi bir teyide mazhar olmuştur.

Farsça uygar milletlere kendini beğendiriyor. Fakat onda *Şehnâme*'ler[1] var, *Hamse*'ler[2] var, *Mesnevi*'ler[3] var, Nasîr-ı Tûsi[4] gibi, Sadi[5] gibi, Feyzi-i Hindî[6] gibi, Cami[7] gibi bilginlerin, ariflerin, ediplerin, zarif kişilerin eserleri var.

Biz bunlardan hangisine sahibiz ki uygarlığıyla meşhur olan Avrupa'dan daha güzel edebiyat eserleri meydana getirmeye gücümüz yetsin?

O Abdi imzalı kişi her kimse –oynanması ve hiç olmazsa dinlenmesi mümkün olmak koşuluyla; yani içindeki sözcüklerin tamamını oynayanların ve dinleyenlerin anlayacağı şekilde– şiir ya da düzyazıyla iki perdeli bir tiyatro meydana getirsin, o zaman kendilerini aleyhtarı olan Reşad Bey ya da Efendi'nin değil, benim değil, Osmanlı'daki bütün yazarların ustalık ölçüsü kabul eder ve onu mevcut edebiyatçılarımız arasına dahil etmeyi görev sayarız.

Yoksa öyle hamiyet ve gayrette zincir düşünenlere, tiyatroyu Muharrem matemine benzetenlere, bilimin yayılmasını âlemin bozulmasına neden göstermeye çalışanlara göre kalemini "sıkıcı dille oynatan", Acemane ve acemice terkipleri kullanan kişiyi edipler arasına dahil etmek (hangi anlamıyla olursa olsun) makbul olacak hallerden değildir sanırım.

(Bir açıklama daha yapmaya mecbur olduk: Sözünü ettiğim Arap edebiyatı, Doğu'da Cahiliye döneminden

---

1 *Şehnâme*, Firdevsî'nin (935-1020) eski İran efsaneleri üzerine kurduğu manzum destan.

2 Beş mesnevinin bir araya toplanmasından oluşan kitap. Burada Genceli Nizamî'nin hamsesi kastediliyor.

3 Mesnevi, uzun konuları hikâye biçiminde anlatan, her beyti kendi arasında uyaklı nazım biçimi. Burada Mevlâna'nın mesnevisi kastediliyor.

4 Ünlü filozof Nasîrüddin Tûsî (1201-1274).

5 İran edebiyatının en büyük şairlerinden Sadi Şirazi (1213-1291).

6 Feyzi-i Hindî (1547-1595) Ekber Şah döneminin önde gelen şair, âlim ve düşünürlerinden.

7 Molla Cami (1414-1492), İranlı bilgin ve şair.

Mu'tasım[1] zamanına ve Batı'da Endülüs'ün[2] yıkılışına kadar yapılan şeylerden ibarettir. Yoksa şimdi Mısır'da, Tunus'ta, ötede beride söylenilen birtakım kasideler falanlar Arap edebiyatından sayılamaz. Benim sözünü ettiğim büyük eserler, mesela Mütenebbî'nin[3] veyahut Ebu'l-Alâ'nın[4] beyitleri[5] gibi bilgince, onurlu ve filozofça sözleridir. Çıkar için övgü düzen şimdiki dalkavukların eserleri değil.)

Gazetelerde bu tartışma üzerine bir yazı daha görüldü, güya iki tarafın görüşünü uyuşturmaya çalışıyor. Ahlakımızın düzeltilmesini, *Ahlâk-ı Alâî*[6] ve *Makamat-ı Harirî*[7] benzeri kitapların tercüme edilip çoğaltılmasına bağladıktan sonra, şimdi yazılan hikâyelerden, milli ahlaka bir hizmet beklenemeyeceğini söylüyor.

Halbuki *Ahlâk-ı Alâî* kadar ciddi bir kitabı –ne kadar halk dilinde yazılmış olursa olsun– okuyup ondan istifade etmek zaten terbiye görmüş adamların işidir.

Makamat-ı Harirî ise tam tersine ahlakı bozar. (Ebu Zeyd es-Serûcî'nin[8] kadı hakkında eşiyle arasında geçen konuşma okunsun.)

Bu kişi yazısında, "Zamanımızda yazılan hikâyeler mi ahlaka hizmet edecek?" diye soruyor.

Evet onlar hizmet edecek!.. İnsan öyle kuru kuruya öğüt dinlemeyle yetinmiyor. Eğlenerek istifade etmek istiyor. Ne yapalım? Dünyayı değiştirmek elimizden gelir mi?

---

1 Abbas el-Mu'tasım Billâh (796-842). Sekizinci Abbasi Halifesi, Harun Reşid'in oğlu.

2 Endülüs Emevi Devleti, 2 Ocak 1492'de İspanyolların eline geçti.

3 Mütenebbî (915-965). Klasik Arap şiirinin gelmiş geçmiş en büyük şairlerinden.

4 Ebu'l-Alâ Maari (973-1057). Arap şair ve düşünür.

5 Bahsedilen şairlerden Arapça birer beyit örneği verilmiştir.

6 Kınalızâde Ali Çelebi'nin (1511-1572) kaleme aldığı ilk ahlak kitabı.

7 Harirî'nin (ö.1122) bu kitabı, doğru düzgün ve açık söyleyişin en parlak örneği sayılır.

8 *Makamat*'taki hayali kahraman. Toplumdaki eksiklik ve çelişkilere dikkat çekmek amacıyla, Ebu Zeyd es-Serûcî adına uydurulmuş maceralar akıcı bir üslupla anlatılır.

Acizane inancıma göre hikâye, hakikaten insanlar arasında itibara değerdir. İnsan, eğlencesinde de yarar görecek birtakım öğütler bulursa zarar mı etmiş olur? *Ahlâk-ı Alâî*'den terbiye görmek hapiste ıslah olmaya, *Telemak*[1] gibi hikâyelerden bir şey istifade etmek ise düzgün bir bahçede ders okumaya benzer. Hapishanelerde, zindanlarda kaç kişi ıslah edilebiliyor? Düzenli bahçeli okullardan ne kadar bilgili kişi çıkıyor.

Ahlâk-ı Alâî'yi milletimize edebiyatça ibret örneği sayan kişinin tabiatını bilemem. Fakat ben o kitabı –içerdiği birçok felsefi düşünceyi takdirle birlikte– okumaktansa, okunması için gereken zaman kadar hapiste kalmayı tercih ederim. Tanıdığım yazarların hangisine sordumsa onlar da bu düşüncemi onayladılar.

İşte eğlenceden yararlanma düşüncesi nedeniyle Hintliler, İbraniler, Yunanlar, Romalılar, Araplar, Acemler, Avrupalılar, bilgince öğütleri daima yüzeysel birtakım hikâyeler içinde gizlemişlerdir.

Hatta Hint'ten Batı'ya geçmiş bir hikâyedir: Hakikat bir kız imiş. Fakat çıplak gezermiş. Nereye gittiyse kabul etmemişler. Sonunda bir kuyuya saklanmaya mecbur olmuş. Hikâye ise dişleri dökülmüş, yüzü buruşmuş, elleri çolak, ayakları paytak, beli kambur, ağzı kokar, burnu akar, gözü kör, kulağı sağır bir kocakarı imiş. Fakat yüzünü düzgünler, takma dişler, vücudunu gayet güzel elbiselerle süslediğinden daima görenlerin makbulü olurmuş. Sonunda bir gün, Hakikat'e kuyusunda rastlamış. Kendi elbisesini ve süslerini vermiş. Ondan sonra Hakikat de gittiği yerlerde kabul görmeye başlamış.

Elimizde *Hümâyunnâme*[2] var. *Antere*[3], *Fâkihetü'l-hulefâ*[4] var. *Elfü'l-Leyl ve Leyle* [*Binbir Gece Masalları*] var. *Gülis-*

---

1 Fransız yazar François Fénelon tarafından yazılan didaktik roman, *Les aventures de Télémaque* (1699). Yusuf Kâmil Paşa tarafından *Tercüme- i Telemak* adıyla çevrildi. Türkçe yayımlanan ilk çeviri romandır (1862).

2 *Kelile ve Dimne* adlı ahlaki ve öğretici Hint masallarının Tarihçi Âli tarafından yapılmış Türkçe çevirisi. Türk nesir sanatında eşi görülmemiş bir şaheser olarak değerlendirilmiş, yüzyıllar boyu ilgi ve takdir görmüştür.

3 "Antere Kıssası", Arap şairi Antere'nin (ö.614?) yaşamından kaynaklanan bir Arap kahramanlık hikâyesi.

4 İbn Arabşâh'ın (ö.1450) eseri. Arap, Acem ve Türk hükümdarlarından söz eder.

tan var. *Bostan*[1] var. *Hadîka-i Senâî*[2] var. Yahya'nın *Mihr ü Hümâ*'sı var. Fuzulî'nin *Leyla ve Mecnun*'u var. Galip'in *Hüsn ü Aşk*'ı var. Sonuç olarak var. Onlardan ne zarar gördük ki ahlak düzeltmek için *Alâî*'yi, *Makamat*'ı falanı okumaya kendimizi zorlayalım. Şeyh Galip merhum ne güzel demiş:

Nush [öğüt] ise eğer budur mezâkı [tadı]
Dünya fani ahiret bâki
Olsa ne kadar harab ü mağşuş [karışık]
Yokdur bunu bir işitmedik gûş [kulak]

Osmanlı edebiyatının böyle tanık tutulmaya layık eserleri vardır, fakat nadirdir. Ayetle ve hikmetle ispatlandığı üzere bütün mahlûklar, erkek-dişi olarak çift yaratılmıştır. Bundan ötürü evrene muhabbetle bağlıdırlar, dünyayı sevmek fıtratlarında vardır. Bunun için insan her şeyden fazla aşka meyleder.

Bu sebepten hikâyelerin, tiyatroların içerdiği hikmeti genellikle aşka dair birçok kıssa içine gizlerler. Onun için biz de şu aciz eserimizin içerdiği yepyeni düşünceyi, hayali bir hikâyeyle sarmalamak istedik.

Bundan başka hikâye yazmakta bir görev daha vardır: O da yalnız muhatabı ıslah veya eğlendirmek için eski beğeni tarzı olan yerli yersiz akla, ağıza ne gelirse söylemeyi bırakarak insanın doğasını tahlile çalışmaktır.

İnsan vicdanındaki sırları, kalbin en gizli köşelerine ulaşmadıkça bulmak imkânsızdır. Kalbin sırları bilinmedikçe bir adamı söylenen sözlerle etkilemekse tamamıyla olmayacak bir şeydir. Çünkü fikir her ne düşünür ve görürse, zihnindeki hazlarla ve gönlündeki kederlerle karşılaştırır. Benzerse kabul eder, benzemezse etmez.

Bir iki yüzyıldan beri –özellikle zamanımızda– Avrupalılar iç dünyayı inceleyip açıklamada fevkalade ustalık göstererek gerek tiyatro ve gerek hikâyeyi edebiyatın en büyük kısımları arasına soktular. Hatta Fransızcada hikâyeye "roman" derler.

---

1 *Gülistan* ve *Bostan*, ünlü İranlı şair Sadi Şirazi'nin iki eseri.
2 İranlı Şair Senai'nin (ö. 1131?) tasavvufa dair en önemli mesnevisi.

Edebiyatta geniş hayaller ve herkesin kullanmadığı söz ve tabirlerle kurgulanmış eserlere "romantik" denir. Shakespeare gibi, Walter Scott gibi, Schiller gibi, Lord Byron gibi, Victor Hugo, Alfred de Musset gibi, her kitabı iki üç yılda bir kere, iki üç yüz bin nüsha basılan büyük yazarların kendi dillerinde ortaya koydukları ve ilerlettikleri özel tarzdır.

Hayal gücü Doğu'da bittabi Batı'ya galip olduğundan ve Avrupalılar –her fende olduğu gibi– edebiyatta da Hint'i, Yunan'ı, Arap'ı, Acem'i taklit ettiklerinden, bu tarzın mucidi olmak şerefi de bizim ecdadımıza kalır. Şu kadar var ki Avrupalılar taklit ederken bir şeyin gerçekten taklide değer olan yerlerini ediyorlar.

İşte o kabilden olarak kendilerine örnek olması için Arap'ın Acem'in ve diğer eski dillerin saygın eserlerini tercüme etmişler. Mantık ve adaba uygun gördükleri yerlerini örnek almışlar. İçlerinde akıl dışı, abartmalı, hiçbir şeye benzemez teşbih görmüşlerse ona uymamışlardır. İmalı, lastikli sözler gibi zevzeklikleri de makbul tutmamışlar. Buna göre biz daima Avrupa dillerinin edebiyat alanında seçtikleri kurallara ve taklit tarzlarına bağlı kalmak zorundayız. Çünkü gerek o kuralların tamamı gerek o taklit tarzı Avrupa'nın heves kuruntularından çıkma birtakım hayaller değil, sadece gerçek ve bütünüyle içgüdüseldir. Onlar nasıl Arap'ın ve Acem'in [...][1] gibi şairane ve filozofça düşüncelerini beğenerek kabul edip dillerinde bu türlü şeylerin tercüme ve taklitleriyle bir fikir ufku açmış ve hayal etme gücü kazanmışlarsa, biz de onların –tercümeleri Ekrem Bey[2] gibi ediplerimizin yayınlarında görülen– birtakım güzel eserlerini taklit eder ve Doğu ile Batı'nın gelişmiş fikriyle el değmemiş hayalini birleştirmeye çalışırız. Yolumuzun doğruluğunu göstermeye, görülen genel rağbet yeterlidir.

"Huz mâ safa da' mâ keder."[3]

Namık Kemal

---

1 Arapça ve Farsça birer beyte yer verilmiş.
2 Recaizâde Mahmud Ekrem (1847-1914).
3 Mutluluk vereni al, keder vereni bırak.

Gel ey fasl-ı bahârân mâye-i ârâm u hâbımsın
Enis-i hâtırım kâm-ı dil-i pür-ıztırabımsın[1]

Bahar günleri, bu köhne cihanın gençlik neşesinin sabahıdır. Bahar erişince toprağın her tarafı baştan ayağa tazelik kesilerek "Yuhyil arza ba'de mevtiha"[2] sırrı açığa çıkar. O kuru kuru ağaçlar –mahşere rastlamış kemikler gibi– yeniden can bulmaya başlar. O zaman, tazeliklerine dikkat edilse ibret gözüyle bedenlerine baştan ayağa akan hayatı görmek mümkündür. Bu durumda, en aşağısındaki büyümeye bakılsa âlemin her zerresinde bir ruh meydana geliyor sanılır. Kırların her tarafında kendisini gösteren manevi zevke, belki ruh bulmuş, cisimleşmiş neşe denilse, abartılmamış olur.

İlkbaharın en büyük güzelliği –çokluğu ve alışılmışlığı bakımından oldukça hor gördüğümüz– çimenlerdir. Dünyada renklerin en kararında olanı yeşilden tatlı renk mi vardır? Bahar mevsiminde yeryüzünün her zerresi yeşillenir.

(Hatta kendini insan sanan ve gerçeği söylemek gerekirse bitkiden farkları, iradesiyle yer değiştirme gücünden ibaret birtakım beylerimiz de ötede beride rast geldikleri hanımlara yeşillenmeye çalışırlar.)

---

1 Bölüm başlarındaki beyitlerin hangi şairlere ait olduğu (tespit edilebilenler) dipnotlarda belirtildi. Yukarıdaki beyit *Nedim Divanı*'ndan. Günümüz Türkçesiyle: Ey bahar gel, benim huzur ve uykumun mayası / Acılı gönlümün neşesi, düşüncemin arkadaşı.

2 Kuran'da geçen bir ayet; anlamı: "Allah ölmüş toprağa yeniden hayat verir."

Hele bir kez çimenler açıklı koyulu renkleriyle toprağı kuşatmaya, bir kez bahar bulutunun yansıması çimenlik üzerinde dalgalar oluşturmaya, bir kez kırların ötesinde berisinde yığın yığın beyaz çiçekler açılmaya başladı mı!.. Bir kez deniz, hafif hafif dalgalanmaya; yavaşça esen rüzgâr, geçişiyle suyun yüzeyinde temiz bir alına nazireler yaparcasına kıvrımlar göstermeye; küçük dalgalar, kabarcıklar rüzgârın önüne düşerek bir yere toplanmış yasemin, çevreye saçılmış yasemin döküntülerinden nişan vermeye yüz tuttu mu!.. Kırları, sefasından hareket gücü kalmamış deniz; denizleri, sevincinden harekete geçmiş kır sanırsın.

Güller göründükçe sanılır ki, birçok yeni yetişmiş güzel fidan yabancı bakışlardan kaçarak ağaç gölgelerine, yaprak aralarına saklanmış. Ara sıra rüzgârı uygun buldukça gizlendikleri örtülerden çıkar, birbirleriyle dudak dudağa gelirler. Rüzgâr karşı koymaya başlayınca yine kendi içlerine çekilir, birbirlerine özlem çekercesine arzuyla hafif hafif gülüşürler.

(Doğu'ya özgü hayallerle fazla haşır neşir olmaktan mıdır, nedir, ben gülden söz ettikçe bülbülü bir türlü unutamam. Gerçi güle âşık olmadığını bilirim. Fakat zavallı kuşun sevdalı hallerine bakılırsa o ufacık gönlünde ne büyük bir aşkın izi hissedilir.

O aşk da varsa kendi özgürlüğünedir, tutulup da kafese hapsedilince şakıması şöyle dursun, çoğu zaman yaşaması bile mümkün olamıyor.)

Lalelere bakıldığında, geceden çimenlikte bir içki meclisi düzenlenmiş de sarhoş gibi uykuya varan meclistekilerin her biri şarapla dolu kadehini bir köşeye bırakmış zannedilir... Kadehlerin kimi havaya doğrulmuş ya da yere eğilmiş, kimi henüz yerleşememiş, bazen eğriliyor, bazen doğruluyor.

Baharın her eserini, her sefasını, her durumunu betimlemek değil benim, gökyüzünü ham eriğe, yeryüzünü kızıl yumurtaya benzeten düş sahiplerinin bile kolaylıkla altından kalkabileceği şeylerden değildir.

Yine de baharın güzelliklerinin yalnız çimeni, gülü, lalesiyle yetinemeyeceğim.

Acaba az rüzgârlı, hafif bulutlu bir havada baharın çimenliğine ışık yansıyınca oluşturduğu duruma hiç dikkat edilmiş midir? Bir taraftan rüzgârın kıpırdatması, bir taraftan bulutların gölgesi, çimenliği her dalgası bir başka biçime girmiş yeşil dalgalı kumaşa benzetmez mi? Genellikle kırlarda görüldüğü gibi çimenler öbek öbek her renkte, her biçimde çiçeklerle süslenir de güneşin parlaklığı üzerlerinde dalgalanmaya başlarsa yeryüzüne tavus kuşu tüyünden küçük halılar döşenmiş sanılmaz mı? İlkbahar güneşi bereketini yalnız yeryüzüne ayırmaz. Sabah akşam gökyüzünü de ışıkla doldurur, renge boğar. Baharın rüzgâra verdiği hoşluktan mıdır nedir, o mevsimde gökyüzünün renklerinin güzelliği olsa olsa güneş çehreli, ışık saçlı bir dilberin mavi gözlerinde görülebilir.

Baharda havanın bereketiyle bulutlarda oluşan hafiflikten midir nedir, o zaman güneşin doğuşu, öteki zamanların güneşinin doğuşuna, gurubuna benzemez.

Işığın oluşturduğu renkler öyle parlak, öyle göz alıcı görünür ki, ufuklara binlerce gökkuşağı yığılmış sanılır. Sanki felek baharın yeryüzüne verdiği güzelliğe gıpta eder de ufukta bahçelerimize nazire yapmaya kalkışır: Güneş ya doğup ya da batıp da rüzgâr dalgalanmaya başladığı gibi bulutlar parça parça olur. Kimi yeşillenir, yaprak biçimini alır, kimi ağarır, zambak gibi açık saçık salınmaya başlar. Kimi morarır, sümbül gibi, kandil gibi öteye beriye dağılır. Bakış, sonsuz boyutlar içinde kendisini kaybetmeye başlayıp da duygular düşlere yenilince, gökyüzü denizin ya da deniz gökyüzünün aynası olur. Bağlardaki çiçekler gökyüzüne ya da ufuktaki bulutlar denize yansır. Sözün kısası yeryüzü ile gökyüzünün birleştiğini sanmamak mümkün değildir.

Baharımızın mehtabını da unutmayalım. Eğer hilal ise genellikle çevresine dolunay büyüklüğünde, dolunay biçiminde, dolunay hoşluğunda bir ışık aylası bağlar. Hani

"Ay bir yaratıktır. Bazı büyücüler yere indirirler de sütünü sağarlar" inancında bulunanlar yok mu, onlardan biri bu hilal ve ışık aylasını görünce o sütü sağılan yaratığın hamile olduğuna inansa yeridir.

Eğer dolunay ise çevresine bir sarı ayla dağıtır. Bizim gibi mehtabın da bir âlem olduğunu bilenler dahi ak benizli bir kız pencereden sarkmış, sırma saçlarını yüzünün çevresine dağıtmış, yeryüzünün rengârenk süsünü seyrediyor sansa ayıplanmaz.

Mehtabın baharda denize yansımasını seyretmelidir ki, gümüş servinin güzelliğinde olan mükemmelliği anlamak mümkün olabilsin. Havalar berrak, sular saf, gümüş servi ise sanki ışıktan dökülmüş bir peri kızı gibi anadan doğma çıplak suya girer, yüzmeye başlar. Bedenine dokunan her damla, su iken ışık kesilir. Deniz arasında, düşlerin geçişi için, gerçeğin geniş yolu gibi ışıklı bir cadde ortaya çıkar.

Biz galiba asıl konudan ayrıldık. Muradımız Çamlıca'yı anlatmaya baharın özellikleriyle bir başlangıç yapmaktı. Fakat yazın buluşma yerini ararken yolda çiçek toplamaktan kendisini alamayan aşk heveslileri gibi düşüncenin önüne rast gelen birkaç taze hayali çiğneyip geçmeye gönlümüz razı olmadı. Rahatsız ettiysek af dileriz. İşte asıl maksada başlıyoruz.

Ey âlem-i misâlin seyyâh-ı huşyârı
Hiç kasr sûretinde gördün mü nev-bahârı[1]

İstanbul'u görenler bilir, Çamlıca Köşkü güzellikte, ruhu beslemede ilkbahardan aşağı kalır zamanın güzelliklerinden değildir. Binası bir tarafa dursun! Yalnız bulunduğu yer İstanbul'un en seçkin bir noktası olduğu gibi.

İstanbul bir güzellik denizinin sahibidir. Yalnız hüzünlü kıyılarına yüz sürerek önünden akıp giden denizin güzelliği, yerinin bütün dünyada eşsizliğini kanıtlamaya yeterlidir.

İstanbul denilen güzellikler topluluğunun içine aldığı her türlü eşsiz şeyi bir bakışta gösterecek nokta ise Çamlıca'dır. Boğaziçi'nde bir büyük orman ya da bir küçük körfez yoktur ki, Çamlıca'nın gözü önünde olmasın. Başkentimizin[2] Beyoğlu gibi, Galata gibi, Babıâli civarları gibi, Sultan Bayezid gibi hangi gelişmiş semti, Çamlıca'nın seyreden bakışlarından kendisini saklayabilir? İstanbul'da eski kuruluş ve meşhur yapılardan biri var mıdır, Çamlıca tasvirini almak mümkün olmasın?

Çamlıca öyle ibretle bakılacak yerdir ki bahar içinde insan, çeşmesinin yanına çıkar da başını kaldırıp çevresine bakınırsa gözünün önünde doğal, sanayi ve fenle ilgili nice

1 *Nedim Divanı*'ndan. Günümüz Türkçesiyle: Ey rüya âleminin akıllı seyyahı / Hiç köşk şeklinde gördün mü ilkbaharı?
2 Osmanlı devrinde başkent İstanbul'dur.

yüz bin türlü güzellikten oluşmuş bir başka dünya görür. Bayağı gözbebekleri o güzellikler dünyasının bir üstün beceriyle tek noktaya sığıştırılmış haritasına döner. Bir de gözünü aşağı meylettirmek isteyince bakışının ışığı dünyanın türlü çiçeklerini içine alan ve –çiçek bahçesine düşmüş balarısı gibi– dakikada bir çiçeğe işleyerek, saniyede bir meyveyle oyalanarak yavaş yavaş deniz kıyısına gidinceye kadar güçten kesilir.

Çamlıca'ya yüce cennetin yere inmiş bir parçası denilse yakışır. Tanrı dünyada bengi suyu icat etmiş olsaydı o niteliği Çamlıca suyuna verirdi.

Bundan yaklaşık sekiz yıl önce orada bir güneşin doğuşunu seyretmiştim. Gökyüzünden yere ışık yerine ruh yağıyor sandım.

Seyir yerleri zevkim değildir. Tatil günleri her türlü sevinçli haberden uzak, bir kuru hovardalık için renkli cellat kemendi denilmeye layık bir sıkı boyunbağı takarak, süslü tomruk niteliğine uyan bir çift dar potin giyerek, sabahtan akşama kadar araba arkasında dolaşarak günah toplamak, akşamdan sabaha kadar boğaz ağrısı eziyeti ve nasır cefasıyla yatakta inlemek gibi şeylerde bir gönül şenliği görmem. Hele cuma ve pazar günleri Unkapanı'ndan bir kayık tutup da yolda seksen kayığa çatarak, doksan tehlikeli girdaptan geçerek, o nazlı Kâğıthane deresine girerek tozdan dumandan yapma bir insan resmi ya da benzetmenin daha doğrusu istenilirse "Hazer hazer ki ecel na-reside medfûnem"[1] dizesine uygun olmayı gerekli görmüşçesine mezarını omzuna almış bir cadı biçimine girmek, sonra da bunun adını eğlence koymak hiç aklımın erdiği şeylerden değildir. Fakat ne yalan söyleyelim, cuma ve pazarın dışında, açık ya da sümbüli bir havada Boğaziçi seyir yerlerinin hemen hepsini, özellikle de baharda Çamlıca'yı severim.

İnsan uygarlık dünyasının lezzetlerine ne kadar alışık olsa da yine arada sırada ilk hali olan kırlarda oturma

---

1 Sakın, sakın ki ecel erişmeden gömülmüşüm. (Canlı cenaze gibi.)

eğilimini bütün bütün aklından çıkaramıyor. Şimdi gurup zamanı bir su başında, bir çimenlikte, bir ağaç altında oturup da doğanın o yüce hüznünü seyretmek şehirlerin, evlerin hangi eğlencesine tercih olunmaz? Ara sıra beldelerin o iğrenç havasından, uygunsuz manzarasından kaçar; rüzgârın, çiçeklerin gözeneklerinden henüz kurtulmuş parçalarıyla soluk almayı nasıl olur da gönül istemez? Kırların birbirine benzemez nice yüz bin renk ve şekillerine dalmayı hangi bakış vardır arzu etmez?

İşte insanların tamamında var olan gezinti eğilimi elbette –aşağıda durumundan söz edeceğimiz– Ali Bey'de de vardı.

Geldi sabah-ı rûz-i civaniye infilâk
Eyyâm-ı fitne erdi belâlar mübarekî[1]

Ali Bey zengin aile çocuğu, yirmi bir, yirmi iki yaşında bir delikanlıydı. Anasının babasının bir tanesi olduğundan, özellikle babası evlat kıymetini gerçekten bildiğinden İstanbul'da bulunduğu halde öğrenimine, eğitimce gelişmişliğin son noktasına varmış yerlerin aristokratları kadar özen gösterildi. Çocuk on yaşındayken birkaç dil bilir, edipler arasında, eğitimin yeni yetiştirdiklerinin en yeteneklilerinden sayılırdı. Hele babasının –bizim taraflarda örneği pek az görülen– inceliği ve şefkati, yaradılışında olan saflık ve nezakete o kadar güç vermişti ki terbiyesine, davranışına bakanlar kendisini adeta bir melek sanırdı.

Fakat zavallı babası sağ oldukça ciğerparesi için daima büyük bir endişe içindeydi. Çünkü çocuk sarı benizli, çok sinirli, bununla birlikte kanı da oynak bir şey olarak gördüğü bilgece terbiyelerin, şefkatli davranışların etkisiyle doğanın sonuçlarından olan kızgınlığa üstün gelir gibi görünse de o mizacın bir diğer sonucu olan düşkünlüğe tutsak olduğu hemen her halinden anlaşılırdı. Her neye merak salarsa bütün dünyayı unuturcasına bütün zamanını ona ayırırdı. Bir şey arzu eder de gerçekleşmesinde engele rastlarsa amacı

1 Günümüz Türkçesiyle: Gençlik gününün sabahı patlamayla geldi / Kargaşa günlerdi erişti, belalar mübarek olsun.

ne kadar küçük olursa olsun ele geçirmek için en büyük fedakârlıktan çekinmezdi. Hatta ufak bir emelinden umudunu kesince günlerce hastalanır, gecelerce gizli gizli ağlardı.

Babası ise dünyada hem en büyük olgunluk hem de en büyük eksikliğin nedeni olan bu ısrarcı yaradılışı çocuğun tabiatından çıkarmaya imkân göremediği için o eğilimleri daima öğrenim ve terbiye taraflarına yönlendirerek oğluna bir yarar silahı edinmek isterdi.

Gerçi Ali Bey babasının hayatında ve hele on dört on beş yaşına girdikten sonra âlemde eğitimden başka sevilecek, arzu olunacak bir şey bulamaz olmuştu. Dünyayı unuturcasına meşgul olduğu şey varsa dersleriydi. Bir küçük amaç için büyük fedakârlık seçerse, nüshası ender bazı kitapları pahasının kırk, elli misline almaktaydı. Hastalanırsa bir konuda yenildiği için hastalanırdı. Ağlarsa okuduğu şeylerde bir zor soruna rast gelip de çözemediğinden ağlardı.

Fakat bu değişen dünya kendisi gibi sabrı sevenlerden olmadığından çocuk yirmi yaşına girer girmez varlık nedeni, düşüncelerinin yol göstericisi olan babası ölünce durumunda birbirini izleyen çeşitli değişimler, çeşitli yanlış davranışlar görülmeye başladı.

Der-vakt-i civânî zi muhabbet çi hicâbest
Bes tavr-ı aceb lazım-ı eyyâm-ı şebâbest[1]

Çocuğun mizacının etkileri galip olmakla beraber, aldığı eğitim, vicdanındaki duyguları bir kat daha güçlendirmişti. Babası ise hayatının nedeniydi; kendisi için hayattan da mukaddes olmaktan başka her durumda öğretmeni, danışmanı ve arkadaşı, sadık dostu olduğundan gönlünde ne kadar sevme kabiliyeti varsa hemen hepsini ona ayırmıştı. Çocuk, hiç aklında yokken vicdan ve kültürünün sahibi aziz varlığı babasını telafisi mümkün olamayacak biçimde ansızın yitirince hayatın lezzetini de kaybetti. Ruhunun arkadaşı kitaplarına bakar, cinsi bozukla arkadaşlığa düşmüş kadar sıkılırdı. Düşüncelerinin gezinti yeri kalemine[2] gider, zindana atılmış gibi eziyet çekerdi. İşi gücü odanın bir köşesine çekilerek yetimler gibi ah etmek, hüzünle gözyaşı dökmekti. Onun bu durumu, annesine kocasının vefatından çok endişe vermekteydi.

Bey'in annesi eğitimden nasibini almış milletlerin kadınları gibi bilgili değilse de üstün zekâsı yanında yirmi beş yıl kadar kocasının eğitimi altında kalmış ve gördüğü, işittiği olaylardan onun bilgece yol göstericiliğiyle pek çok gerçeğe

1 (Farsça) İranlı şair Hâfız-ı Şirazî'nin bir beyti: Gençlik çağında aşktan niçin utanmalı / Tuhaf davranışlar gençlik günlerinin gereğidir.

2 Resmi dairelerde yazı işlerinin yürütüldüğü yer, büro.

ulaşmış bir kadındı. Buna dayanarak kendisini acı ve üzüntü yolunun önüne salıvermek gerekse sevgili kocasından uzak kaldığı gibi bir de sevgili yavrusunu kaybedeceğini düşünürdü. Gözlerini ölülere ağlaya ağlaya ve dirileri görmeyecek bir duruma getirmenin dünyada olanlara zararlı, ahirettekilere yararsız olduğunu bilirdi. Mertçe bir çabayla ne kadar hüznü ne kadar kederi varsa gönlünde saklar; böylece eşinin yokluğuna ağlamak gibi en övülecek bir durumunu kabahatmiş gibi saklamaya mecbur olduğundan yüzüne gelen acı gülümsemeleri sevinç gülüşleri şeklinde göstermek isterdi.

Çocuğu düştüğü derin üzüntüden kurtarmak için bin türlü bahane düşündüğü sırada evlerine yakın olan Çamlıca'yı da aklından çıkarmadı. Sonunda bir çarşamba günü mayıs başlarına rastladı. Gökyüzü zümrütten dökülmüş bir aynaya benzedi. Üzerini Musul işi telden örtü çekilmiş gibi oldukça beyaz bir bulut örtmüştü. Güneşin ışığı nazik mizaçlı bir nazlının güzellik şimşeği gibi dokunduğu yerleri aydınlatır, fakat yakmazdı. Ağaçların –gölgesinden kırlar yüz çevirdiğinden– yukarıdan aşağı hakaret bakışıyla bakar gibi kibirli duruşları abes görünürdü. Rüzgâr memedeki çocuğunun uykusuna bekçilik yapan annenin nefesinden hafif eserdi. Hanım hava ve kırların bu hoşluğunu görünce Ali Bey'i rica, yalvarma, ısrarlarla Çamlıca'ya çıkmaya ikna etti.

Seyre ilk gittiği gün oraları çocuğa pek yabancı görünmüştü. Hatta ikinci, üçüncü kez de çocuğu kırlara ricayla, zorlamayla çıkardılar. Ancak git gide Bey, Çamlıca'ya çıkmayı gereği gibi alışkanlık haline getirdi. Birkaç gün birbiri üzerine kıra çıkmasa adeta sıkılırdı.

İnsan, tabiatın ne garip oyuncağıdır. Ali Bey, en aziz bir varlığın ölümünden üzüntü duyarken hayatın cisimleşmiş bir örneği olan uygarlık dünyasından kaçar, her karış toprağında nice bedenler saklaması bakımından ölümün somut örneği olan kırlarda gezip eğlenmek isterdi.

Her neyse, Bey iki günde bir kez Çamlıca'ya gitmeyi, tabiatında olan eğilim yönünden, hayatının gereklerinden

sayar olmuştu. Fakat gezişten muradı kalabalıktan kaçmak olduğu için tatil günleri eğlencesinden geri kalır; bundan dolayı cuma ile pazarı kendince alışılmışın tersine çalışma ve zorluk günlerinden bilirdi.

Bir gün Çamlıca'ya olan meylinden söz ederken iş arkadaşları orada bir ziyafet isterler, o da memnuniyetle kabul eder. "Yarından tezi yok buyurun" deyince –ziyafet bir salı gününe rastladığından– arkadaşları gülüşmeye başlarlar. Ali Bey ise bu gülüşmelere bir anlam veremeyerek nedenini sorar. Fakat arkadaşlarıyla Çamlıca'da cuma ve pazarın dışında –tenhalık bakımından– eğlenmenin mümkün olmadığını da anlar. Her ne kadar eğlenceden murat kalabalık seyretmekse İstanbul ve Beyoğlu sokakları dururken Çamlıca'ya gitmeye hiç gerek olmadığını anlatmak ister. Alışıklığa karşı gösterilen kanıtlar –diyelim apaçık olsun– ne kadar tesir ederse Bey'in ısrarı da ancak o kadar sonuç verebilir. Çoğu iş arkadaşı arasında alışıldığı üzere kendisiyle görünüşte pek laubali, gerçekte pek külfetli görüşen nazik beylerden bazıları Ali Bey'in öyle bir tenha günü önermesi ve bu önerisinde ısrar edişini ziyafetten kaçtığına yorumlayarak birtakım alaycı sözler söyledikleri için arzusundan değil, utancından daveti cumaya erteledi.

Annesi ise oğlunun –öyle bir günlük eğlenceden gelecekte oluşacak felaketleri nereden bilsin– insan içine karışarak zaman geçirme isteğini görünce sevgili yavrusu dünyaya yeni gelmiş kadar hoşnut olmuştu.

Cuma gelince karar gereği Bey'in arkadaşları saat üç sıralarında Üsküdar'a geçerler. Sabah kahvaltısından sonra zaten Ali Bey'in evinde var olan iki arabaya binerler ve doğru eğlence yerleri Çamlıca'ya giderler.

Bir süre çeşme başında eğleşerek Ali Bey doğanın nice yüz bin çeşitli güzelliğini, öteki beyler –renkli ferace[1] ve boyalı yüzleriyle gezinti yerini, ağaçları baştan aşağı çiçek-

---

1 Eskiden kadınların dışarı çıkarken giydikleri, pelerine benzer, geniş yakalı üst giyeceği.

lerle donanmış da rüzgâr estikçe öteye beriye salınmaya başlamış bir bahçeye benzeten– hanımların işvelerini seyrederek akşama kadar eğlenirler.

O zaman Çamlıca'nın en "civcivli" zamanıdır. Yollar, birbiri ardınca akıp gelmekte olan yaşmak[1] kalabalığından köpükler içinde kalmış coşkun selleri andırmaya başladı. Beyler de yerlerinden kalktılar, hanımlara karıştılar. Her biri belki bin tanesine düşkünlüğünden, ondan başka kimseyi sevmek olanağı bulunmadığından, yolunda ölmeyi canına minnet bileceğinden, özetle dünyada kaç türlü soğuk yalan var ise hepsinden söz açmaya başladılar.

Bu durum ise Ali Bey'in yaradılışına, terbiyesine bütünüyle aykırı olduğu için bu eğlenceden bayağı bir felaket kadar eziyet çekiyordu. Fakat ülkemizin durumu malûm: Dostlar arasında kalbin üzüntülerini saf bir biçimde göstermemek arkadaşlık adabından sayılıyor. Eğlence gibi hükümsüz şeylerde bile beğenmediğini ikiyüzlülükle beğenir gibi görünmek insanlık görevi sanılıyor. Bundan dolayı zavallı çocuk çoğunluğa uymak ve gönlündeki acıyı eğlence olarak göstermeye çalışmaktan başka çare bulamadı. O da arkadaşlarıyla beraber öteye beriye gezinip dururken –hiç içindekilere dikkat etmeden– bir arabaya arkadaşlarından yeni öğrendiği biçimde işaret etti. Fakat arabadakilerden bir karşılık görmedi. Bu durum ise her şeyden önce bir namus sahibinin arabasına sataşmış olmak endişesiyle utanmasına yol açtı ve kanında oluşan sıcaklık bedenini eritecek sandı.

Öyle bir mevkide ve öyle bir durum üzerine konuşarak suçundan kurtulmak olanağı göremediğinden mazeret gösteren hüzünlü bir bakışla üzüntüsünü belirtmek istedi. Kirpikleri birbirinden ayrılıp da o tarafa doğru bakar bakmaz arabanın perdesi açıldı, bilmediği bir işaret göründü, ardından yine hemen kapandı.

---

1 Kadınların feraceyle birlikte kullandıkları, yalnızca gözleri açıkta bırakan yüz örtüsü.

Önemli olayların birçoğunun uysallıktan doğduğu bilinir. O bakımdan bu çaresiz delikanlının da arkadaş hatırını kırmamak için seçtiği bir hareket, ömür macerasını can eriten bir faciaya dönüştürmüştür.

Arabadan yapılan davranış, ona namus perdesinden istemeden yansımak istemiş bir sevgi eseri gibi görünerek zihnini, kalbini tamamen kaplamış, birkaç dakika içinde emeli aldığı işaretin anlamını bilmek ve sahibini görmek olmuştu. Bununla birlikte yine nefsine yedirmede olgunca mücadelelerle arkadaşlarına durumunu sezdirmedi! Çamlıca'da bulundukça görünüşte herkesle birlikte eğlenir görünür; fakat zihninde bilinen işareti anlamak için –Mısır'ın eski yazılarını elde sözlüğü yokken okumaya çalışan bilginler gibi– her şekilden nice anlam, her durumdan birçok konu çıkarmaya çalışırdı. Fakat düşüncesini zorladıkça çözmeyi istediği bilmece zorluğa düşer, bilmecesi zorluğa düştükçe zihnindeki yorgunluk artar, hayali ise bu kısır döngü içinde hayran hayran dolaşır dururdu.

Sonunda, bereket versin dönüş sırasında başka bir arabadan yine benzer bir işaret geldi de –güya yeni girdiği meslekte bilgisini ilerletmeye çalışır yollu– işaretin ne anlama geldiğini arkadaşlarından birine sorabildi ve işaretin "Çevre, yabancılardan tenha olmadıkça haberleşme uygun değildir" demek olduğunu öğrendi.

Bu bilgi üzerine işaret sahibesinin namusuna olan inancı bir kat daha güç bulmaya başladı. (O kadar deneyimsiz bir çocuk namuslu bir kadının öyle işaretlerden doğal olarak haberi olamayacağını nereden kavrasın, anlasın?) Çocuk bu düşünceyle evine gelerek sabahlara kadar arabadaki hanımı zihninde bin şekle koymuş ve hiçbirinde gönlündeki arzunun örneğini görememişti.

Sabah olunca –özündeki yüksek anlayışla– kendini toparlamaya ve böyle bir gün içinde o kadar yıllık ömrünün kazancını terk ettirecek biçimde kalbine saldıran endişeyi bir tarafa atmaya karar verdi. Evin kapısından çıkışı da bu niyetle idi. Hatta yolda Çamlıca'ya bakmak bile istemedi.

Fakat ne yapsın? Daha arkadaşlarıyla Çamlıca'ya gittiği gün özgür iradesinin eceli gelmiş ve belki mezarı orada kazılmıştı.

İnsan her adımını mezardan uzaklaştırmak için atar, yine her adımda mezara bir adım daha yaklaşır. (Nitekim her nefesini hayatını uzatmak için alır. Yine her nefeste hayatından bir nefeslik zaman azalır.) İşte Ali Bey de mümkün olduğunca Çamlıca'dan uzak kalmak arzusuyla yol değiştirmeye başladı. Fakat her yol değiştirdikçe Çamlıca'ya daha kestirmeden ulaşır bir sokağa girerdi.

Sonunda böyle endişelerde doğal olan "herçibâdabâd"[1] tehlikeli sonucuna ulaşmaktan kurtulamadı. Arabadaki hanımın düşüncede hayalini betimlemeyle uğraşmaktansa Çamlıca'da güzelliğini araştırmanın daha uygun olacağına karar verdi. Kaleme Beylerbeyi yolu ve Şirket'in[2] bilinen "dilenci" vapuruyla[3] gitme düşüncesiyle yola çıktı. Hemen kendini Çamlıca'da buldu. Sanki aradaki mesafe ortadan kalkmış ya da yürüdüğü yollar uykuda geçmişti.

---

1 "Her ne olursa olsun" anlamında Farsça bir kalıp.

2 Şirket-i Hayriye. 1854'ten 1945'e kadar Boğaz'da yük ve yolcu taşımacılığı yapan anonim şirket.

3 Boğaz'da, iki yaka arasında çalışan ve bütün iskelelere uğradığından rötar yapan bu vapurlara halk arasında "dilenci vapuru" adı verilmiştir. Buradan üretilen "dilenci vapuru gibi" deyimi de aksayan, geciken işler ya da bir yere giderken pek çok yere uğrayan kişiler için kullanılmaktadır.

Hicrile çifte nehr-i revân oldu gözlerim
O nihâli hayli zaman oldu gözlerim[1]

Ne yazık! İnsan için her gün ortaya çıkan bin türlü isteğin kaçına zafer nasip olur!

Bey Çamlıca'ya vardı, ancak orada gözüne rastlayan şey arabadan aldığı işaretin hazin hatırasından ibaretti.

Böyle bir zamanda kalem kimin aklına gelir? Çeşmenin yanındaki ağacın altında bir sandalyeye oturdu. Vaktini biraz, sevdiğini yabancılar arasında görmüş âşık gibi tam bir şaşkınlık içinde geçirdi. Yüzündeki renksizliğe, bedenindeki hareketsizliğe bakılsa taş kesilmiş sanılırdı. Ondan sonra birdenbire yüzü kızarmaya, vücudundaki azanın her biri, bir başka emele sahipmiş gibi ayrı ayrı titremeye başladı. Yerinden fırladı. Sevgilisiyle buluşma yerini yitirmiş âşık gibi şiddetle, hızla çevreyi dolaştı. Öyle ki çehresindeki hararete, hareketindeki aceleye bakılsa gökyüzünden insan kıyafetinde bir yıldırım düşmüş sanılırdı.

Kendi hâlâ aradığını bulmak ve ondan sonra İstanbul'a inmek hülyasındayken ufuktan Çamlıca üzerine bir karanlık çökmeye başlamıştı. Bir karanlık ki, her insan için ömründen zaman geçtikçe ortaya çıkması doğal olan kuşku perdesi gibi ağır ağır gelir, fakat dakikadan dakikaya yaklaşırdı.

---

1 Günümüz Türkçesiyle: Ayrılık acısıyla gözlerim akan iki ırmak oldu / Nice zamandır o fidan boylu sevgiliyi beklemekteyim.

Bey ise o karanlığı gördükçe yorgunluktan gözleri kararıyor sanırdı. Sonunda kumru göğsü gibi her renginden nice başka renk doğurması şanından olan gurup belirtileri görünmeye başladı.

Ali Bey ise o yaşa gelinceye kadar hiçbir akşam bir yerde kalmaya annesini alıştırmamış, nedensiz bir gün kaleme gitmemek kendisinde görülmemişti. Hâsılı kendi âdetini âlemin tabiatı, kendi düşüncesini bütünüyle gerçek bilmiş bir çocuk olarak yirmi yıllık ömrü içinde hiç başına gelmedik bir sıkıntıya düşünce öyle telaşa kapıldı ki haline bakılsa ölmek üzere olan bir hastadan farkı görülmezdi. İnsan bir garip hayvandır, her şeye alışır, her alışmadığı şeyden korkar. Hatta bazen o kadar korkar ki, ölümü örneğin dünyada en çok fanilikle bilinen ikbalden ayrılmaya bile tercih eder. (Kuvvetle olasıdır, ölüm korkusunun bütün insanlığı kapsaması da ölümün bir kişiye bir kez gelmesi bakımından alışkanlığa olanak vermemesindendir.)

Bey o telaşla evine gurupla birlikte ulaştı. Yüzü gurup üzerinde bulunan güneş gibi hem ateşler içinde kalmış hem de sararmıştı. Kapıdan girer girmez herkesten önce annesine rastladı. Zavallı kadın, yavrusunu arayan ceylan gibi bir adım atar, sonra döner çevresine bakardı. Bey'i görünce kızgınlık yerine güler yüzlülük gösterdi. Oğlunun, kucağında ilk masumca tebessümünü gördüğü zaman bile belki o kadar sevinmemişti. Bu kadar sevinçle beraber sitemden de kendisini alamadı: "Aliciğim! Beni bu hallere düşürmen doğru mudur? Nerede kaldın?" Hüzünden, telaştan oluşmuş birtakım sözlerle boynuna sarılmaya, yüzünü gözünü öpmeye, koklamaya başladı. Ali Bey'in cevabı ise "Telaş etme anneciğim. Şimdi yukarı çıkalım, nedenini söylerim" demekten ibaretti. Fakat ne söyleyeceğini de bilmediğinden merdiven gözüne darağacı gibi görünür, gönlüne yayılan sıkıntıdan o zamana kadar çektiği elemlerin hepsinden çok üzülürdü. Çünkü o zamana kadar asla yalan söylememişti. Şimdi yalana başvurmaktan başka zihninde annesini ikna etmek için bir çare düşünemezdi. Onun gözünde hem yalan

söylemek hem de söyleyeceği ilk yalanla dünyada herkesten aziz bildiği annesini aldatmak ölümden beter bir azaptı. Fakat zavallı ne yapsın! Doğduğu günden beri alışmış olduğu utancı birdenbire terk ederek namuslu bir kadına nasıl gerçek durumu anlatsın! Annesinin kaçınılmaz olarak uğrayacağı endişeleri düşünmesin de nasıl düştüğü felakete onu sırdaş etmeye kalkışsın! Mecburen, meşhur "Dürûğ-ı maslahat-âmiz bih ez rast-ı fitne-engiz"[1] sözünü utanca ve üzmek belasına tercih edip, titreyerek ve söylediği sözler dudaklarını yakarcasına ağzından dökülerek "Kalemde işimiz çok. Vapura yetişemedim. Belki yarın da yetişemem, merak etmeyin!" dedi. Söylediğine hemen pişman oldu. Çünkü babası kendisine her zaman, "Halka söylemekten utanacağın bir işi yapmaktan nasıl utanmazsın? Sen herkesten alçak mısın ki yaptığın bir işi ötekinin berikinin bilmesinden utanmak gereksin de yalnız sen bildiğin için utanmayasın" derdi. Bir kez de "Sevdiğini üzmemek için doğruyu saklama! Çünkü bir zaman gelir, sevdiğin o gizlenen şeyden haber alır da sandığından çok üzülür" demişti.

Ne yararı var, ülkemizde herkes ve özellikle kadınlar için büyüklük, hükümet hizmetinde büyümeye bağlı sanılmaktadır. Annesi de Bey'in ağzından kalemde çalıştığı sözünü işitince sevgili yavrusunun bir yükselme başlangıcında olduğunu sanarak sevincinden yerinde oturamaz oldu. Çırpınarak "Allah ikbalini artırsın! Kal iki gözüm! Gerekirse gece de kal! Ben merak etmem. İnşallah senin büyük adam olduğunu görürüm. Tek o büyüklüğe yolun açılsın da ben gecelerce hasretine de dayanırım" demeye başladı.

Bu sözler Ali Bey için bütünüyle yeni bir düşünceydi. Çünkü Bey işinde, hizmetinde, eğitiminde pek devamlı ise de bu işi kendince bir görev bilir ve o görevi zevk alarak yerine getirirdi. Yoksa hiçbir zaman büyümek, ikbale ulaşmak aklına gelmemişti.

---

1 (Farsça) Sadi'nin *Gülistan*'ından: İşe yarayan yalan, ortalığı karıştıran doğrudan yeğdir.

Bu zamana kadar bir görevi yerine getirir gibi şerefi alışkanlık haline getirerek insan arasında gerçekten insan gibi büyümüş bir delikanlı bir iki gün içinde kadın arkasında gezmek, yalan söylemek, annesinde ikbal hırsı görmek gibi üç tuhaflığa birden rastlayınca düşüncesi doğal olarak birkaç şiddetli rüzgâr önüne düşmüş bir gemiye döndü. Her tarafa yönelmeye fakat hiçbir tarafa gidememeye başladı. En büyük çabası annesine işin doğrusunu söylemekti. Ancak sonunda aşk rüzgârı her zamanki mutlak üstünlüğünü yerine getirdi; geç gelmeye ve gece kalmaya aldığı izinden dolayı şimdilik Bey kendini yalanlayamadı.

Ve beyne ihtilaf-il-leyli ves-subhi ma'rekün
Yekkürü aleyna ceyşühu bil-acaib[1]

Uyku zamanı gelip de Bey kendi odasında yalnız kalınca bedenindeki kan bir şimşek hızıyla harekete başladı. Sanki her damarı bir telgraf teliydi, beynine dokunan tarafından yıldırımlar saçılırdı. Uyumak ister, başaramazdı. Düşünmek ister, bir şey bulamazdı. Yirmi yıllık ömrünün deneyimleri gözünde hayal olarak kalmıştı.

İki gündür yaşadıkları ise tabiatıyla o kadar kuvvetli bir zihne hareket tarzı tayin edemediğinden şaşkınlık içindeydi. Sanki gözleri açıkken uyur, uyanıklık âleminde rüya görürdü.

Bilmem gecenin durumuna hiç dikkat buyurulmuş mudur? Bir kere yeryüzüne o karanlık çöker, bir kere odanın kapısı, penceresi kapanır da yalnızlığın vahşeti düşünceyi ve kalbi istila etti mi dünya ile yokluğun hiç farkı kalmaz. Ne tarafa bakılsa göz hiçbir şeyi görmez, ses işitilmez, dostlar ve yabancılar görünmez. İnsan uykuya dalabilirse Beliğ'in "Nakd-i can[2] ile bu âlemden ucuz kurtuldum" sözünü tekrar ederek mezara girenler kadar mutludur. Olsa olsa rüya görür. Rüya ise ne kadar eziyetli olursa olsun sonunda bir iki saat sürer. İnsan uykuya dalamazsa doğal olarak –belki zorunludur– nefsini, benliğini gönlünün içinde saklanmış

---

1 (Arapça) Gece ile gündüz arasında savaş vardır / Acayip askerleriyle bize saldırırlar.

2 Nakd-i can: En değerli şey olan can sermayesi, can varlığı.

bilir. Beden, ruha bir mezar olur. Kabir azabının her türlüsü ortaya çıkmaya başlar.

Acaba öyle bir durumda akıldan ne hülyalar geçmez! Acaba öyle uykusuzluk âleminde, her düşündüğünü gerçekleştirmek nerede kalır? Mezara girdiği zaman bunları sorgu meleklerine kendi iradesiyle söylemek isteyen kimse var mıdır? Acaba insanın içini dışına çevirseler, vicdanıyla yalnız kaldığı zamanlar, kurduğu hayallerden çok daha iğrenç mi görünür gözüne?

Bu üzüntü dünyasında kim vardır ki bir gece yalnız kalsın, bir endişeden dolayı uykusunu kaybetsin de o durumda cihanı, nefsini, hareketlerini, geçmişte yaptıklarını düşündüğünde milletimizin en büyük edibi, en büyük bilgesi olan bir kişiyi muhatap alarak "Heyhat!.. Sözün tamamen doğruymuş. 'Âleme geldiğime ben de pişman oldum'[1]" demesin!

Dünyanın ne türlü bir üzüntü kapısı olduğu bilinir. İnsanın ne kadar zayıf bir yaratık olduğunu da anlatmaya gerek yok. Ali Bey'in erdemini, terbiyesini, uğradığı endişeyi ise yukarıda tarif etmiştik. Şimdi bir kez kendinizi onun yerine koyunuz! Bir de bir kez olsun endişeden dolayı uykusuz kalınız! (O utanılacak hayalleri bir tarafa bırakalım.) Madenden altın yapma sanatını bilmek, kimya yapmak, dünyayı kendi düşüncenize uydurmak için büyük bir güce sahip olmak, define bulmak, bir yerde sultan olmak gibi ne kadar boş şeyler ve hayaller varsa hepsine gidecek bir yol ararsınız. Sonunda yine acziniz görünür. Gönül, ölümden başka bir şey arzu etmemeye başlar. İnsan yatağının yorganına, çarşafına bakar da kefenden, topraktan bir farkını göremez. Sonunda kendini yok etmek ister, ama ona da kıyamaz. Çaresiz işin sonunu beklemeye karar verir, değil mi? Ali Bey'in durumu da bu düşüncenin aynısıydı. Zihninin kurabildiği ne kadar düşünce ve hayal varsa hepsini birer birer gözünün önünden geçirdi. Hepsi gözüne uyku gibi tatlı, fakat gece gibi karanlık ve huzur gibi olanaksız görünürdü. Bu acının en uzun gecesi-

---

1 Niğdeli Deli Hikmet'e ve onun "Sanki geldim de ne buldum bu harâb-âbade / Bezm-i gamda bana hûn-i ciger oldu bâde / Her gün envâ-ı belâ türlü cefâ âmâde / Âleme geldiğime ben de peşîmân oldum" şiirine atıfla.

nin sabahı pazardı. Ali Bey'ce amacının gereği olan arabanın oralarda bulunabilmesi kuvvetli bir olasılık olduğundan –diri diri mezara gömülmüş adam gibi– gözünü kırpmaksızın içinde yuvarlandığı yataktan kalkar kalkmaz ilk işi yine o beklediği gezinti yerine gitmek oldu. Çamlıca'ya gidince iki gün önce arkadaşlarıyla seçtiği köşeye oturdu. İki saat geçmeden karşıdan beklediği araba görünmeye başladı. Sanki ne kadar emeli varsa cisimleşmiş de araba şekline girmiş, karşısına gelmişti. Babasını, annesini karşılarken serbestçe bir söz söylemeye utanan çocuk, arabayı görünce elinde olmaksızın yerinden sıçradı, karşılamaya koştu.

Kendi arabaya doğru gider, araba ise önünden kaçardı. Sanki kendisi isteyen, araba istenilendi. Git gide kalabalıktan ayrıldılar. Araba Çamlıca'dan yaklaşık on dakika uzaklıkta bir ağacın altında durdu. Ali Bey on beş dakika kadar ne yapacağını bilmeyerek çevrede dolaşmaya başladı. İnsanın durumu budur, bir amacın arkasında dolaşır, fakat meydana gelmesine en fazla umutlu olduğu zaman yaklaşmasından çekinmeye başlar.

Bey bu durumda şaşkınken arabanın şafak rengine öykünerek yapılmış canfes[1] perdeleri açıldı. İçinden yine bilmediği bir işaret göründü. Bu ise Bey için çözülmesi olanaksız bir başka bilmeceydi. Birçok hayalden, düşünceden, kuşkudan, tereddütten sonra insanın her bilmediği şeyi kendi arzusuna uygun bir biçimde yorumlaması bilinen özelliğine dayanarak aldığı işareti davet anlamına yorumladı. (Meğer tam yerindeymiş...)

Bu zanla –yukarıdan beri anlatılan mahcup tavrıyla– arabaya yaklaşmak istedi. Gözünün, kaşının, özetle bütün organlarının her hareketi istenen izin için bir edep dili olmuştu. On-on beş adım kadar yaklaşınca arabanın iki kapısı birden açıldı. Bey'e karşı olan tarafından kumru göğsü feraceli bir hanım, öte tarafından iki cariye göründü. Cariyeler seyisle birlikte yana çekildiler. Hanım, Ali Bey'in yanına doğru gelmeye başladı.

1 Üzeri desensiz, ince dokunmuş, parlak renkli kumaş.

Bilindiği gibi böyle seyir süsü olan hanımefendilerin yüzlerindeki yaşmak adeta kabarmış düzgün[1] demektir: Yüzü örtmek için değil, güzel yüzü süslemek için kullanılır. Belki özelliği havai gönül, hafif akıl, yalancı nezaket gibi saklamak istediği şeyi tamamıyla meydana koymaktan ibarettir. İşte Ali Bey'in birkaç geceden beri zihnini kuşatan gönlünün sevgilisi hakkındaki hayallerini gözü önünde cisimleştiren, o güzelliğin aynası nitelemesine layık olan hafif örtünün görmeye rüzgâr esintisi kadar engel olamamasıdır.

Ali Bey, ahlakında olan utanma ile gönlündeki istek ve meylin şiddetli etkisi altında –iki mıknatıs arasına düşmüş bir maden parçacığı gibi– sessizliği, acıyı kendine çeken ve acısı sessizliğine galip bir tereddüt haliyle son derece kendisini zorladı. Gözlerinin üst kapağını biraz yukarı kaldırmaya muktedir olunca karşısında ne görsün: Üstat elinden çıkma putlardan düzgün yapılı, siyaha dönük samur gibi saçlı, incerek düz kaşlı, noktalı yeşil gözlü, siyah ve uzun kirpikli, hafif sarı üzerine dalgalı koyu al yanaklı, irice çekme burunlu, ufak ağızlı, şehvetinin şiddetini gösterir biçimde ateş gibi kırmızı kalınca dudaklı, her karşısına geleni kucaklayacak gibi yürüyen, insanın kalbine girecek gibi dikkatle bakan bir afet duruyor.

Her türlü bedensel arzunun coşkunluğu zamanında o terbiyede bulunan bir delikanlı, kalbinin sevgilisi, hayalinin ruhu olan öyle bir güzele daha ilk buluşmada rastlarsa şaşkınlıktan, gözyaşından başka neye gücü yetebilir?

İşte Ali Bey bu kadar zor, böyle söylenmesi ve saklanması mümkün olmayan bir şaşkınlık içinde kalarak arzusunu söylemek istedikçe korku ve tereddütle dudağını ısırmaktan başka bir şey yapamazdı. Bir hasret bakışıyla sırrını açmak arzusuna düştükçe gözlerini hayret ağlayışından kurtaramamanın sonsuz ıstırabındayken hanımefendi tarafından söze başlanır.

---

1 Kadınların ciltlerinin pürüzsüz ve gergin görünmesi için yüzlerine sürdükleri sıvı haldeki boyalı madde, fondöten.

Yaktın ey âteş-zen-i ârâm yanmış gönlümü
Nev-heves kıldın şu kendinden usanmış gönlümü[1]

Hanımefendi –adı Mehpeyker'dir– ahlak ve terbiyece Ali Bey'in tersine gayet namussuz, gayet alçak bir ailede büyümüş ve reşit olur olmaz rezilliklerin her çeşidinde eğitmenlerine üstat olmuştu. Biraz okuyup yazmakla uğraşmış ve çoğu zamanını ünlü aşüftelerin eğlence yerlerinde geçirmişti. Doğal olarak bir kat daha güç bulan hilekâr zekâsı ise süste peri güzelliğinde, Haccac[2] dirayetinde bir şeytan yaratılsaydı istediği adama hükmetmede bu cilveli kadar beceri gösterir ya gösteremezdi. Bununla birlikte son derecede şehvetine mağlûp olduğu gibi ahlakça da sevdiği adamları hükmü altında tutmaya istekliydi. Hatta bu yoldaki girişimlerinin hepsinde her istediğini yapmıştı. Bir güzeli severdi, fakat yılan bir çiçeği nasıl severse bu da öyle severdi, bir adamı nasıl sararsa bu da öyle sarmak isterdi. Mezar bedeni nasıl kucaklarsa bu da öyle kucaklamaya çalışırdı, nasıl kucakladığına dünya yüzü göstermezse bu da öyle hissetmek arzusunda bulunurdu.

Ali Bey ise güzeli seçmede yetenekli kadınlarca en şiddetli sevdaları kışkırtacak kadar yakışıklı bir delikanlıydı. Mehpeyker, daha ilk işaretini aldığı gün kendini zapt edemeyecek

---

1 Halil Şakir Bey'in bir beyti. Günümüz Türkçesiyle: Ey huzur ve rahat yakıcı güzel, yanmış gönlümü yaktın / Şu kendinden usanmış gönlümü yeni heveslenir kıldın. (Kaynak: Çaylak Mehmed Tevfik, *Tahric-i Harabat* antolojisi)

2 Zalimliğiyle ünlü Arap sultanı.

kadar tutkunu olmuştu. Öyle ki diğerleriyle görüşüp konuşmak istediğinde bir zorunlu yasa hükmünde bildiği malını ve huyunu araştırma işine başlamaya gerek duymaksızın, hatta velev Ali Bey yoksul ve kötü huylu olsa da yine birlikte olma kararından kaçınmaksızın buluşmaya gelmişti.

Bu karar ve istekle Ali Bey'e yaklaşınca birkaç kez çocuğu yukarıdan aşağı süzerek telaş ve acısından söze başlamaya gücünün yetmediğini anladı. Sonra şehvetli arzularından oluşan coşkuyu –bin türlü tecrübelerinden ortaya çıkan ikiyüzlü yetenekleriyle– gönlünde hapsederek masumane, saf ve temiz bir biçimde konuşmaya başladı:

"Beyefendi! Eğitim görmüş bir kişiye benziyorsunuz. Cuma günü buraya teşrif buyurmuştunuz. Arabama size yakışmayan bir işaret yaptınız. Ben de size 'kalabalıktan sakınınız' yollu bir işaret verdim. O güne kadar hiç gezinti yerlerinde göründüğünüz yokken bugün yine geldiniz. Yine eski yerinizde oturdunuz. Karşıdan arabam görünür görünmez, eskiden beri bildiğiniz bir dostunuz geliyormuş gibi, bin türlü telaş göstermeye başladınız. Bütün gezinti halkı gözlerini bize dikti. Bendeniz de bir saygısızlık olur korkusuyla arkadan gelmeniz için işaret ettim. Siz ise hemen arabanın yanına yapıştınız, kendinizi kaybettiniz, buraya kadar öyle bir durumda geldiniz ki tanımlanamaz. Niçin benim üzerime bu kadar düşüyorsunuz? Görenler ne der? Boş yere beni lekelemekten ortaya ne çıkar?"

Mehpeyker bu sözleri söylerken Ali Bey'in yüzünde oluşan utanma ve gücenmenin şiddetine göz ucuyla dikkat etti. Yüzündeki izlerden kalbinin sırf heyecan halinde ve her türlü üzüntüyü kabul yeteneğinde bulunduğunu gereği kadar anladı. Yanıt bekler gibi bir dakikacık sustuktan sonra yine söze başladı.

Hüzünle "Benim bir parça yüzüme bakılırsa, –Allah'a emanet– siz de ay parçası gibi bir delikanlısınız. Eğer sizin bana meyliniz varsa ben de size tutulabilirim. Sonra halimiz neye varır?" deyince Ali Bey'in bütün aklı başından gider. Zavallı çocuk bulunduğu yere yığılmamak için yanındaki ağaca dayanır. Kalbinin heyecanından yüzüne gelen sarılıkla balmumundan dökülmüş resim gibi donakalır.

Yâre küstahâne dil arz etti dâğ-ı sineyi
Âteşin pîrâhen oldu germî-i haclet bana[1]

Mehpeyker ruhun kuytuluklarını görmekte sahip olduğu görüş keskinliğiyle, yalvarıp yakarmada edindiği ustalıkla Bey'in gönlündeki duyguları tamamıyla gözünün önünden geçirdi. Sonra bazen söylediği sözlere pişmanlık gösterir, bazen sevgisini hissettirdiğinden dolayı gönlünde meydana gelen gizli hoşnutluğu örtmeye çalışır, bazen âşıkça davranışına karşıdan güzel bir karşılık bekler yollu birtakım işveler yaptı. Her bakışından bir başka ima, her küçük hareketinde bir başka bir işve göstere göstere Ali Bey'i bulunduğu hüzünlü şaşkınlıktan kurtarmaya çalıştı. Böylece yavaş yavaş çocuğun yüzüne tozpembe yaşmaklar kadar hafif bir kırmızı renk yayılmaya başladı. Bedeni biraz hareket etti. Sözleri kalbinden parça parça kopar da ağzından öyle dökülürmüş gibi kesik kesik "Bilmem nasıl teşekkür etsem!.. Bendeniz neyim ki meylinize nail olabileceğim!.. Muradınız bir zavallıyı ödüllendirmek ya da onunla eğlenmek değil mi? Kulunuz... Kulunuz ona da razıyım" dedi. Duyguların tercümanı olan her türlü hareketi taklitte en yetenekli oyunculara bile hocalık etmeye muktedir Mehpeyker, içindeki hüznü sahte bir neşeyle örtmeye çalışır gibi hafif hafif, fakat acı acı gülümseyerek "Beyim kadınlar sahibini, hâkimini bilir. Biz hiçbir zaman

1 Sâmî'nin bir beyti. Günümüz Türkçesiyle: Gönül, sevgiliye küstahça göğsündeki yarayı gösterdi / Utanmanın sıcaklığı bana ateşten bir gömlek oldu.

efendilerimizle eğlenmeye cesaret edemeyiz. İşimiz yalnız onlara eğlence olmaktır. Demin 'Sizin bana şayet meyliniz varsa' dediğime baktınız da gerçekten sizi kendime tutkun sanacak kadar saflığıma mı inandınız? Bilirim efendim, Beyler buraya vakit geçirmeye gelirler. Her şeyle eğlendikleri gibi biraz da karşılarına çıkan kadınlarla eğlenirler. Neden canım sıkılsın? Siz görülmedik bir şey çıkarmadınız ya... Geleneği yerine getiriyorsunuz" şeklinde karşılıkta bulundu.

Kız bu sözleri söyledikçe Ali Bey'in bedenindeki kan, kızgınlık ve utanmayla ateş kesilerek yüzündeki kırmızılık yeni tutuşmuş bir aleve benzedi. Benliğinin rencide oluşunun yarattığı coşkunluk diline de bir açıklık getirdi:

"Nasıl meyil?.. Eğlence ne demek!.. Güzelliğiniz nerede kalır? İşaretinizi aldığım zamandan beri hayalinize tutsak oldum. Dün sabahtan akşama kadar divane gibi buraları dolaştım. İki gecedir bir dakika uyumadım. Eğlence mi? Daha bir kez gördüm. Ama gözü perdeli doğmuş bir insan yirmi yaşına girdikten sonra o illetten kurtulur da dünyanın rengârenk güzelliklerini görürse güneşi nasıl sever, ben de sizi öyle seviyorum. (Mehpeyker'in yüzüne korkuyla bakarak ve fakat bir şey hissedemeyerek) Ah! Affedin! Affedin! Canınızı mı sıktım? Onurunuza mı dokundum? Allah bilir ne söylediğimi ne de söyleyeceğimi bilirim. Şimdiye kadar böyle bir belaya düşmedim ki tecrübem olsun da kurallara uygun davranayım. Niçin kaşlarınızı öyle çatıyorsunuz?.. Benziniz uçtu. Ben sizinle ne zaman eğlendim ki öyle acı acı sözler ediyorsunuz? Ah! Yorgunluk bir yandan, uykusuzluk bir yandan, kalbin helecanı bir yandan, üzerimde bir ağırlık var. Bedenimi oluşturan her parça birbirinden ayrılıverecek sanıyorum. Buraya geldim. Sanki hafif bir iltifatınızla teselli bulacaktım. Önce 'Ardıma düşüyorsun' sonra da 'Eğleniyorsun' diye azarladınız" diye söylendi.

Sözünün son kelimeleri ağzından çıktığı sırada gözlerinin her birinde yıldız gibi bir damla parlamaya ve allı sarılı yanaklarının üzerinde şafak bulutuna rastlamış yıldız yağmuru gibi seyrine doyulmaz bir güzellikle süzülmeye başladı.

Nasıl çıldırmadım hayretteyim hâlâ sevincimden
Lisanından seni sevdim sözün gûş ettiğim demler[1]

Şiddetli etkilere yine şiddetli etkilerle üstünlük sağlanır. Mehpeyker ise bu inceliği oldukça iyi bilirdi. Dokunaklı sözler en ciddi sözlerin bile şiddetini artırır. Hanım ise bu gerçeği bilmez değildi. Bu yüzden Ali Bey'in duygularını kaynamanın hararetiyle erimiş bir maden gibi her kalıba dökülmeye uygun görünce o parlak gözlerine kederli bir ifade yerleştirdi. Zihni arzu ve pişmanlığın tereddüt karmaşasında acı çekiyormuş gibi bakışını yere doğru dikerek güçenikliğin şiddeti ve sabırsızlıktan oluşan hüzünlü bir tavırla, "Öyle ya biz buraya Beyefendi'nin üstümüze düşmesinden kendimizi kurtarmak için geldik! Kendisiyle görüşmek istemesek arabamızın penceresini kapayamazdık! Kendisinden kaçmak istesek gidecek başka gezinti yeri bulamazdık! Yanına gittim, karşımda dargın gibi durdu. Bir kelime söylemedi! Önce söz açmaya ben mecbur oldum. 'Ardımda niçin geziyorsunuz' gibi söylenmeye ne gerek vardı? 'Ben de size tutulurum' demeliydi? 'Beyim senin bana meylin varsa ben de seni çıldırasıya seviyorum. Zevkin ne ise emret' diyerek birdenbire kalbimi önüne açıvermek üzerimize borç değil miydi? Kendisi 'Benimle eğleniyorsun'

1 Recaizade Mahmud Ekrem'in bir beyti. (Gûş etmek: İşitmek, dinlemek. / Dem: zaman, an.)

dedi. 'Hayır, siz benimle eğlenirsiniz' diyecek oldum. Hiç beyefendilerle böyle şaka mı olur? Kendisini azarlamışım! Baksana kıyametler kopuyor" gibi uzun uzadıya birtakım sitemlere başladı.

Ali Bey sözünün her cümlesi bittikçe bazen özür dilemeye, bazen cevaba, bazen yalvarmaya hazırlanır idi. Fakat Mehpeyker gözlerini yerden ayırmadığından ne hareketiyle sunduğu izinleri göstermeye muktedir olabilirdi, ne de sözünü kesmeye cesaret edebilirdi.

Söz buralara varınca Mehpeyker bir iki dakika yine gönlüyle dövüşür gibi acı çekercesine sessiz kaldıktan sonra birden Ali Bey'in yüzüne gayet âşıkane bakarak ve hemen kucaklamaya yeltenircesine üzerine doğru bir eğilerek "İşte söyledim, gönlünüz oldu mu? İşte yüreğimi açtım, içinde ne varsa önünüze döküyorum. Bana kadınlığı, terbiyeyi unutturdunuz. Elvermedi mi, bir daha mı söyleyeyim? İşte seviyorum. Ne yapayım? Gönlüme hükmüm geçmez ya! Değerimden, onurumdan, bedenimden, canımdan, dünyamdan, ahiretimden çok seviyorum" diye gönül okşayıcı bir davranışa başladı. "Seviyorum" sözcüğü ağzından her çıktığında dudakları namus kadar güzel, şehvet kadar lezzetli bir renk alıyordu.

Yetmez mi temâşâ-yı cemal el de sunarsın
Ey âşık-ı mihnetzede buldukça bunarsın[1]

Bu gönül aldatan davranışa karşı Ali Bey âdeta kendinden geçmişti. Bir iki dakika söz söylemeye değil, bedeninin bir kılını bile kıpırdatmaya gücü yetmedi. İnsan için Bey'in kalbine girmek mümkün olmalıdır ki, o sırada ilk kez meydana getirdiği hoş duyguların ne kadar lezzetli olduğunu anlayabilsin.

Bey biraz kendini toplayınca gönül borcundan, sevinçten, mutluluktan açtığı konular o kadar âşıkane, o kadar şairane idi. Özellikle yüzünün biçimi ve davranışıyla o kadar perçinlenmişti ki, etkilerini bütünüyle birlikte kâğıt üzerine nakletmek ne kalem sahipleri için mümkündür ne de ressamlara nasip olur.

Mehpeyker ise Bey'i şehvetli biçimde, fakat çok şiddetli bir derecede sevdiğinden, sevdasının bu kadar güzel kabul olunduğunu görünce doğal olarak gönlüne yayılan genişliğin etkileriyle yüz ve dilinde oluşan tazelik ve tatlı dilliliğe işveli bir tecrübeyle başka bir parlaklık verdi. Kendisi açıldıkça Bey'i de açarak aralarında iki saate yakın, ruhani toplantılara layık olacak kadar hoş, candan bir sohbet geçti.

Birbirlerine sarılmışçasına neşeli olan iki sevdalı kalp yerin güzelliğine, baharın bereketine, gezinin eğlencesine,

1 Sami Mustafa'nın bir beyti. Günümüz Türkçesiyle: Güzelliği seyretmek yetmiyor mu ki el uzatıyorsun? / Ey başı belalı âşık, buldukça bunuyorsun.

yalnızlığın lezzetine, muhabbetin etki ve durumlarına ilişkin her ne hissettilerse birbirlerine açıklamalarıyla birlikte söylediler. Ali Bey'in etkilenmesi yeni başlamış namuslu bir sevdanın trajik düşlerinden ibaretti. Düşüncelerinin dehşetini şairane nükte söylemek, temiz kalpli serbestlik perdeleri altında saklamaya çalışırdı. Mehpeyker'in duyguları ise güzel kabul görmüş şehvetli bir eğilimin sevincinin zevklerinden meydana gelmekle birlikte gönlünün neşesini yapay bir masumane incelik ve gelip geçici bir yalancı utanmayla örterdi.

Mehpeyker iki de bir ömrün lezzetinden ve bundan sonra o lezzetten pay alacağına ilişkin ferahlatıcı birtakım sözler söylerdi.

Ali Bey o güne kadar Mehpeyker'siz geçen ömrü için hazin hazin birçok teessüfler eylerdi.

İkisi de gönlünce zaman geçirmek için aşk ve hevesten oluşmuş nice düşünce ve konuşmayla meşgul oldukları sırada Ali Bey ilham gelmişçesine çok ciddi söze başlar:

"İkiz yaratılmış iki gönül niçin birbirinden ayrı yaşamaya mecbur olsun? Sizde sıradan bir adamı değil, padişahları mutlu edecek kadar güzellik var. Bendeniz de sizi mutlu edemezsem bile sevgi ve bağlılıkla mahzun etmemeye çalışırım. En ufak eğlenceleriniz dünyada en büyük bir zevkim olur. Bir anneciğim var. Pek iyi huyludur. Elbette benim düşkünlüğümü görünce size benden çok saygı gösterir. Emrederseniz hemen bugünden..."

Konuşma bu noktaya gelince Mehpeyker bütünüyle tarzını değiştirerek yüzündeki ferah tazelik yerini karaltıya benzer hafif bir üzüntü rengine bıraktı. Ağzındaki nazlı gülümsemeler, tavırlarındaki fıkırdak fıkırdak işveler arasına bir ağırlık, bir durgunluk karıştı. Gözlerini mahzun mahzun Ali Bey'e dikerek, "Biz daha bugünden işin sonunu düşünmeye başladık. Sakın o umutla kendinizi yormayınız. Benim önümde bir felaket uçurumu vardır, onu geçip de bir erkekle birlikte olmam mümkün değildir. Bir daha ağzınızdan böyle bir söz işitirsem beni kıyamete kadar göremezsiniz" diyerek sözünü bitirdi.

Mehpeyker'in bu sözleri eğer evlenme girişimine kalkışılırsa âdet olan araştırmada geçmişi doğal olarak ortaya çıkacağından ve bu durumda değil Bey'e sahip olmak ondan bütünüyle ayrılması gerekeceğinden ileri geliyordu. Bunun ne şeytanca bir tedbir olduğunu Ali Bey anlayabilmek şöyle dursun, birden düştüğü umutsuzlukla zihnine gelen perişanlık dolayısıyla umulanın aksine gördüğü redde bir sebep dahi düşünemedi. Sevgilisini kızdırabileceği korkusuna bile düşmeden elinde olmaksızın, fakat tereddütle soru sormaya kalkışarak, "Demin gördüğüm lütuflar ne idi? Şimdi en haklı teklifime gösterdiğiniz engel nedir? Sizi dünyada benden ayıracak felaket nasıl bir uçurummuş?" diyecek oldu. Mehpeyker hemen ağırlığını alaycı bir gevezeliğe çevirerek, "Mahkemede sorgu memuru olduğunuzu bilseydim elbette sizden korkardım. Dostluğunuza bir türlü cesaret edemezdim," yollu hafif gülerek eğlenmeye başladı.

Ali Bey'in zihni ise bin türlü birbirine zıt düşüncelerin karmaşasındaydı. O kadar zeki olmasına rağmen şakayı gereğince anlayamadığından hayran hayran "Bendeniz mahkemede sorgu memuru değilim, Babıâli'de kâtibim" demek istedi. Mehpeyker alaycı gülümsemelerini bir kat daha arttırarak, "Babıâli'de herkesin sırrını aramak âdet midir? Leyla'nın öğrencilerinden kibar nazlısı bir hanımla görüştüm. (Zavallı kadıncağız ne insaniyetliydi. Benim gibi kalın kafalı bir deli kıza uğraşa uğraşa dersler de okuturdu.) Ondan işittim. Babıâli memurları arasında duyduğu sırrı saklamak, bir de kimsenin sırrını sormamak adaptan sayılırmış... Acaba bilgim yanlış mıdır?" sözleriyle maksadını açıkladı.

Bey, Mehpeyker'in sözlerindeki imaları anlayınca kendi yaşında bir kadından edep dersi almak hakaretine düştüğü için tanımlanamaz bir mahcubiyet altında kalmıştı. Sevgilisinde o kadar zekâ, o kadar irfan gördüğünden, aşkının şiddetinin her dakika artmasına yenilerek şaşkınlık geçirdiğinden konuşmaya değil, özür dilemeye bile muktedir olmaksızın "İrade sizin! Nasıl emrederseniz öyle olsun!"

demekten ve o dört beş sözcüğü ağzından döke döke yinelemekten başka bir şey söyleyemedi.

Mehpeyker ise çocuğu öyle bir üzüntüyle bırakmak istemediğinden yine masumca hafifliğini ele aldı. Dilini bütünüyle değiştirerek, "Niçin öyle mahzun durdunuz? Ben neyim ki irade benim olacak? Bir kadın, özellikle aşka yenilmiş bir kadın, bir erkeği nasıl kendisine boyun eğdirebilir? Yalnız deminki teklifinizi tekrar etmeyiniz. Başka ne isterseniz emrinize tâbiyim" dedi. Sonra gayet şehvetli ve sevdalı bir tavırla Bey'in yüzüne bakarak sözlerine bir de "Her ne isterseniz"i ekledi. Son sözünün her kelimesi bütün duyu organlarının baskısı altından çıkar gibi gayet ağır bir tarzda söylemekle hoşgörüyü ne dereceye kadar götüreceğini Bey'e anlatmak istedi. Fakat Bey'in o yollarda hiç tecrübesi yoktu. Kendilerini kalpleri baştan çıkarmaya vekil bilmiş nice yüz bin insan kıyafetinde şeytanın baştan çıkarmalarının sonucu olan incelikli eğlenceler, zekâyla anlaşılır şeylerden olmadığından çocuk, Mehpeyker'in son sözlerini yalnız gönül alıcılıktan doğma nazikçe bir övgü saydı ve bu yüzden cevabında: "Sizden ricam gezi günleri olsun burayı şereflendirmenizdir. Bendenizi buluşmaktan mahrum bırakmayınız, o kadar iyiliğe de razıyım" diyerek kalp temizliği ve erdem bakımından masumiyetini Mehpeyker'in gözünden bütünüyle ortaya çıkardı.

Kız bu temiz kalpli davranış üzerine yine alaycı şakalarını ele alarak, "Çok şey istediniz. Fakat ne çare, uymaktan başka elimden ne gelir? Teşekkür ederim. Geziye gelmek herkese âdet olmuş. Görüşmemize kimse bir şey söyleyemez. İnşallah uzun uzadıya kardeş gibi görüşür, eğleniriz" diyerek saate baktıktan sonra vaktin geçtiğinden söz ederek gayet âşıkane bir vedayla arabasına doğru yürüdü.

Mehpeyker arabasına binince beş on dakika Bey'in saflığından dolayı arzusunu anlatabilmekte düşeceği zorlukları aklından geçirdi. Âşığının kendi güzelliğine gösterdiği tutkunluğundan, hile ve tecrübelerine karşı uğradığı yenilgiden emindi. Başlayan yakınlığın mecburen sonuçlanacağını

biliyordu. Ortaya çıkacak ilk fırsatta arzusuna ulaşacağına kesinlikle inanarak yalısına büyük bir sevinç ve güvenle gitti.

Ali Bey tam tersine geçen ömrüne üzülerek bakakalmış bir bilge gibi hüzün ve şaşkınlıkla, Mehpeyker'in gittiği tarafa gözlerini dikti. Araba gözünden kaybolunca kızın evlenme teklifinden çekinmesi konusunda kaç türlü düşüncesi varsa hepsi birden beynine hücum etti.

Mehpeyker'in kendisine ilgisiz kaldığını sanırdı. Onun etkisiyle uğradığı düşüncelerinin dağınıklığı arasında biraz önce gördüğü davranışları düşünerek zannının gerçek olmasına bir türlü ihtimal vermezdi. Gerçi sevgiden yoksun olan bir kız bir kez kendisine işaret etmiş, bir kez de arabasının arkasına düşmüş bir delikanlı için niçin hemen naz ve yalvarma davranışları içine girsin? Kızın başka birine tutkun olabileceğini düşündü. O üzüntüyle kalbini rahatsız eden öfkeler, âşıkane kıskançlıklar içinde yine Mehpeyker'den gördüğü yakınlığı anımsayarak ona da asla ihtimal veremezdi. Gerçekte de bir gönül iki sevdaya nasıl tahammül edebilir ki birinin aşkına tutulan bir zavallı gezi yerlerinde kendine bir sevgili daha arayıp bulsun!

Kısacası Bey zihnini ne tarafa çevirdiyse şaşkınlıktan, imkânsızlıktan, tereddütten başka bir şey görmedi. Ve bütün bu yaşadıklarının özeti olarak Mehpeyker'in hareketini, sevgi konuşmalarında gösterdiği laubali hafifliği örtmek için utanma nedeniyle seçilmiş bir çekingenliğe yordu. O da maksadının fırsat düştüğünde gerçekleşeceğinden umutlu olarak evine gitti. Babasının vefatından beri yüzünde bütünüyle yok olan sevinçli bir neşeyle şefkatli annesinin sevgi kucağına atıldı.

Şâne ger kâkülünün bir teline verse zarar
Çûb-ı şimşâd biten yerleri sûzân ederim[1]

Garip durumdur, insan ne kadar genç, ne kadar deneyimsiz, ne kadar mahcup olursa olsun kendisine özgü bir sır, bir teşebbüs peyda ettiği gibi derhal çocukluktan erkekliğe geçer. Nefsinde hemen her şey için bir yeterlik, bir iktidar görür. Her işe karışmak ister, hiçbir türlü tavır içinde olmaktan çekinmez. Bu genel kural sonucu olarak Ali Bey de Mehpeyker'le görüşmeye başladıktan sonra masumca uğraşılarının hemen hepsinden soyundu. Gerek evinin gerek kaleminin işlerine, büyümüş de küçülmüş bir güngörmüş yaşlı gibi ileri görüşlülük ve iş bilirlikle çalışırdı. Gezinti günleri gönlünün her türlü helecan ve etkisini sevgilisinin gönül çelen salınarak yürüyüşü önünde ayağının altına sererdi. Geceleri onun hayalinin şimşeğiyle düşüncelerini aydınlatır, gündüzleri sevgi bereketi ve kavuşma umuduyla kalbine başka bir güç vererek eğitiminin ve gerekli görevlerinin tamamlanması için gerçekten mertçe üstün bir çabayla çalışırdı.

Kendi hizmetinde talih ve gelecek sıkıntılarından uzakken rütbeler, maaşlar, itibarlar, onurlar ayağına gelmeye başladı. Hayatını mutlulukla bir gülümsemesine muhtaç, dünyada büyüklüğü devletçe büyüklüğe eş sayan annesi,

1 Günümüz Türkçesiyle: Eğer tarak, saçının bir teline zarar verecek olsa / Şimşir ağacı yetişen bütün yerleri yakarım.

Bey'i o kadar neşeli ve sorumluluk sahibi bir durumda, özellikle yükselmenin başlangıcında gördükçe ömrünün gerçeği ve ruhunun yerini tutan kişi hükmünde olan kocası taze hayat bulmuş kadar sevinçlere boğulurdu.

Ali Bey'in, Mehpeyker'le aşk muhabbeti ise her buluşmada bir kat daha kızışmaktaydı. Naz ve yalvarmanın lezzetleri bazı kez ikisine de kendilerini kaybettirdiği gibi, görüşmeleri sabahtan akşama kadar uzamaktaydı. Kız her zaman temiz kalpli hafiflikler, şehvetli işvelerle Bey'i arzusuna meylettirmeye çalışır, Bey ise her zaman bu tavırları gizliliğin sıcaklığı ve namus eseri sayarak ileride sevgilisine sahip olma umudunu mümkün görürdü. Bir de Ali Bey önceleri kalemdeki çalışma arkadaşlarıyla insanca görüşerek ve aldığı iyi eğitimin gereğine uygun davranarak hiç kimsenin özel hayatına karışmadığı halde aşkın başından beri ahlakında görülen değişikliklerden biri olarak arada sırada gönlünün durumundan söz açıp zehrini dökmek için bir sırdaş aramak hevesine düşmüştü.

Uzun bir zaman ve deneyimlerden sonra bu tek kişi gibi olacakları dostluğa arkadaşları arasında akranı ve bir dereceye kadar huyca dengi olan Atıf Bey'i seçti.

İki delikanlı her zaman birlikte gezer ve iki günde bir birbirlerinin evinde buluşurdu. Bununla birlikte Ali Bey arkadaşından hiçbir sırrını saklamadığı, aşk macerasına ilişkin hikâyeleriyle gecelerce Atıf Bey'i uykusuz bıraktığı halde ona bile Mehpeyker'i değil göstermek, adını bile söylemedi. Bu kadar gizlilik arasında böyle bir yabancı davranışa Ali Bey'in gösterdiği neden, sevgilisinin onca şüphesiz olan namusuydu, Atıf Bey ise arkadaşının evlenme arzusunu bildiği için bu hareketi pek doğal, pek uygun bulurdu.

Bir pazar sabahı iki dost yine alışıldığı üzere buluştular. Sohbet sırasında Atıf Bey o gün Çamlıca'ya gitmek niyetinde olduğundan söz ederek arkadaşından rıza göstermesini istedi. Ali Bey ise sevgilisiyle buluşacağından söz ederek birlikte gitmemek için bahane uydurdu. Sonunda kendi hemen gezi yerine gitmeye ve Atıf Bey'le de saat sekiz sularında orada buluşmaya karar verdiler.

Ali Bey buluşma yerine varmadan önce Mehpeyker gelmişti. Aşklarının başından beri arzu dolu görüşmelerinin hoş gölgesi olan çınarın altındaki çimenler üzerine, hayali bir tablo gibi dünyanın gönlünü aldatacak nazlı bir işveyle kurulmuştu. İki âşık beden ve ruhun karşılaşması gibi birbirlerine sokularak tek parça olmuşçasına sohbete başladılar. Önce bir gün ve iki gecelik ayrılıklarının etkilerini ve düşüncelerini saatlerce birbirlerine anlattıktan sonra aşkı anlatan en yüksek görüşlü filozofları hayran bırakacak birtakım konulara giriştiler. Bu görüşmede de Mehpeyker'in eğilimi her zaman bayağı zevklere, Ali Bey'in eğilimi ruh gibi yüce zevklereydi.

Bu âşıkane konuşmalar saat yedi buçuğa kadar sürdükten sonra Ali Bey arkadaşına olan vaadini hatırlayarak büyük bir üzüntüyle olayı Mehpeyker'e anlattı ve arkadaşının yanına gitmek için izin istedi. Kız, Bey'in görüşme adabının sonucu olan bu hareketini kendisine olan meylinin eksikliğine yorar yollu nazikçe sitemler etti. Düşüncesinin gerçeğe aykırı olduğuna ilişkin bin türlü güvence aldıktan sonra Bey'in gitmesine razı oldu. Fakat çocuk, arkadaşına verdiği sözü tutmak zorunda olduğu gibi ruhani bayramı olan görüşme gününün yarısını sevgilisinden bütünüyle uzak geçirmeye bir türlü gönlünü kandıramadığından arabada olsun, ara sıra güzel yüzünü görmek için Mehpeyker'den çeşme önüne çıkmasını yürekler dayanamayacak hüzünlü bir biçimde rica etti. Mehpeyker ise vicdani masumiyetinin sonucu olarak sırf önemsiz şeylere yönelik bu etkili yalvarmaları şaşkınca gülümsemelerle geçiştirerek birlikte gidip de yabancılara bir dedikodu bahanesi vermemek için Bey'den yirmi, yirmi beş dakika sonra arzu ettiği yere gelmeyi vaat etti. Ali Bey ebedi ayrılığa uğramış kadar hüzünlü bir vedayla sevgilisinden ayrıldı. Doğruca Büyük Çamlıca'ya giderek her zaman olduğu gibi çeşme başındaki çınarın altında bir iskemleye oturdu.

Arkadaşı ise daha oralarda görünmemişti. Bulunduğu yerde bilmediği birkaç kişi bulunuyordu. Üç dört iskemle

ötede de yaklaşık kırk yaşında görünen, yüzünden zekâsı ve kararlılığı anlaşılan esmerce bir adam vardı. Hikâyeler, şakalarla konuşmaları bütünüyle idare eden o idi. Bey ise zaten anlayışı yüksek olanlara tutkun olduğundan ötekinin hitabet gücünü pek çok severek, oradakilerden hiçbiriyle tanışmadığı bir toplantının görüşme halkasına girmek için bahane aramaya başladı. Hatta aralarında geçen konuşmalardan münasebet düşürerek bir iki kez söze karıştı. Bu kalender hareketiyle hemen içlerine karışmak üzereyken hizalarında birkaç araba durdu. Ötekiler kadınlara söz atmaya başladılar. Bey ise gerçi sevginin güçlü yandaşlarındandı. Fakat bilmediği kadınları birtakım yakışıksız sözlerle rahatsız etmeye kalkışmak edepsizliğinin aleyhinde olduğundan, yanında bulunanlardan bu davranışı görünce onlara duyduğu yakınlık bayağı düşmanca bir nefrete dönüştü. Değil sözlerine karışmak, eğer arkadaşı ve sevgilisiyle buluşma yeri orası olmasaydı adamları gözüyle göremeyecek bir tarafa çekip gitmek kararındaydı.

Bir taraftan cinsi bozuklara yakınlık bir taraftan da beklemenin sıkıntılarıyla can yakan bir acı içindeyken Mehpeyker'in arabası karşıdan göründü. Bey ise o tarafa baktığı için yine dünyayı unuttu, gözlerini arabaya dikti. Sabahın ruhu besleyen havasıyla bunalımından kurtulmak için güneşin doğmasını bekleyen hastalar gibi Mehpeyker'in gelişini bekledi.

Araba çeşme civarına gelir gelmez kendisi daha sevgilisine sevgiyle bakmaya zaman bulamadan yanındaki topluluğun lideri olarak bilinen esmer kişi hemen yerinden fırladı. Laubali bir tarzda, tanıyormuşçasına arabaya yanaştı, kavuşma arzusuyla ilgili çok rahat, çok ümitli birtakım sözler söyledi. Mehpeyker ise hemen perdelerini kapayarak arabasını hızla bir başka yere yöneltti. Bu görüntü üzerine Ali Bey'in damarlarında ne kadar kan varsa bir şimşek kesildi, gözünü her kırpışında vücudunun her tarafını yaka yaka dolaştı. Gerçi Mehpeyker'in namusuna çocukça tam bir güven duyduğu için kalbine kıskançlık acısı yayılmadı.

Fakat doya doya yüzüne bakmaya kıyamadığı sevgilisinin o kadar küstahça hakarete uğraması iradesini tamamen elinden almış ve hele kendi inancına göre Mehpeyker gönlüne girmeye aday olduğundan araya bir de namus meselesi karışmıştı. Bu baskıyla ne yapacağını şaşırmış olduğu halde iskemlesinden kalktı. İki kolunu göğsüne kavuşturup ellerini koltuklarının altına koyarak cellatça bir bakışla düşmanını yukarıdan aşağı süzdü.

Öteki ise Mehpeyker'in davranışından hiç üzüntü duymaksızın arkadaşlarının yanına döndü. "Nazenin, bir mirasyediye çatmış olmalı, yüz vermiyor" yollu gevezeliğe başlamak istedi. Ali Bey hemen sözünü keserek "Garip şey! İstanbul halkı eski kabadayılara rahmet okuyor. Kötülüklerinden kadınlar gezi yerine bile çıkamayacak" diye söylenmeye başladı. Bunu söylerken sesinde gayet vahşice bir şiddet, son derecede kalbe dokunacak bir tesir olduğundan ötekiler ellerinde olmadan kendisine doğru yöneldiler.

Mesut Efendi ile –Mehpeyker'e sataşan esmer kişidir– Ali Bey arasında bayağı mücadeleye yakın bir konuşma geçmeye başladı.

— Gariplik onda da değil. Yirmi yaşında bir adamın gezinti yerlerinde ahlak bekçiliğine kalkışmasındadır.

— Arabadaki kadın akrabanızdan biri olsaydı da sataşma başka taraftan gelseydi memnun olur muydunuz?

— Demek ki kız sizin akrabanızdan?

— Öyle olursa ne lazım gelir?

— Yüzünüzde asillik görünüyor, bizce üzülmek gerekir.

— Ne demek istiyorsunuz? Sizce o kadın namuslu değil midir?

— Zorbaca sorulan şeylere cevap vermeyi âdet edinmedim.

Atıf Bey o sırada hemen yanlarına gelmiş, fakat bunlar kızgınlık ve hararetle gelişini görememişti. Çocuk kavganın bütün bütün alevlenmek üzere bulunduğunu görünce zaten akrabası olan Mesut Efendi'ye yaklaşarak "Dayı ne yapıyorsun?" deyince "Ne bileyim, ona sor! Bir arabaya söz

söyledik, elinden gelse dilimizi kesecek" yanıtını aldı. Atıf Bey, "Ali Beyefendi terbiyeli bir kişidir. Hani her zaman size anlatmaz mıydım? Kardeş gibi görüşürüz demez miydim?" gibi sözlerle aralarını bulmaya çalıştı. Öte yandan Mesut Efendi, "Maşallah! Güzel dost seçmişsin. Eğer senin de her işine böyle karışırsa ahbaplığından yararlanırsın" suçlamasında bulundu. Atıf Bey, o anda dayısına söz geçirmekten umut kesince hemen Ali Bey'in yanına koştu ve elinden tutarak, "Peki kardeşim! Biz seninle konuşalım! Derdin ne ise gizlice söyle!" dedi. Bey'i aldı, dayısının bulunduğu topluluktan uzak bir yere götürdü. Onlar giderken öteki takım birbirleriyle fısıldaşarak arkalarından gülüşürdü.

Atıf Bey gerek yolda gerek oturdukları yerde mizacına uygun sözlerle yaltaklanarak arkadaşının heyecanını biraz yatıştırdıktan sonra, "Ya arkadaş! Bir adam bir arabaya takılmış, bizim nemize gerek kavga çıkarıyoruz. Ahlak hocası mıyız? Ya da zaptiye müfettişi miyiz?" diyecek oldu. Ali Bey büyük bir öfkeyle yine baştan ayağa ateş kesilerek, "Nasıl bir arabaya takılmış! Takıldığı o... Onun arabasına söz attı. Hem kırk yıllık kapatmasıyla konuşur gibi hakaretler etti de zavallı kızı oradan kaçırdı. Şimdi anladın mı?" diyerek çocuğu güya şikâyet ettiği hareket ondan çıkmış gibi yüzüne bağırarak azarlamaya başladı. Atıf Bey ise arkadaşını içtenlikle sevdiği gibi zavallının düşkünlük şiddetini de bildiğinden bu gönül kırıcı davranışı iyi niyetle karşılayarak üzgün üzgün, "Mesut öyle münasebetsizlik etmezdi. Hele sizi ve özellikle onunla görüştüğünüzü bilse o tarafa gözünün ucuyla bile bakmazdı" deyince Ali Bey bir kat daha öfkesini arttırdı:

— Nasıl münasebetsizlik etmez! "Kızı namussuz mu bilirsiniz?" diye sordum. Ona bile cevap vermek istemedi.

Sözün öteki yarısı ağzından çıkarken sesi titremeye, gözlerinden ufak ufak birkaç damla yaş koparak kirpiklerinde dolaşmaya başladı.

Atıf Bey arkadaşının bu derece üzüntüsünden ve özellikle bu üzüntüye akrabasından birinin neden olmasından

dolayı çok yaralanmıştı. Aralarını birleştirmeye karar verdi. Ali Bey'e "Allah aşkına bu kadar mahzun olma! Ben şimdi gider sana sualinin cevabını getiririm" dedi. Hemen yerinden fırladı ve doğruca çeşme başına gitti. Mesut Efendi'yi bir tarafa çekti. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:

— Dayıcığım! Niçin Ali Bey'e öyle davrandın? O size sert bir şey söylediyse affetmeliydiniz. Durumunu görmediniz mi? Aklı başında değil. Yanına gittiğiniz arabadaki kızı seviyor.

— Seviyorsa ne yapalım? Dünyada ondan başka sevmiş kimse yok mu? Seviyormuş diye yüzüne kim bakarsa gözünü mü çıkaracak?

— Öyle değil ay efendim! Hayatından çok seviyor. İnsan mutluluk halini nasıl severse öyle seviyor. İmkânını bulduğu zaman alacak.

— Alacak mı? Ne kadar namusunu korur delikanlıymış!

— Namusunun yoluna can verir.

— Öyle ise bu çocuk delidir zahir!

— Niçin?

— Nasıl niçin? Geveze, hiç insan içine karışmamış mı? Hiç kadın arkasında gezmemiş mi? Bu kadının durumunu hiç kimseden sormamış mı? Nasıl birden almaya kalkışmış?

— Niçin almak istemesin? Sorsaydı ne öğrenirdi?

— O sevgili nişanlısının İstanbul halkından arta kalma bir fahişe olduğunu öğrenirdi.

Konuşma ilerledikçe Atıf Bey'in şaşkınlığı da arttı. Mesut Efendi'nin son sözü bütün zihnine şaşkınlık getirmişti. "Şimdi nasıl edelim?" demekten başka söz bulamadı. Fakat Mesut Efendi cemiyetin her köşesine sokularak bin türlü olay içinde zaman geçirmişti. Bu yüzden insani eksiklikler ve nefisle ilgili hastalıklar üzerine pek çok tecrübelere sahip olmuştu. Yaradılış bakımından kötülere büyük bir düşmanlıkla birlikte mazlum ve özellikle aldatılmış olanları isterse kendi rızasına aykırı olsun, uğradıkları beladan kurtarmak merakına düşkündü. Bu nedenle Atıf Bey'i uzun uzadıya sorgulara çekti. Arkadaşının zekâ, hüner, terbiye ve onu-

runu ve az zaman önceye kadar kadın arkasından gezmek şöyle dursun, tatil günleri gezi yerlerine çıkmamak huyunu araştırdıktan sonra "Ne yapacağımızı ben bilirim" dedi ve Atıf Bey'i önüne katarak doğru Ali Bey'in yanına gitti.

Ali Bey, Atıf Bey'in –emellerinin geçiş yoluna rastlamış kara bir bela gibi gördüğü– o malum adamla birlikte geldiğini görünce kalbindeki yaralar defalarca tazelendi. Arzu ettiği gibi bir mücadeleyle hararetini yatıştırmaya hazırlanmaktaydı. Fakat Mesut Efendi halden anlayan tavrıyla Bey'in yanına gelir gelmez, söz söylemesine meydan bırakmadı. "Beyefendi affedersiniz gerek sizi gerek durumunuzu bilmeyerek bir kusur etmişim," özrüyle söze başladı. Ali Bey'i terbiyesi yönüyle kendisini iyi karşılamaya mecbur ettikten sonra "Üzgünüm, bir kusurum için özür dilemeye geldim. Fakat şimdi öncekinden daha büyük bir kusur işleyeceğim. Onu da iyi niyetime bağışlarsınız sanırım" dedi. Ali Bey tarafından "Ne gibi?" sorusuyla karşılaştıktan sonra "Şimdi Atıf kardeşinizden işittim. Demin arabasına yaklaştığım kadını severmişsiniz. Ayıp değil, gençlikte olur böyle şeyler, herkesin başına gelir. Şu da var ki, temiz bir kalple severmişsiniz. Hatta başka niyetleriniz de varmış" diye konuştu. Ali Bey sırlarını açıklamakta gösterdiği kayıtsızlıktan dolayı Atıf Bey'i bir hakaret bakışıyla süzdü. Sonra Mesut Efendi'ye öfkeyle "Sizin ne göreviniz!" dedi ve sözüne devamla karar verdiği mücadeleye bir başlangıç bulmak istedi. Mesut Efendi gene hızlı davranarak "İhsan buyurunuz! İnsan olana insanca davranmak herkesin görevidir. Onunla istediğiniz kadar eğlenebilirsiniz, kimse bir şey demez. Fakat başka düşüncede bulunmayınız, namusunuza yazıktır. Telaş etmeyiniz, sözümü bitireyim de ne söyleyecekseniz ne türlü hareket edecekseniz söylersiniz, yaparsınız. O kadının adına Mehpeyker derler, değil mi? Hani şu ufak körfezin kıyısındaki pembe yalıda oturur. İstanbul eğlencelerini âdet edinmiş olanlardan kimi bilirseniz sorunuz. İşte Atıf burada duruyor. Güveniniz varsa size durumunu o da tanımlayabilir. Mehpeyker o kadar ünlü bir fahişedir ki memleketin içinde ken-

disiyle aynı toplantıda bulunmayan belki sizden başka bir delikanlı yoktur" dedi. Atıf Bey de "Vah kardeşçiğim vah! Bu kadar zamandır çektiğin belalar onun için miydi? Ne zaman istersen iki altın harcamakla amacına kavuşursun" sözleriyle dayısının söylediklerini destekledi.

Ali Bey ise arkadaşının her ne olursa olsun yalan söylemekten çekineceğini bin tecrübeyle biliyordu. Mesut Bey'in sözlerinin doğruluğu hakkında gönlünü kuşkulanmaya zorlasa da bir türlü başaramayarak Mehpeyker'in namussuzluğuna bir iki dakika içinde kesinlikle hüküm verdi. Dehşeti ve ciddiyetiyle korkunç ölümü hatırlatan bu gerçeğin baskısıyla metanetini kaybetmeye başlamışken yaygaranın başka bir türü olan etkisiz öğüt dinlemek korkusundan, erkekçe bir çabayla kalbinin duygularını yine kalbine hapsetti. Gayet soğuk bir kayıtsızlıkla kıza düşkünlüğünün namus sanısıyla meydana gelmiş bir gaflet olduğundan ve zannının yanlışlığı ortaya çıkınca bittabi meylinin de hiç hükmü kalmadığından söz etti. Bir çeyrek saat kadar görüşmeyi bu dairede tuttuktan sonra sözü havadan sudan sohbetlere çevirerek hızla topluluğun dağılmasını sağlayabildi.

Mahcubiyet korkusuyla ikiyüzlülüğe razı olmak insan için ne garip eksikliktir! Hele bir yalanı düzenleyip karşısındakini ikna etmek için parlak safsatalar, etkili sözler ararken kendi yalanına bazen kendi de inanacak noktaya gelmek ne tuhaf aymazlıktır! Gerçi bu durum inanılmayacak kadar garip görünür. Fakat herkes nefsine başvurursa o kabulü zor aymazlığın inkârı mümkün olmayan bir gerçek olduğunu itirafa mecbur olur. İşte Ali Bey de durumunu en gizli görüştüğü bir arkadaşından utanarak ve o güne kadar hiç görmediği bir adama karşı utancını gizlemek için söylediği yalanların inandırıcı olması için vicdanını o kadar gerçeğin tersine çevirmişti ki, safsataların ustalığı ve karşısındakilerin harareti sayesinde Mehpeyker'e olan sevgisinin kaybolduğuna kendisi bile inanmıştı.

Özellikle –Mesut Efendi'den ayrılmışsa da– Atıf Bey akşama kadar yanında bulunduğundan ve onun da sevgi-

nin kaybolduğuna tamamıyla inanması gerektiğinden Ali Bey çeyrek saat başına iddiasını güçlendirmek için başka bir kanıt bulmaya nefsinde mecburiyet görürdü. Böylece düşünce ve dili önceki sözünün açıklaması yolunda yeteneğini çoğalttıkça Bey'in Mehpeyker'den geçiverdiğine güveni de artardı.

Yer yer açıldı hâne-i tende çerâğ-ı ye's
Etti kaza derûn-ı dili dâğ dâğ-ı ye's[1]

Akşamüzeri iki arkadaş birbirlerinden ayrıldı. Atıf Bey, Mesut Efendi ile buluştu. Ali Bey tek başına evine gitti. Yolda giderken Ali Bey düşünce yorgunluğu ve vicdan tereddüdüyle sanki bedeni iç duygulardan tamamen uzakmış gibi baygınlığa yakın bir dalgınlık halinde yürürdü. Atıf Bey ise kadınların yakınlığını kazanmakla birlikte öyle şiddetli bir ilgi geçirmediğinden ve Ali Bey'in kararındaki ısrarının derecesini bildiğinden Mehpeyker'den tamamen ayrılacağına emindi. Buna karşı Mesut Efendi, "Muhabbet bir defada meydana gelebilir, fakat bir defada kaybolamaz" sözünü defalarca tekrarlayarak Atıf Bey'e emin olmadığını anlatmaktan kendini alamazdı.

Ali Bey evine dönünce önce yüzündeki üzüntü izlerinden dolayı annesi tarafından şefkatli ve endişeli birtakım sorularla karşılaştı. Gezi münasebetiyle yorgunluğundan söz ederek gerçeğe benzeyen bir yalanla sorulardan pek çabuk yakasını kurtardı. Dinlenme bahanesiyle saat üçe varmadan odasına çekildi.

Gece, sevdaya uğramış gibi hem gamlı hem karanlıktı. Yıldızlar –kuşku karanlıkları arasına düşen gerçeğin şimşeği

1 Günümüz Türkçesiyle: Ten evinde yer yer umutsuzluk meşalesi açıldı / Kader gönlün içini umutsuzlukla yaraladı.

gibi– parça parça bulutlar arasından bazen görünür, bazen kaybolurlardı. Karanlık içinde ve belli belirsiz görünmekte olan ağaçların dehşet veren şekline bakıldıkça bahçe birtakım korkunç hayallerle dolmuş sanılırdı. Göz önünde garip bir şekilde cisimleşen karanlık, bakışın ışığına engel olmakta; İstanbul ufkunu kuşatan kara dağları, lacivert dalgaları andırmaktaydı.

Akşamdan sonra her hastalık doğal olarak artar. Sevda ise ilacı zor bir hastalıktır. Ali Bey'in sevdası umutsuzluk belasıyla bir kat daha kuvvetlenmiş, acısı da henüz taze olduğundan en fazla tesirini gösterecek bir zamana rastlamıştı. İşte bu iki ezici güce bir de yalnızlığın vahşeti eklenince çocuğun bedenine bir ağırlık, kanına durgunluk, kalbine sıkıntı, nefesine darlık, kendisini toplamak için harcadığı çabalara bir imkânsızlık çöktü. Sanki karanlık dünyanın her tarafını kâbuslar kaplar, sürekli üzerine hücum eder dururlardı. Mehpeyker'in hayali ise melek kıyafetine girmiş bir şeytan gibi vicdanına musallat olmaktan bir zaman geri kalmadı.

Zavallı Çamlıca'daki sükûnetinin geri gelmesini, uğrunda birkaç yıllık ömrünü feda edebilecek kadar istekle arzu ederdi. Heyhat! Kendisini teskin etmek şöyle dursun, sükûnetin temennisi bile kalbinin heyecanına bir kat daha şiddet vermekten başka bir etki yaratmadı. Duygularının yorumuyla uğraşa uğraşa tamamıyla anladı ki, yüreğindeki aşk yarası öyle düşüncesini değiştirme kararında ısrarla tedavi edilemeyecek kadar derin açılmış! Gönül çalan sevgilinin aşka değil, şefkatli bir bakışa bile layık olmadığı ortaya çıkmışken yine her halini affedecek, yoluna canını ve belki namusunu feda etmekten çekinmeyecek kadar seviyor! Dünyada kendi haline uygun gelebilecek ne kadar vahşi düşünce, ne kadar kara hülya var ise hepsine düşüncesini yöneltmekten kendini alamadı: Bazen namussuzluğuna rağmen kendiyle ilişki kurmaya cesaret ettiği ve özellikle bekâretini kendisine saklamadığı için Mehpeyker'i, bazen hayalinde yarattığı yeni mutluluğu gasp ettiklerinden dolayı kızla beraber olanları, bazen Mehpeyker'siz hayatta bir

lezzet düşünememekten dolayı kendini öldürmeyi kurardı. Amaçlarının kimini imkânsız, kimini yararsız gördüğünden zihninde hiçbir şeye karar veremezdi. Beynine, sinirlerine, kalbine, kanına gelen acıdan dolayı bedeni bazen buz gibi kesilir, tiril tiril titrer; bazen ateşler içinde kalır, baştan ayağa ter dökerdi. Zaman öldürmek için biraz uykuya dalar dalmaz bin türlü korkulu rüya içinde kalarak büyük bir dehşetle uyanır ve uyanınca uykuda gördüğü korkunç şeyler hayaller şekline girerek karşısına dikilmiş gibi olurdu.

Sevdaya bir hayli zamandan beri alışmış ve elemlerinde bile bir türlü lezzet bulmaya başlamıştı. Fakat rekabet hiç alışmadığı üzüntülerdendi. Bunlarda lezzet alacak bir yön dahi göremediğinden o iki üzüntü veren duyguya alışmayı bir türlü düşünemezdi.

Bu güçsüz bırakan belalar yalnız o geceyle sınırlı kalmadı. Odasına ne zaman çekilse vahşi düşünceleri ve gönül dağlayan üzüntüleri başka bir biçimde ve bununla birlikte daha şiddetli bir durumda yenilenirdi. Düşünce ve isteklerinde bu şekilde ortaya çıkan değişimler kendisini aşırı derecede acıyla uyuşan bir hızlı değişimin tereddüdü içinde bırakırdı. Ruhundaki hastalığın izleri yüzüne yansıyarak gecelerce süren uykusuzluğun verdiği zayıflık ve hareketsizlik de o korkunç rengi bir kat daha soldururdu. Çoğu zaman gözkapaklarını bile oynatamayacak kadar bir şaşkınlık içinde geçtiğinden görünüşüne bakılsa ayağa kalkmış bir ölü sanılırdı.

Bununla birlikte annesini meraka düşürmemek, arkadaşının yanında kalp zayıflığıyla suçlanmamak için yemeğe oturduğunda ve kalemde olduğunda elinden geldiği kadar neşeli olmaya çalışırdı. Günahsız bir kadın ile derinlemesine bakabilme gücünden uzak bir delikanlıyı aldatabilecek kadar olsun, üzüntülerini saklamayı başarırdı.

O sıralarda en büyük dileği mümkün oldukça Atıf Bey'den ayrılmamaktı. Çünkü onun yanında bulundukça o kadar şiddetli üzüntüyü saklamak için zihnini son derece işgale mecbur olduğundan canına eziyet veren feci hayalleri ara sıra unutur gibi olurdu.

Bu büyük umutsuzluk arasında bir ümidi kalmıştı. O da Mehpeyker'i görmek ve şiddetli bir kavgayla aralarındaki ilişkiyi kesmekti. Zavallı zihninde bir karşılaştırma yaparak, "Eğer kız durumunu reddederse yalancılığından, kabul ederse edepsizliğinden gönlümde oluşacak nefret tabiatıyla meylimi yok etmeye yetecektir" derdi. Kalbine sarılan yılanın öyle kızgınlıkla, nefretle kovulması mümkün belalardan olmadığını nereden bilsin! Yalnız ömrünün lezzetlerinin yıkıcısı hükmünde olan korkunç gerçeği bir pazar günü keşfetti: Mehpeyker'i görmek için cuma gününü beklemeye muhtaçtı. Oysa felaket günlerinin her saati cehennem vakitleri gibi yıllar kadar uzadığından kendini haddinden fazla bedbaht sayardı.

Tahammül eylemez zûr-ı hevâya perde-i ismet
Giribân-çâkî-i gül dest-i bidâd-ı sabâdandır[1]

Cuma günü geldiğinde Ali Bey buluşma yerine gitmek için telaş ve arzuyla sabah ezanı okunmadan yatağından fırladı. Mehpeyker'le görüşme yeri olan tenha köşeye gitti. Bekleyişi o derece şiddette idi ki, zaman uzadıkça geçirdiği korkulu gecelerin içinde bulunmayı orada bu belaya tahammül etmekten daha iyi görürdü. Kız ise şeytanca yaradılışının gereği Mesut Efendi ile geçen maceradan Bey'in elbette gerçeği anladığını ve bu durumda mutlaka bir bela çıkarmaya kalkışacağını anladığı gibi, bu harekete karşı gereken önlemleri de hazırlamıştı.

Kendisini durum gereği yalvarma mevkiine yönlendirdiğinden bu taktiğin bir parçası olarak Bey'e bir güzellik göstermek üzere Çamlıca'ya gelmek için alışılan vakitlerden yarım saat önce yalıdan çıkmıştı. Ali Bey büyük bir üzüntüyle saate bakmakta ve zannınca daha Mehpeyker'in gelmesine kırk dakikaya yakın zaman kaldığı halde nefsince tahammülü mümkün olamayacak kadar acı çekmekteydi. Öte yandan beklenenin aksine Mehpeyker'in arabası görünmeye başladı.

Araba yanına gelinceye kadar Ali Bey kıza söylemek için gerekli girişler, etkili azarlamalar bulmaya çalıştı. Zihni ise

1 Namık Kemal'in bir gazelinden. Günümüz Türkçesiyle: Namus perdesi arzulara tahammül edemez / Gülün yakasını yırtan bahar yelinin zalim elidir.

çakan şimşek hızıyla hareket ettiğinden birkaç dakika içinde bin türlü başlangıç hazırladı, bin türlü ayıplama buldu. Kimini beğenmedi, değiştirdi; kimini daha da şiddetlendirmek istedi. Sonunda hepsini birbiriyle birleştirerek hepsinden alelacele bir özet çıkarmayı başarabildi. O sırada Mehpeyker de arabadan inerek yanına doğru gelmeye başladı.

Kızın taktiklerinden biri de süslenmekti. Yapma beyaz goncalarla işlenmiş bir beyaz entari giyinmiş, başının ön tarafına iki yıldız iğne ile saç bağına tirfilli bir beyaz karanfil, boynuna ortası elmaslı birkaç dizi inciden yapılma bir zarif gerdanlık takınmıştı. Başındaki ince tülü, arkasındaki feraceyi, ellerindeki eldiveni, ayaklarındaki potini hep entarisinin renginde seçmişti. Cisimleşmiş bir güzellik gibi yukarıdan aşağı beyazlara boğulmuş, yüzü ise meydana getireceği üstünlüğe duyduğu güvenin sevinciyle gayet parlak, gayet tatlı bir renk bağlamıştı. Bu haliyle yüzü ve endamı ilkbaharın neşeli sabahı içinde henüz şafaktan kurtulmayan güneşi andırıyordu.

Ali Bey kızın güzel yüzünü görür görmez kalbinde birbirini yok etmeye uğraşan sevda ve nefretin, acı karışıklığına tutularak konuşma zamanı gelince, giriş için hazırladığı sözlerin bir harfini hatırlamak şöyle dursun, "Sizden ummazdım" gibi masumca ayıplamadan başka bir söz bulamadı.

Mehpeyker böyle bir şey bilmiyormuşçasına sorular ya da yalancı gösterilerle Bey'in sessizlik külleri altında örtülü olan öfke ateşini alevlendirmeye kalkışacak saflardan olmadığı için gayet laubali, son derece bağlılık gösteren biçimde söze başladı:

"Beyim sırlarımı öğrendiniz, değil mi? Zararı yok. O ne zaman olsa meydana çıkacaktı. Galiba benden ummadığınız şey durumumu size söylemeye cesaretsizliğim oluyor. Kalbinize müracaat buyurun! O kadar nefret verecek, o kadar utanılacak bir sırrı kendi diliyle söylemeye insan nasıl muktedir olabilir? Madem başka taraftan işittiniz, şimdi ben de söyleyeyim. Evet Beyim, hakkımda ne söyledilerse belki azdır. Gayet terbiyesiz bir evde doğdum, orada büyü-

düm. Daha yaşım on üçe varmadan akrabalarım namusumu satarak zenginleşmeye kalkıştılar.

O yaşta bir çocuk namus nedir, insanlık ne türlüdür, insan kendini nasıl koruyabilir nereden bilecek? İnsan bir kere de o yola girince kum deryasına düşmüş gibi çabaladıkça batıyor, gittikçe gidiyor. Felek sevk etti, ben de daima ilerledim. Dünyada yapmadığım şey pek az kaldı. Sizi gördüğüm güne gelinceye kadar benim için yaşamak, gezi yerlerinde gezmekten, eğlence toplantılarında bulunmaktan ibaretti. Dünyada sevgi dedikleri şeyin varlığına inanmazdım. Bildiklerimden Atike adında yaşlıca bir kadın vardı. Daima, 'Kız biz de severiz, hem bizim sevgimiz namuslu hanımların sevdasından bin kat beter olur' der, ben de gülerdim. Meğer sözü ne doğru imiş! Sizi bir kere gördüm, gönlümde başka bir hal hisseder oldum. Toprak üstündeki çiyler güneşi görünce havaya karıştığı gibi benim de yüzünüze bir kez bakmakla bütün gönlüm yükselmeye başladı. Arkama bakmak istedim, geçmiş zamanlarımın durumundan iğrendim. Elimden tutup da beni düştüğüm pislikten kurtarmaya muktedir bir sizi düşündüm. İlk gördüğüm işaretinize 'Tenhada görüşelim' diye verdiğim karşılık, yemin ederim ki, ne satış idi ne de nazlanmaktı. Yalnız benim kadar fena şöhret kazanmış bir kadına iltifatınızı öteki beriki görür de ortaya onurunuza dokunacak bir söz çıkar korkusundan ileri gelmiş bir tedbirdi. O akşam buradan ayrıldım, cumartesi gecesi de pazar gecesi de sabahlara kadar uyumadım.

Durumu gözümün önüne aldım. Ne yüzle ilginizi umut edebileceğimi düşündüm. Zihnime gelen bin türlü kuruntu arasında yalnız bir şeye güvenim vardı. Kendi kendime derdim ki: 'Benim durumuma düşmüş kadına bir delikanlı muhabbet edemezse eğlenmek için meyil gösterebilir. Eğer talihim yâr olur da Bey'den böyle bir muamele görebilirsem kendisi için evindeki cariyelerden çok aşağı, kapısındaki köpeklerden biraz daha yukarı sadık hizmetkârı olurum. Benimle görüşme arzusu devam ettikçe sayesinde gerçekten yaşarım. Benden soğuduktan sonra tabii hasretle can verir,

dünyanın zorluklarından kurtulurum.' Burada ilk görüştüğümüz pazar günü bu hallerin hepsini size imayla anlattım.

Ahlakınız yüksek. Benimle başka yolda görüşmek istediniz. Birkaç gün dünyada iken cennette gibi yaşadım. Eyvah! O tatlı muhabbetler, o ruh gibi yakınlıklar beni de kendiniz gibi sanmanıza muhtaçtı. Şimdi o sanı değişti. Benim için de o birkaç günün hayalinin zevkiyle yaşamaktan başka çare kalmadı. Sözlerime güveniniz. Yaradılışınızın ne kadar temiz olduğunu bilirim. Bundan sonra yüzüme bile bakmayacağınıza eminim. Tek siz rahat olun! Tek siz onurunuzu muhafaza edin. Yolunuza bir Mehpeyker feda olmakla dünyanın altı üstüne gelmez ya!"

Soysuz kadın, gerçek duyguların ve olayların en etkililerini bir yere topladı ve aralarına büyük bir beceriyle birtakım yalanlar serpiştirdi. Daha sonra iddialarının doğruluğuna kanıt olması bahanesiyle sonsuza kadar ayrılma eğilimi gösterdi. Düzenlediği ikna edici sözleri durumun gereğine ve Bey'in vicdanının yeteneğine göre o kadar etkili düşürdü ki, zavallı delikanlı, kızın sözü devam ettikçe nefretten şefkate, şefkatten tereddüde geçti. Sonunda aşkın etkisi duygularının tamamına üstün geldi ve yakaran bir tavırla kızın eline sarıldı.

"Yüzüne bakmaya mı tenezzül etmeyeceğim? Senden vazgeçmeye bir türlü karar veremiyorum. Karar versem de yapamayacağım. Geçmiş ne halde olursa olsun şimdi yokluğun mezarına gitti. İlerisini düşünelim. Ama sana gönlümün istediği gibi sahip olamayacakmışım. Senin düşündüğün yolda sahip olurum ya! Yalnız... Yalnız bana ait olacağına söz verir misin?" diyerek Mehpeyker'in düşüncesinde olabilecek şekli kabul ettiğini gösterdi. Kız elde etmeye başladığı zaferi son bir darbeyle tamamlamak için laubali hafifliğinden üzüntü duyan bir masumiyete dökülerek Ali Bey'e "Beyim, sakın! Allah aşkına sakın! Belki onuruna dokunur. Bak orasını düşünmüyorsunuz da size ait olacağıma ilişkin söz istiyorsunuz. Demin de söylemiştim, huyum sizi gördüğüm dakikada tamamıyla değişti. Araştırınız –adım bilin-

mez bir kadın değilim ki öğrenmekte güçlük olsun– eğer işaretinizi aldıktan sonra yüzümü bir erkeğe gösterdimse, hatta tatil günleri buraya geldiğim zamanlardan başka bir kez sokağa çıktımsa beni öldürün. Vallahi razıyım. Bu kadar zamandır hayalinizle yetinmişken kavuşmaya ulaştıktan sonra mı başkasını arayacağım. Fakat siz yine sakınınız! Onurunuzu düşününüz" sözüyle karşılık verdi.

Gerçekten de Bey'i göreli ne kimseyle görüşmüş ne de Çamlıca'dan başka bir yere çıkmıştı. Ali Bey ise düşkünlüğünün başlangıcından ve özellikle Atıf Bey'le görüşmesini arttırdıktan sonra gezmeyi kendisine eğlence edinmişti. Eğitimini gecelere, göreviyle uğraşmayı mesai zamanlarına ayırmıştı. Sabahleyin kalkıp da evine ait olan işlerini yerine getirince hemen sokağa çıkardı. Beyoğlu gibi, Çarşı içi gibi toplanma yeri olan mahalleri dolaşır ve her nereye gitse gözlerini bir dakika bile çevreden ayırmaksızın Mehpeyker'i arar, fakat bulamazdı. Bu bakımdan kızın anlattığı gerçek Bey'in tecrübesine uygun düştü. Gönlünde bir güven meydana geldi. Mehpeyker'in yinelediği onuru koruma konusu ise zaten sevgi darbesine üstün gelebilecek engellerden biri değildi. Onun ağzında dolaştıkça doğal olarak gücünü kaybetmiş, tam tersine arzuyu davet eder naz ve yalvarma konuşması arasına karışmıştı.

Bu yüzden Ali Bey iki dakika olsun düşünme ve tereddüde gerek görmeksizin, "Sevgi dünyada yalnız benim onuruma mı dokunacak! Yaşıtlarımdan ayıplayacak kim ise önce kendisini düzeltmeye çalışsın. Mutlaka görüşeceğim. Ne olmak ihtimali var!" sözleriyle tamamıyla Mehpeyker'in içten arzusuna teslim oldu.

Mehpeyker bu sözler üzerine taklitten taklide geçişte akıllara şaşkınlık veren büyük bir hızla yine temiz kalpliliği ele aldı. Kendi arzusundan çok Bey'in emrine uyar gibi "İrade sizin!" dedi. Fakat söylerken öyle çekici baktı ki, çocuğun bütün iradesi elinden gitti. Büyük bir istekle "Bugünden tezi yok, şimdi" demeye ve "şimdi" sözünü dakikadan dakikaya yinelemeye başladı.

Kız ise amacını umut etmediği kadar büyük bir hızla elde edince kendi tabiatından gelen neşeyle birtakım şakalar yaptı. "Aman iki gözüm! İhsan buyurunuz, şimdi nasıl olur? Beyefendimizi ağırlayacağız, sonra mahcup mu olalım? Bari akşama kadar cariyenize izin veriniz" dedi. Birkaç dakika daha konuşmadan sonra Bey'in gece saat bir buçuk sıralarında yalıya gitmesine karar verildi.

Ko feryâd eylesin gülşende bülbül çâk çâk olsun
O gül-rûhsâr ile sâgar bedest-i işretim şimdi[1]

Gerçi görüşme şekli değişti, buluşma kararlaştırıldı, fakat Ali Bey için çözümü zor bir sorun kalmıştı. O da gece evinde kalmamak içir bir bahane uydurmaktı. Çünkü tatil münasebetiyle kalemde geciktiğinden söz etmeye olanak yoktu. Zihnini bu düşüncenin işgal ettiği sırada pek ustaca yalanlar anımsadı. Fakat sevda günlerinde birçok ortaya çıkan durum üzerine gerek yalan söylemeye gerek yalan dinlemeye mecbur ola ola o yolda birtakım tecrübeler edinmişti. Yalanların ayrıntılı oldukça ikna gücünü yitirdiğini bildiği için yine her zamanki yalanı başka bir biçime sokmaktan uygun çare bulamadı. Bazı önemli işler için amirinin yalısına gitmesi gerektiğinden söz etti. Annesini ikna ederek saat on bir buçuk sularında evden çıkarak Kuzguncuk'a gitti. Buluşma zamanını beklemek için bir gazinoda oturmaya karar verdi.

Rastlantı eseri Mesut Efendi ile Atıf Bey de o sıralarda aynı gazinoda bulunmuşlardı. Ali Bey'in o tarafa doğru geldiğini görünce Atıf Bey arkadaşının alışılmışın dışında olan bu hareketini çok garip karşılayarak nedenini sormak istemişti. Mesut Efendi, "Mutlaka Mehpeyker'e gitmek

1 *Şeyh Galip Divanı*'ndan. Günümüz Türkçesiyle: Bırak bülbül, gül bahçesinde feryatla parçalansın / Ben şimdi o gül yanaklı yârimle içki içmekteyim.

için buralarda dolaşıyor. Ben sana aşk böyle birdenbire yok olmaz, dememiş miydim? Kendisine bir şey söylemeye gelmez. Sonra gereğine bakarız. Hadi buradan savuşalım. Sonra bizden sakınır da mahcup olur" deyince, ikisi de Ali Bey gelmeden bir tarafa savuştular.

Ali Bey gazinoda bulunduğu zaman içinde gönlünü kavuşma umuduyla eğlendirir, gözüne rastlayan güzel görüntülerin zevkiyle duygularını yatıştırırdı. Bazen denizin ufak dalgalarına bakar, sevgilisinin güzel gözlerinde sevinç gözyaşları görmüş kadar rahatlardı. Bazen Boğaziçi'nden akıp giden gemilerin çevreyi istila eden hafif karanlık içinde hayal meyal yelkenlerini görür, gelecek perdesi arasından mutluluk umudu ortaya çıkmış kadar sevinirdi. Sonunda bekleme saati Boğaziçi'nin durgun suları kadar ağır ağır geçerken Bey, önüne rastlayan bir kayığa binerek buluşma yerine gitti.

Kayığa bindiği sırada mehtap da ufukta görünmüştü. Tarih hicri yılın beşinci ayının on yedisine rastladığı için ayın küçülmeye başlamış olan görünen kısmı, dağınık saçlarının gölgesi güzel yüzüne yansımış oval çehreli bir güzele benzerdi. Denize yansıyan ışığı ise o küçük dalgalar üzerinde çırpındıkça ışıklı yüzünün sevgi neşesiyle heyecan halinde bulunan temiz bir kalbe düşen hayalinin aksini andırırdı. Dağlardaki çimenlerin, ormanların koyu yeşil yaprakları içinde aydınlık o kadar hafif görünürdü ki, bitkiler sanki üzerlerine yığılan ışığın birçoğunu yutarak içer, birazını da şükran payı olarak yaratılmışların bakışlarının zevk güzergâhına sunardı.

Ali Bey mum alevine atılmış pervane gibi aşkın yakıcılığıyla ışıklar içinde yüzerek az zaman içinde iskeleye yanaştı. Sanki geleceğinin mutluluk sarayına yetişecekmiş gibi daha iskeledeyken yalı kapısını aramaya başladı. Dolaşılması gereken sokakları mehtap sayesinde kolaylıkla geçti. Önüne rastlayan bir köşeyi dönünce biraz açılmış bir bahçe kapısı arasından Mehpeyker'in güzel yüzünün yarısı yan tarafından alınma bir melek tablosu gibi şimdiye kadar gözlerinin alışmadığı yolda olağanüstü güzellikle bir ağaca dayandığını gördü. Gönlünün helecanından vücudunun her zerresi ayrı

ayrı titredi. Kanının hararetiyle yüzü dakikada birkaç kez sararıp kızardı. Yabancıların bakışından sakınarak sokağın her yanına göz gezdirdikten ve çevreyi tenha bulduktan sonra hemen kapının aralığından hızla içeri girdi.

Mehpeyker ise sanki geldiğini görmemiş de birden kapıdan girince yüreği oynamış gibi bin naz ve işveden meydana gelen gönül avlayıcı bir tavırla Bey'in kucağına yığıldı. Başını omzuna koyarak saçlarını boynuna, göğsüne dağıttı. Bir iki dakika şaşkın bir âşık gibi yüzüne baktıktan ve yardım istercesine elini hafif hafif sıktıktan sonra kendisini topladı, önüne düştü. Bahçenin son derecede tabiat güzelliğiyle düzenlenmiş hoş ağaçlı yolları arasından dolaştırarak küçük bir köşke götürdü.

Sanki taze bir dilberin vücudunun rengi gibi gayet açık pembeye boyanmış olan bu köşkü Örfî'ler, Şevket'ler[1] görselerdi sahile kurulmuş bir deniz perisine ve önünde uzanan körfezciğin suyunu, kenarı beline sarılmış da kalanı hafifliğinden su yüzeyine yayılmış bir ipek peştamala benzetirlerdi. O halde ise rüzgârın şevkiyle köşkün eteğinde oluşan ufak kabarcıklar o peştamalın etrafına işlenmiş incilerden, cevherlerden sayılabilirdi. Köşkün ortasına rastlayan büyük pencereyi ışıklı bir göğse, kenarında şehnişin[2] gibi dışarı çıkmış olan iki ufak pencereyi ise ay parçası gibi iki memeye benzetseler, hayal biraz Acemlere özgü olsa da tamamen hoşluktan uzak sayılmazdı. Hele köşkü kucaklayacak gibi üzerine yayılmış olan salkım söğüt ile yapraklarının arasından geçmekte olan ay ışığı, "Hasret yüküyle beli bükülmüş, sevdaya uğramış bir kişidir ki, yârinin karşısında ayağa kalkmış olarak dağınık saçlarıyla güzel yüzünü rakibin bakışından saklamaya çalışıyor. Kavuşma gecesinde güzelliği süsleyen parlak ay ise o sevgili âşığın dağınık saçlarını elmas tarakla tarıyor" hayaliyle anlatılsa uygundu.

---

1 Sebk-i Hindi akımının öncülerinden İranlı şair Örfî (1556-1591) ve Şevket Buhari (?-1695).

2 Odaların sokak ve bahçeye bakan cephelerinde dışarıya doğru çıkan, üç tarafı pencereli küçük bir cumba şeklindeki çıkma.

Odanın sandalye takımları beyaz zemin üzerine pembe çiçekler işlemeli canfesten yapılmıştı, halısı da döşemesinin rengindeydi. Yalnız üzerine çiçek yerine ötekinin pembesinden daha koyuca birtakım iri dallar nakşolunmuştu. Duvarlardaki kâğıdın tersine zemini pembe, çiçekleri yaldızla karışık beyaz, tavanı ise alçıdan doldurma gayet sanatlı gül demetleri, papağan resimleriyle süslenmişti.

Kara tarafında olan duvarın ortasına ve dolayısıyla büyük pencerenin karşısına rastlayan kapıdan girildiği gibi penceresiz olan sağ duvarın bahçe tarafındaki köşesinde ince beyaz tülle örtülmüş yataklık, yataklıkla denize bakan pencerenin arasında birkaç sandalye, büyük pencerenin önünde boy aynasıyla, çifte fanuslu çalar saatiyle bir muntazam çiçeklik, sola düşen ve bahçeye bakan iki penceresi olan duvarın deniz tarafındaki köşesinde bir kanepe ve beriye doğru yine birkaç sandalye ile kapı tarafındaki köşesinde bir aynalı dolap, kapının iki tarafında da bahçenin sokak kapısına bakan iki pencere görünürdü. Pencerelerin beyaz bürümcük perdeleri yarı yerlerinden bağlı ve alt tarafları açık olduğundan boy aynasıyla örtülü büyük pencere hariç hem denize hem bahçeye bakılırdı. Kanepenin önüne tantanalı bir içki sofrası kurulmuş, üzerinde bahçeye bakan pencereden alınma bir dal henüz açılmış beyaz gülleriyle güzelliğin gölgesini düşürmüştü.

İçeri girdiklerinde Mehpeyker hemen dolaba koştu. İçinden canfes bir bohça çıkardı. Yanındaki iskemlenin üzerinde açtı. Bey'i bir başka iskemleye oturtarak soydu. Sincabi hareden bir gecelikle üzerine yine o kumaşla kaplanmış bir kürk giydirdi. Potinlerini de kendi çekerek ayaklarının altına, "Elimin emeğidir, layık değilse de müsaade buyurunuz! Ayağınızın toprağına yüz sürsün" gibi nükteli sözlerle her birinin üzerine yün ipeğinden gayet resimli kabartma papağan işlenmiş bir çift terlik koydu.

Ali Bey terlikleri giydikten, geceliğinin kendi parçasından yapılmış ve arkasına eklenmiş kuşağını bağladıktan sonra Mehpeyker sağ elini yarı koltuğuna girer, yarı kucaklar gibi

sevgilisinin sol tarafına attı. Beyefendiyi bu nazlı duruşla odanın öbür ucuna götürerek kanepenin, üstünde gül dalı bulunan ve önüne içki sofrası rastlayan tarafına oturttu.

Daha yalıya gelir gelmez soyunarak fistana benzer beyaz bir entari giymiş ve saçlarını omuzlarından beline kadar dağıtmıştı. Bu defa da dağınıklıktan olan güzelliğini tamamıyla göstermek için sıcaktan şikâyet edercesine birkaç kelime söyledi ve belindeki kuşağı çıkardı, göğsündeki düğmeleri çözdü. Denizden bulundukları yeri seyretmek mümkün olan pencerenin perdesini indirdi. Geldi, Bey'in yanına oturdu. Sol kolunu boynuna attı, başını omzuna dayadı. Ağzından ruh dökülür gibi bir hoşlukla sohbete başladı.

Birkaç dakika havadan sudan, bir süre de aşkın güzelliğinden söz ettikten sonra Mehpeyker'in sözleriyle, hareketleriyle birtakım imalar etmesi üzerine iki âşık birbirlerine sarıldılar, öpüşmeye başladılar.

(Galiba dudağın yüzeyinde olan incelikten dolayı oraya rastlayan sinirlerin fazlaca hassaslığından olacak) kavuşma lezzetlerinin ikinci derecede yükseği bulunan şehvetli öpücüğe Ali Bey ömrü boyunca ilk kez erişince aşkın zevklerini hayal ettiğinden kat kat yüksek bulmuştu. Bir yarım saat kollarını sevgilisinin belinden, dudaklarını yüzünden, göğsünden ayırmak istemedi. Mehpeyker ise her isteğine başka bir işveyle karşılık verdikten ve sonunda dudağını dudağına vererek kavuşma zevki kadar tatlı, dilberin nazı kadar uzun bir öpüşle Bey'i kendinden geçirdikten sonra nazikçe elinden sıyrılarak içki sofrasının yanında durdu.

Kadehlerden birini doldururken meraklı bir bakışla Bey'in yüzünden meylini öğrenmek istemişse de red ve kabule ilişkin bir şey anlamamıştı. "Efendiciğim! Siz içmezsiniz, değil mi? Yine alışmayınız! Özellikle alışmanıza ben sebep olmayayım. İzin verirseniz bendeniz kendi kendime... Yok, o da olmaz. Alışmayanlara kokusu çok fena gelir, sonra benden iğrenirsiniz" gibi kesik kesik sözlerle saflık şekline dökülmüş birtakım sitemlere kalkıştı. Ali Bey, "Şimdiye kadar içmedim. Fakat pek çok eğlence toplantısında

bulundum. Kokusundan asla rahatsız olmam. Beni severseniz zevkinizi bozmayınız. Sonra gücenirim" diyerek karşılık verdi. Bu davranışı eğitimi gereği kızı rahatsız etmemek düşüncesi idi. Yoksa Mehpeyker'in namussuzluğuyla birlikte içki içmeye alışık olacak kadar aşüfte yaradılışlı olması bir hayli canını sıkmıştı.

Her ne hal ise, iki üç kadehten sonra Mehpeyker'in yüzündeki dalgalı kırmızı renk bir kat daha parladı, gözlerine bir kat daha mahmurluk çöktü, meşrebinin açıklığı bir kat daha arttı. Arada nazlar, işveler, şakalar, fıkralar, sarılışlar, öpüşmeler art arda gelmeye başladı.

Kızın sesi de yüzü kadar güzel olduğu için ara sıra mizacı gibi hafif ve laubali şarkılarla da eğlenceyi parlatırdı.

Ali Bey sevgilisinin içkiye başlayalı meydana getirdiği olağanüstü keyfi görünce neşeyi arttırma umuduyla doğal olarak rakıya bir arzu peyda eyledi. Dünyada kim vardır ki ulaştığı zevkin her ne kadar parlak olsa bile artmasını istemesin? Bey'in isteği ise birkaç dakika içinde o kadar artmıştı ki eğer zihninde sakıncalı olduğu düşüncesi olmasa hemen Mehpeyker'in elinden kadehi kapardı. Fakat daha ona kalkışmadan önce, "Acaba insana dokunur mu?" diye sordu. Buna Mehpeyker'den, "Beyim hiç dokunmaz mı? Çok içilince adamı bayağı hasta eder" yanıtını alınca, "Ben vücuda dokunduğundan korkmam. Acaba zihne dokunmaz mı?" dedi. Mehpeyker ise "Çok denedim, insanın asıl mayasını meydana çıkarıyor. Ayıklığında zihni tam, mizacı güzel olanlar içki içince de yalnız gülüyor, eğleniyor" sözleriyle karşılık verdi.

Dünyayı birbirine katan bir güzelin gözü aydınlattığı ve bülbüle benzer bir sesin kulağı okşadığı sırada genç bir gönülde düşünmeye doğal olarak güç kalamayacağından Ali Bey de bu konuşmalar sırasında ağır ağır içindeki arzuya tamamıyla yenildi. "Şuradan bir kadeh veriniz de bizim mayamız da meydana çıksın" deyince, Mehpeyker içkinin bedene zararları bakımından alışmamasına ilişkin yapay ve tesirden uzak birtakım yalvarmalardan sonra en kutsal sevgi hislerinden birinin kendi gönül çelen işvesine mağlûp

olup olmayacağını denemek için yine söze başladı. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:

— Ya anneniz duyarsa ne der?

— Annem nereden duyacak? Yanınızda olmayınca içki mi içeceğim! Yoksa yanınızda içince ayılmadan ayrılacak mıyım? Siz lütfedin de bir kadeh rakı verin! Oldu olacak, eğlencemizin o yönünü de noksan bırakmayalım. Mehpeyker, "Madem emrediyorsunuz, karşı çıkmak bendenizin haddi midir?" gibi yapay bir mecburiyet göstererek kadehi doldurdu, eliyle Bey'e içirdi.

İlk kavuşma meclisi, ilk şehvet öpücüğü heyecanlarına eklenen bu ilk küçük içki kadehi çok hafif bir neşeyle Bey'in düşüncesinde yerleşmiş olan terbiye kurallarını temelinden sarsmaya başladı.

Mehpeyker'in parlak parlak şakaları, dokunaklı dokunaklı şarkılarıyla toplantıya güzellik katmasıyla, tabii içkinin de etkisiyle Ali Bey tamamıyla sarhoş olmuştu. O durumda aşka dair bir hafta önce zihninde dönen şairane düşünceleri bulunduğu maddi zevklerle karşılaştırdığında bu maddi zevkleri o ruhani arzulara tercih eder olmuştu.

Özetle iki âşık saat üç buçuğa kadar istedikleri gibi eğlendikten sonra biraz yemek yediler, hazım için kol kola bahçede gezinmeye çıktılar. Bazen yaprakların gölgesi arasında birbirleriyle oynaşan bir çift kumru gibi bin türlü işveler, şakalarla ağaç aralarında dolaşırlardı. Bazen bir fidanın gölgesine sığınarak yapraklarının arasından darmadağınık üzerlerine saçılan ışık parçalarıyla başlarından aşağı elmaslara boğularak kol kola arzuyla dolaşan Memun ile Buran'ı[1] andırırlardı.

Bey neşeyle güldükçe inci dişlerinden saçılan parlaklık, üzerlerine ışık saçan Venüs yıldızının döndükçe çevreye dağıttığı ışıklara benzerdi.

Hanım yavaş yavaş şarkı söyledikçe bülbüller ahengine dem tutardı. Bu durumda bir saat kadar eğlendiler. Ondan sonra yatak odalarına giderek kucaklaştılar, yattılar.

---

1 Beşinci Abbasi halifesi Harun Reşid'in oğlu Memun ve onun eşi Buran.

Dostum âlem seninçün olsa ger düşmen bana
Gam değil zira yetersin dost ancak sen bana[1]

Bey ertesi sabah evine döndü, biraz annesiyle görüştükten sonra kalemine gitti. Fakat gönlü tamamen geceki eğlencenin en kısa zamanda tekrarlanması arzusuna esir olduğundan iş yapmak aklına bile gelmedi.

Köşk ile bahçenin oldukça sade, fakat gayet zarif süslenişini düşündükçe Mehpeyker'in zevkinin güzelliğini eşsiz mizacından sayılacak kadar yüksek görür, yüzünün güzelliğini ise zevkinden üstün bulurdu. Özellikle o kadar zarafet ve tazeliğe eklenen şakacılık ile musiki becerisini düşündükçe bu kadar meziyetin bir başka bedende bir araya gelemeyeceğine hükmederdi. Hele yalnız bir kez tattığı içki âlemi nazarında, en düşkün içicilerin inandığı gibi yokluğu durumunda yaşamın ölümden farkı olmayacak kadar can katan bir mutluluk dönemi görünürdü. Bu yeni yaşam biçimine eğilimi o kadar artmıştı ki, hasret içinde geçirdiği günün her dakikası bir oruç saati ve gecenin her saati en uzun gece kadar uzar idi.

Pazar günü gelince şafakla beraber evinden çıktı. Çamlıca'ya vardığı sırada henüz saat on ikiye gelmemişti. Yolda yürürken iki saatten çok bekleyeceğini düşünmekte ve zihninde hasret zamanını geçirebilmek için eğlenceler düşünmekteydi. Buluşma yerine varınca ne görsün: Mehpeyker

1 *Fuzulî Divanı*'ndan.

kendisinden önce gelmiş, onu bekliyor. Kızın bu gönül alıcı davranışı, kıza düşkünlüğünden çok onun kendisine arzusunu gösterdiği için Bey'i kavuşmanın zevklerinde bile bulamadığı birtakım olağanüstü zevkler içinde bırakmıştı: Gönülde bir garip durum vardır ki, sevmekten aldığı fayda sevilmekten gördüğü en küçük bir nişaneyle boy ölçüşemezdi. Bey sevincinin heyecanından kurtulduktan sonra ansızın birkaç kelimeyle özleminin dayanılmaz bir dereceye geldiğini söyledi. Kırlarda korkuyla ve gizlenerek zaman geçirmektense hemen o dakikadan itibaren yine gizli sedirlerinde bir eğlence düzenlemeyi ısrarla teklife kalkıştı.

Mehpeyker en büyük üstünlük silahı olan tedbirinin –ki şehvetli arzularını iyilikseverlik kisvesiyle göz boyayacak kadar süslemektir– hiçbir fırsatla kullanılmasını ihmal edecek kadar saf kalpli olmadığından bu teklif üzerine sahteliğini anlamak mümkün olamayacak kadar yapay bir telaş gösterdi. Görüşme sıklaştırıldığı zaman annesince hâsıl olabilecek bin türlü rahatsızlığa, işlerince mümkün olan her tür düzensizliğe ilişkin aklına gelen düşüncelerin hepsini saymaya başladı.

Sözlerinin başlangıcını istenilenin tersine bir sonuç vermesi korkusuyla biraz soğukça tuttuysa da çekingenliğinin Bey'in arzusuna bir kat daha kuvvet verdiğini yüzündeki değişiklikten anladı. Konuşmasına gittikçe hararet gelerek sevgilisinin duygularını bayağı dargınlık gösterecek kadar heyecanlandırıp da gözünde kendisini çaresiz göstermedikçe teklife rıza göstermemişti. Bununla birlikte rızasını da yine Bey'in annesinden izin almasına bağlayarak asılsız sadakatine bir kanıt daha gösterdi.

Bey ise bu kez de kalem işleri bahanesiyle evinden kurtulabildi. Fakat alıştığı eğlenceyi yaşamak için kesinlikle gerekli saymaya başladığından bütün ömrünü Mehpeyker'in iltifat kucağında geçirmek istiyordu. Kız yanında bulunmadıkça ruhundan ayrılmış gibi zamanını bir kabir azabı içinde geçirdiğini sanıyordu. Sevgilisinin sahte tereddütlerine, sahte yalvarmalarına, ısrarlı isteklerine ve dargın

davranışlarına yenilmişti. Buluşmaları önceleri üç dört, sonraları iki gecede bir gerçekleşmeye başlamıştı. Yalnız kalem meşguliyeti değil, ona eklediği yirmi kadar yalan bahanenin hepsi tekrarlana tekrarlana etkisiz kalıyordu artık.

Gerçi Mehpeyker, Bey'in ikbalini her durumda kendi arzusuna tercih ettiği gösterisini –ki cazibe araçlarının en güçlülerinden biriydi– bütünüyle kaybetmemek için karşı konulamayacak bir ısrarla sevgilisini gündüzleri işinden geri kalmamakta mecbur bıraktığından gerek Atıf Bey, gerek öteki arkadaşları aşkın mecburiyetiyle tuttuğu sefahat yolundan bir şey hissedemediler. Fakat annesi vefalı kucağından Bey'in bu kadar uzaklaşmaya çalıştığını görünce çocuğunu tamamen kaybetmiş kadar üzülüyordu.

O kadar düşünürdü... Bey'in terbiyesi, zekâsı öyle bir yola dökülmesine ihtimal verdirmeyecek kadar kat kat yüksek bulunduğundan dünyayı ve hatta önceleri gözünde dünyadan değerli olan annesini görmek istemeyecek kadar içki ve eğlenceye dalmasını aklına bile getirmezdi.

Hangi anne vardır ki –arada hiçbir neden olmaksızın, belki bazı kanıtlar bile mevcut olsa– evladında böyle en kötü iki düşkünlüğün bir araya gelmesini düşünmeye her felaketin kaynağı olabilecek bir uğursuzluk gözüyle bakmasın? Bununla birlikte Bey'in durumundaki değişikliğin geçerli bir açıklaması ya da merhametli bir hoşgörüyle görmezden gelinmesi mümkün olamayacak kadar apaçık bulunmasından zavallı kadın ne kadar kafa yorduysa Ali Bey'in hareketine ne bir mazeret düşünebildi ne sebebini keşfetmeye muktedir oldu. Sonunda bulunduğu tereddüt acısından kurtulmak için gerçeği çocuğun sırdaşı Atıf Bey'e sormaktan başka çare bulamadı.

Bela bunda ki beyler her zaman birbirleriyle görüşmekte, her zaman birbirlerine gidip gelmekteyken hanım Atıf Bey'in ailesiyle hiç görüşmemişti. Ne oturdukları evi bilir ne de çocuğa aksedebilmek korkusuyla uşaklardan araştırmaya cesaret ederdi. Bu acizlik içinde güvendiği iki üç cariyeyle sohbet ederken biri, "Bendeniz hizmet için sokağa çıktığım

sıralarda Bey'in birkaç kez bir yalıya girdiğini gördüm. Kocam tesadüfen yanımdaydı, yalının sahibini sordum. 'Atıf Bey'indir, dayısıyla beraber yeni tuttular' demişti. Emrederseniz yalıyı bulabilirim" deyince, hanım sevincinden elinde olmadan cariyenin üzerine atılarak yüzünü gözünü öpmeye başladı. Endişesinden kurtardığı için cariyeyi tutsaklıktan azat etti. Bu ödül bağışını bitirdikten sonra ilk verdiği emir, arabasının hazırlanmasıydı. Araba kapının önüne gelince cariyeyi yanına aldı ve onun yardımıyla Atıf Bey'in yalısına gitti. Gerçi o ev halkı nazarında tanınmayan biriydi. Fakat Ali Bey'in annesi olduğunu söyleyince en eski dostlardan daha fazla sevgi ve saygıyla karşılandı. Kahve gibi sıradan işlerin bitmesini bile beklemeksizin Bey'i görmek istediğini söyledi. Daha vakit erken olduğundan gerek Atıf Bey gerek Mesut Efendi yalıda bulunmaktaydı. Hemen hanımefendiyi mabeyin[1] odasına götürdüler. Atıf Bey'i çağırarak ikisini yalnız bıraktılar.

Hanımefendi çevresini gayet küçük ve sıradan birkaç akrabayla sınırlı tuttuğu için böyle resmiyet halinde bulunan konuşmaya alışık değildi. Fakat yaradılıştan sahip olduğu kolaylıkla konuşma yeteneğiyle annelere özgü şefkatinin üzüntülü heyecanı konuşmasına garip bir etki, olağanüstü bir ciddilik vermişti. Atıf Bey'i görünce Ali Bey'le kardeş gibi yakın olduklarından kendisinin de bir diğer oğlu ve bu yüzden bulunduğu durumda tek sığınağı olduğunu anlattı. Bir anne iki çocuğunun biri için ötekinden yardım istediğinde nasıl davranış beklerse soracağı şeylere o suretle iyilik ve doğruluk beklediğine ilişkin ortama uygun bir giriş yaptı. Sonra Ali Bey'in evden uzaklaşmaktaki ısrarını gayet hüzünlü ve etkili bir edayla tarif etti. Bey'den de nedenini bildiği halde anlatması için yalvardı.

Atıf Bey biraz düşünse kendisine sorulan sebebi gayet kolaylıkla bulabilirdi. Fakat Ali Bey, evinde gösterdiği deği-

1 Eski saray ve konaklarda haremle selamlık bölümleri arasında bulunan ve her iki tarafa da kapısı olan daire veya oda.

şik hallerin kalemde zerrece izini bile göstermediğinden ve sözü edilen pazar gününden beri Mehpeyker'in adı dahi görüşmelerinde geçmediğinden o sebep aklına gelmedi.

Aşk sorunundan başka arkadaşını böyle garip yola düşürecek bir neden düşünmekse olanaksızdı. Bu yüzden hanımefendinin anlattıklarına büyük bir üzüntü ve şaşkınlıkla bir şey bilmediğini söylemekten başka karşılık verecek bir söz bulamadı. Bu karşılığına "Kâtipler için ağzı sıkı olmak âdet ise de o âdeti bu zavallı annenin oğlu için istediği yardımın önüne koymak zulüm olmaz mı?" gibi bir sitemle cevap aldığından bu sözünün gerçeğin tıpkısı olduğunu defalarca yeminle temin etti.

Bu sırada Kuzguncuk olayı hayal meyal zihninden geçmeye başladı. Mehpeyker sorunu kendisinin emanetine bırakılmış bir sırdı. Hanımefendinin şikâyet ettiği hareketlerin ondan doğduğuna dair elde bir kanıt yoktu. Kuşku üzerine bu kadar dehşet verebilecek bir haberle zaten bin türlü acı halinde bulunan bir anneyi bir kat daha helecanlara düşürmeye dili varmadı. Zihninde kendince bir hareket tarzı tayini için Mesut Efendi'nin tecrübelerine başvurmaktan başka çare bulamadı. İşi bir kez de dayısından sormak için izin istedi. Hanımın uygun görmesi üzerine Mesut Efendi'nin yanına gitti.

Mesut Efendi olayı işittiği için, "Öyle vakitsiz Kuzguncuklarda gezdiğinin sonucunu anladın mı? Bak hınzıra! Çocuğu annesinden ayıracak kadar esaret altına almış! Yürü, beni hanımın yanına götür" dedi. Yeniden alınan izin üzerine efendi bilgisine yaraşır olacak kadar terbiyeli, durumun gereğine uygun düşecek kadar temkinli bir tavırla mabeyin odasına girdi.

İki tarafın kısa başlangıç sözlerinden sonra Mesut Efendi hemen sözü duruma getirerek, "Bize her şeyden önce gereken, vereceğiniz kararların değil, hatta görüşüldüğünün bile Ali Beyefendi'ye yansıtılmamasıdır" dedi. Hanımefendiden "Bendeniz de beyefendi oğlumuzdan onu rica edecektim" yanıtını aldıktan sonra, "Beyefendinin başında şiddetli bir

sevda var. Kapıldığı lanet kadın, adı huzurumuzda anılabilecek yaratıklardan değildir ki size durumundan söz edilebilsin. Hilelerinin çekiciliğine dayanılması, mümkün olan belalara benzemez. Onun pençesindeyken sizi düşünmez. Yine de telaş buyurmayınız! İnşallah bu durumu çok sürmez. Benim görüşüme kalırsa sizin için şimdi iki tedbirde kusur edilmemek lazım gelir: Bunun birincisi beyefendinin durumunu tamamen bilmezlenmektir. Çünkü oğlunuzun tabiatında bazı haller gördüm. Bir münasebetsizliğe başlayınca hareketi gizli kaldığı müddet biraz ihtiyatlı davranıyor, meydana çıktığı zaman "Oldu olacak" yoluna gidiyor. Hele bir şey için üzerine varmak bütünüyle ısrarına neden oluyor. İkincisi mümkünse evinizde Bey'in huyuna uygun düşecek güzel bir cariye bulundurmaktır. Şeytanı yenmek için melekten yardım gerektiği gibi, yoldan çıkarıcı bir güzelliğin etkilerini olsa olsa namus rengiyle süslenmiş bir güzellik mahveder. Oğlunuzun daha ilk düşkünlüğü olduğundan sevdiğinden güzel birine sahip olabileceğini görünce ihtimal ki meyli o tarafa döner. Şimdi dönmese bile az zaman içinde yöneldiği uçarı lezzetlerden tabii usanacaktır. Hiç olmazsa zevkini başka yerde aramaya muhtaç kalmaz" dedi. Hanım böyle ansızın ortaya çıkan bela üzerine çok şaşırdı. Mesut Efendi'nin anlatım biçiminde gördüğü güvenle cariye konusu anne sevgisinin yapacağı işlerden sayılabilirdi. Sade, güzel bir tedbir olarak duygularına uygun düşmüş, gözüne gerçekten iyi bir düşünce gibi görünmüştü. Bundan dolayı bu teselliyle evine oldukça rahat bir durumda döndü: Göz önünde bulunan bir felâketi kovmaya çare aramak ne kadar zahmetli olsa da kuşku ve tereddüt belalarından elbette daha iyidir.

Hanımefendi için işin yapılmasında yalnız bir güçlük kalmıştı, o da Bey'in meyledebileceği güzelliğin saptanmasıydı. Sonunda yalıya gelen çocukların bazılarına gösterdiği sevgiden, bilgece keşiflerden sayılabilecek bir anne dikkatiyle sonuç çıkararak iki üç gün sabahtan akşama kadar ev ev dolaştıktan ve paraca pek büyük fedakârlık ettikten sonra Dilâşub adında arzusuna uygun bir kız bulabildi.

Dilâşub'un saçları sırma gibi parlak sarı, alnı vicdan temizliğini yansıtan bir ayna denecek surette duru beyaz, kaşları zülfüne oranla biraz kumrala dönük ve biraz kalın olmakla birlikte biraz da kavisli, gözleri hafif mavi ve son derece sevda uyandıracak kadar mahmur, yüzü âşıkane bir soluk beyaz üzerine parlak gül pembeliğine yakın bir renkle süslü, burnunun rengindeki saflıkla uyumlu güzellik açılmasına bir gün kalmış bir zambak goncasına benzer, dudaklarının gerek inceliği ve gerek pembeliğinin parlaklığı birbirine sarılmış iki gül yaprağını andırırdı. Dudaklarının arasından inci dişleri çiğ damlası gibi görünür, çenesi daha yaprakları dağılmamış bir beyaz katmer gül sanılırdı. Hele gerdanı... Şeffaflığından dolayı damarlarının dışarıya yansıyan hoş rengiyle o kadar parlardı ki ayın görünen yuvarlaklığı dörtgen biçimine girse ancak bunun eşdeğeri olabilirdi. Boyu bir kadına yakışacak kadar uzun ve her erkeği kendisine bağlayacak mertebede narin, beli on iki yaşında bir çocuğun koluyla tamamen kucaklanacak kadar inceydi. Durum böyleyken baştan ayağa vücudu hafif bir semizlikle kaplı olarak, göğsüyle omuzlarının birleşme yerinde bile büyücek kemik eseri görünmez, nazik parmaklarının her boğumuna iri bir inci tanesi sığabilirdi.

Zavallı kadın ciğerparesinin gönlünün arzularını evi içinde tutmak için ele geçirdiği bu canlı güzelliğin etkilerini bin canla bekleyedursun, Ali Bey yaradılışında şiddetli düşkünlük gereğince Mehpeyker'in buluşmalarına koymaya çalıştığı her türlü sınırı çiğneyerek gündüzlerini de orada geçirmeye başlamış ve sonunda bir hafta kadar içkiye, eğlenceye kendisini vererek o sefahat köşesinden çıkmamıştı.

Sonunda Mehpeyker yine alışıldığı üzere her zamanki gibi iyilikseverlik yolunda yalvarmalara başlayarak ve saatlerce ağlayıncaya kadar ısrar ederek Bey'i evine gitmeye razı etti. Hatta üç gün işyerinde, üç gece de annesinin yanında kalmadıkça dönmeyeceğine dair vaat de aldı.

Bey bir haftalık içki ve sefahatin ve ona eklenen yorgunluğun etkisiyle sinirleri oldukça gergin bir durumda yalıya

döndü. Harem kapısından girer girmez bahçede Dilâşub'a rastladı. O ise görmediği bir yüz olduğundan konuk sanarak geldiği yöne gitmek istedi. Fakat öteki cariyelerin sözleri üzerine onun da evden biri olduğunu anladı ve yoluna devam etti.

Bahçeyi geçinceye kadar birkaç kez dikkatle Dilâşub'un vücudunu yukarıdan aşağıya süzmüş ve başındaki düşkünlük olmasa hemen ilk görüşte tutulacak kadar beğenmişti. Fakat daha merdiveni çıkmadan önce Mehpeyker'in güzelliğini, özellikle de birlikte olduklarında geçirdiği bin türlü eğlencenin tatlarını düşününce Dilâşub'a olan küçük meyli şiddetli kasırga önünde yakılmaya çalışılan mum gibi hemen söndü. Hatta zavallı kızın yüzüne baktığı için sevgilisi hakkında büyük bir vefasızlık gösterdiğinden dolayı kendisini ayıplamaya başladı.

Annesinin yanına girdiği sırada ise işiteceği sitemlere zihninde cevap hazırlamakla meşguldü. Aldığı kararı sabırla gerçekleştirmeye azimli hanımefendi görüşmenin başlangıcında sanki arada bir değişiklik yokmuş gibi kendisini küçükten beri alıştığı şefkatli öpücük ve annece okşayışla karşıladığı için çocuğun gönlü biraz ferahladı.

Zavallı kadın bu hoşgörüyle de yetinmeyerek Bey'in yüzünde hissedilen ürkme izlerini tamamen ortadan kaldırmak için, "Aliciğim! Kalemin işlerine böyle çalıştıkça memnun oluyorum. İnşallah ikbaline sebep olur. Fakat amirleriniz biraz insaf etseler de yetenekli beylere, çalışkan efendilere iki günde bir kez olsun annelerini görmeleri için izin verseler ne olurdu" gibi kendisini gerçek durumdan tamamen habersiz gösterecek sözlere başladı. Ali Bey'in gönlündeki üzüntü, yakıcı ilaçlarla tedavi olan yaralar gibi acı bir teselliyle azalmıştı sanki.

Ana oğul akşama kalan birkaç saati havadan sudan sohbetle geçirdiler. Yemekten sonra biraz da bahçede eğlendiler. İkisi beraber bulundukça hizmette daima Dilâşub bulundu. Bey ise o cisimlenmiş ruh güzelliği denilmeye layık olan yaradılışı sık sık dikkatle gözden geçirirdi. Ancak güzel yapılmış bir resmi seyretmeye alışkın bakışları, Mehpeyker'in

nazlı hayaline tutsak olan kalbi etkilenmeksizin bir güzelliği beğenmekten başka bir şey hissedemezdi. Fakat annesinin gözünde kalbin sırlarına ulaşacak güç olmadığı gibi olanca dikkatini de umuda kaptırdığı için amacını hemen olmuş bitmiş hükmünde tutarak o geceden sonra Dilâşub'u oğlunun koynunda görmekle tamamen rahatlamayı beklerdi. Bey ise bir haftalık yorgunluğunu çıkarmak için mümkün olduğu kadar hızla yatmaya fırsat gözetirdi. Saat iki buçuğa gelince annesi vücudunda bir kırıklık olduğu bahanesiyle ve biraz da Bey'in ardında gezdiğinden ve alışmadığı yerlerde yattığından dolayı doğal olarak oluşacak yorgunluktan söz ederek odasına çekildi. Bey'i soyup yatırmaya da Dilâşub'u tayin etti.

Bey odasına gelince hizmetinde bulunan Dilâşub'a sanki bedeni bile yokmuş gibi bir kere dahi bakmadan soyundu, yatağına uzandı. Kızı da "Kapıyı çek!" emriyle defederek birkaç dakika geçer geçmez uyumaya başladı.

Hanımefendinin bir süreden beri çektiği ıstırapla sağlığında kaçınılmaz olarak beliren fenalık, bir haftadan beri özlediği sevgili yavrusunu görmek heyecanı ve amacın gerçekleşeceği bir gecenin şiddetli duygularıyla bir kat daha arttı. Bahçedeyken bahane olarak söylediği kırıklık, odasına girince gerçeğe dönerek zavallı âdeta rahatsızlanmıştı. Bu yüzden Dilâşub'un kabul görmediğini kendisine söylemeye cesaret edemediler. O ise yukarıda, vicdanındaki güven nedeniyle sormaya bile gerek görmedi.

Zavallı kadın gece epeyce şiddetli bir nöbet geçirmişti. Sabah olup da uyandığında kalbi büyük bir helecan halinde, sinirleri ağır bir acı altındaydı. Daha kahvesini içmeden Dilâşub'un gördüğü davranışı sordu. Cariyelerin tereddütlü konuşmalarından beklediğinin tersine olduğunu öğrenince sanki damarlarında ateş gezermiş gibi başından aşağı alevler dökülmeye, kalbinin helecanıyla nefesini tutmaya başladı. Sinirlerinin acısıyla azasının her biri ayrı ayrı titrerdi.

İnsana en büyük kararlar en büyük bela zamanlarında gelir. Bu bakımdan hanım o kadar şiddetli bir acı içindeyken zihninde Dilâşub'u Ali Bey'e ısrarla teklif etmek konusunu

kesin olarak kararlaştırdı. Gönül bir şeye azmedince cismin acısını pek kolay yener. Böylece sağlığındaki bozulmaya pek hızla galebe eyledi. Aradan bir yarım saat geçer geçmez Ali Bey de uyanmış, kahve içmek için annesinin odasına gelmişti. İkisi yalnız kalınca hanım söze başladı. Aralarında şöyle bir konuşma geçti:

— İki gözüm Aliciğim! Yeni aldığım cariyeyi beğendin mi?

— Güzel.

— Yalnız güzel değil oğlum. Eğitimi güzelliğinden üstün. Oldukça okuma yazma biliyor. Güzel sesi var, güzel piyano çalıyor. İğne işlerinin hepsinde Avrupa kızları kadar becerikli. Hele huyu melek gibi.

— İşte pek iyi ya anneciğim! Bendeniz burada bulunmadığım zaman sizi eğlendirir.

— Bana geleceğin zamanı beklemekten başka eğlence mi olur? Onu ben senin için aldım.

— Ben cariyeyi ne yapacağım?

— Şunun söylediği söze bak! Allaha emanet, yaşın yirmi ikiye basıyor. Ev bark sahibi olacak zamanın geldi. Şimdi sana bir kibar kızı bulsam almadan göremeyeceksin. Aldıktan sonra eğer hoşlanmazsan, ömrün oldukça azap içinde kalırsın, bu bir. Evde iki hanım peyda olur, biz birbirimizle geçinemezsek yine sen rahatsız olursun, bu iki. Ama bu cariyendir beğenirsen koynuna alacaksın, istediğin gibi eğiteceksin.

— Bana lazım değil.

— Niçin? Kız mizacına uygun gelmediyse ne türlü güzel istersen tarif et, öylesini bulayım!

— Hayır, ben kıza bahane bulmuyorum. Daha güzeli belki huriler, melekler içinde de güç bulunur. Fakat gereği yok. Beni evlendirmeyi neden bu kadar merak ettiniz?

— O nasıl söz! İşte ihtiyarlıyorum. Ben dünyada bir tanecik ciğerparemin yavrularını kendi elimle büyütmek istemez miyim? Şimdi şurada bir iki tane ufacık melek gezinse yüzlerine baktıkça insanın ne kadar ömrü artar, düşünmüyor musun?

— Daha yaşınız ne ki ihtiyarlayacaksınız? İnşallah yine torunlarınızı istediğiniz gibi büyütürsünüz. Arzu ettiğinizden çok sefalarını sürersiniz. Birkaç yıl sonra olursa dünyanın sonu gelmez ya!

— Etme Aliciğim! Madem şu kızcağızı beğendin, kıymetli annenin hatırı için olsun odana al da biraz rahat edeyim.

— Acayip bir huy peyda etmişsiniz. Önceleri böyle olmayacak işlere hatır falan karıştırmazdınız!

Konuşma buralara gelince hanımın rahatsızlık münasebetiyle asabında olan kızgınlık, sözlerinin etkisizliğinden dolayı gönlüne gelen acıyla bir kat daha arttı. Ağlar gibi hüzünlü bir sesle "Ya! Bir fahişe için annenin istediği şeyler münasebetsiz oluyor, hatırı ayaklar altında kalıyor, öyle mi?" diyecek oldu. Zavallı kadın ne bilsin? Nankör çocuğun, kendisini ruhu gibi karnında taşıyan, ömrünün lezzetleri gibi vefa kucağında büyüten şefkatli bir anneyi gerçekten bir fahişenin yalancı gülüşlerine feda edecek kadar şehvetine yenildiğini. Zavallı anne nereden anlasın? Hak bilmez sefihin[1] onurunu korumak ve geleceğinin sağlanmak uğruna canını fedadan çekinmeyen bir koruyucu meleği kendi ayıplarını bilmezlikten geldiği için aşağılamaya cesaret edecek kadar bencilliğine tutsak olduğunu...

Bey annesinden bu sözleri işitince ne yapsa beğenirsiniz? Hizmetçisiyle konuşur gibi dik başlı bir biçimde, "Kabahat bende ki rahatsız edileceğimi bildiğim halde kalkar da evimdir diye buraya gelirim" diye söylenerek hiddetle yerinden fırladı, gitti. Hanımefendinin ise uğradığı acı dolu şaşkınlıkla arkasından şaşkın şaşkın etrafa bakmaktan başka ne bir harekete gücü kaldı ne de "Kaderimde bugünleri görmek de mi vardı?" umutsuz feryadından başka bir söz söylemeye dili vardı.

---

1 Sefih: Malını düşüncesizce harcayıp israf edecek derecede zevk ve sefahate düşkün olan (kimse).

Çeşmimde yine aksin eder hüsnünü seyrân
Gayriyete razı mı olur gayret-i dîdâr[1]

Mehpeyker'in yalısında olan süs ve zenginlik eserleri elbette yukarıdaki sözlerimizden anlaşılmıştır. Yalnız şurasını söylememiştik ki kız, Bey'le görüştüğü günden beri kendisinden en küçük bir şey almamış, hatta bir akşam getirdiği birkaç kilo turfanda[2] meyve için tenezzül etmezcesine bir tartışma bile çıkarmıştı. Gerçi bu hareketinin en büyük nedeni, göstermek istediği içten davranışı pekiştirmekti. Fakat Ali Bey'e meyli sırf şehvetli bir durumdu. Arada çıkar arzusunun tamamen yokluğu da böyle davranmasına hayliden hayli neden olmuştu.

Bununla birlikte böyle düzenli bir konağın yalnız eğlence, içki ve kavuşma zevkiyle varlığını sürdürmesi olanaksızdı. Mehpeyker zaten zengin bir aileden değildi. Bir zamandan beri sadece Bey'e ait bulunduğu için güzellik ve işvesini satmakla idaresini sağlamaya da kendince imkân kalmamış ve geçimi yalnız Abdullah Efendi adında daha başından beri cilvelerinin meftunu olan bir adamın haraç verircesine sunduğu paraya kalmıştı.

Abdullah Efendi Suriye'nin en çok ahlakının bozukluğuyla anılan aşağılık insanlarından biriydi. Çalışmak için

1 Günümüz Türkçesiyle: Gözümde yine yansıman güzelliğini seyreder / Yüzünün tahammülü başkasına razı olur mu hiç?

2 Turfanda: Mevsiminden önce veya mevsim başında yetiştirilmiş (meyve, sebze).

yanına girdiği birkaç tüccarı hileleriyle batırmak sayesinde bir hayli servet peyda etmişti. Özellikle Mısır'la başladığı ticarette yanılmaz bir maharet, azalmaz bir çaba harcayarak zenginlikte şöhreti ufuklara yayılan kişiler sırasına girmişti. Yaşı yetmişi geçtiği halde kadınlarla düşüp kalkma konusunda kendisini alamıyordu. Yüzü pek fazla çiçekbozuğu olduğu gibi, rengi melez sayılabilecek kadar esmer, gözleri Mısırlılara özgü göz ağrısından dolayı hem perdeli hem çipil; burnu hiçbir zaman kurtulamadığı frengi belasıyla çürümüş Frenk inciri gibi hem iri hem çentik; birkaç çürük dişle çirkinliği bayağı iğrençlik derecesine varan ağzı oldukça geniş; bıyığı, sakalı ise uyuz hayvan tüyü kadar seyrekti. Ahlak fenalığının üstat elinden çıkma somut bir resmi olan o iğrenç görünüşüyle, para gücü bile kadınlarca kabulüne yetmediğinden musallat olduğu kötü kadını altınlara boğmakla birlikte her türlü eğlencesinde serbest bırakmayı ve yalnız ara sıra birkaç saat iltifatıyla yetinmek alçaklığını daha rahat bulmuştu.

Bundan dolayı müthiş bir düşkünlükle tutsağı olduğu Mehpeyker'i de –üç yılda yalnız iki kez İstanbul'a geldiğinden yüzünü ancak dört beş defa görebildiği halde– yine ayda bir iki yüz altın harcamayla naz ve zenginlik hanedanı içinde büyümüş hanımefendilere gıpta edilecek kadar gösteriş ve şatafatla beslerdi.

Rastlantıyla Ali Bey'in Mehpeyker'le geçirdiği hafta içinde İstanbul'a gelerek birkaç kez kızı görüşmek için çağırdı. O ise işin Bey'e aksetmesi korkusundan Abdullah Efendi'yle ilişkiyi tamamen kesmeyi göze almış ve birkaç kez davetlerine bazen bahane, bazen ret cevabıyla karşılık vermişti. Adamın ne kadar kötü olduğunu biliyordu. Temayülünü kine çevirecek bir davranış görünce her kötülüğü, her fedakârlığı göze alarak mutlaka düzenine, hatta canına kast edeceğini ve tereddüt etme nedenini anladığı zaman Ali Bey'in de hayatının güvende olmayacağını layıkıyla bildiği için ayrılmaya mecbur olursa bari dostane ayrılmaya kesin gereklik görmüştü. Fakat adamın taş kalbini amacına

ulaştırmak için etkileyici bakışından ve karşı konulmaz işvesinden başka bir güç düşünemediğinden bir iki saat olsun görüşmeye karar vermişti. Ali Bey'den ayrıldığı sırada üç günden önce gelmemesi için aldığı vaadin nedeni de bu düşünceyi yerine getirmek için zaman bulmaktı.

Ayrılık gününde ise İstanbul'a gidip gelmeye zaman kalmadığı gibi gece Abdullah Efendi'yle birlikte bulunmayı da istemezdi. Bu yüzden İstanbul'a ertesi gün saat dört vapuruyla inerek doğruca herifin evine gitti. Ne çare, Abdullah Efendi'yi orada bulamadığından ve yolda Ali Bey'e rastlamak korkusuyla, peş peşe iki gün İstanbul'a inmeye de bir türlü cesaret edemediğinden ister istemez akşam ezanına kadar herifi bekledi. Ondan sonra da tabii gece kalmak mecburiyetinde bulundu.

Öte yandan Ali Bey annesinden ayrılınca bir iki saat kadar ötede beride dolaşarak oldukça yersiz öfkesini yatıştırdı. Sonra neşesinin yeniden yerine gelmesi umuduyla –yolunda evlatlık itaati gibi bir kutsal görevi bile fedadan çekinmediği– Mehpeyker'in iltifat kucağına atıldı.

Yalıya gelip de kızı orada bulamayınca aşırı derecede canı sıkıldı. Fakat annesinin hafif bir sitemi üzerine bunca lütuflarını, hoşgörülerini aklına bile getirmeyen Beyefendi, Mehpeyker tarafından huyuna şiddetle zıt bir harekete rastlayınca kanıtlama bakımından ne kadar güce sahipse hepsini harcadı. Bugüne kadar vakitli vakitsiz, haberli habersiz ne zaman yanına geldiyse kızı istekle görüşmeye hazır gördüğü halde bir kez bulamamakla kırılmanın insafa aykırı olacağını ve bir kadının hiç evinden çıkmaksızın yaşamaya ve özellikle işlerini görmeye muktedir olamayacağını çok kolay anımsadı. Yalnız son ayrılıklarında Mehpeyker'in aldığı o vaade böyle alışılmışın tersine bir hareketin eklenmesi bakımından gönlü tamamen endişeden uzak değildi. Birkaç saat bazen bahçede gezinerek, bazen tekrarlanma umuduyla neşe veren kavuşma toplantılarını düşleyerek bir hayli zaman geçirdi. Gerçi ara sıra vaat sorunu aklına geldikçe gönlü şiddetle yerinden oynar ve acısından soğuk

soğuk terler içinde kalırdı. Fakat aradan birkaç dakika geçer geçmez yine düşüncesini tamamen buluşma vakti istila edeceğinden o halleri hızla geçerdi.

Akşam olunca İstanbul'dan dönme zamanı gelince iskeleye her yanaşan vapuru, beklediği gönül alan nazlı sevgilisini taşıyan bir mutluluk tahtırevanı sayarak gönlünde başka bir zevk meydana getirir, fakat vapurlar gelip geçerek Mehpeyker ortaya çıkmadıkça helecanı bir kat daha artardı.

Saat on bir buçuğa doğru Mehpeyker'in dönüşünden umudu kesilmişti. Hizmetçiler önüne her zamanki gibi mükellef bir içki sofrası getirdiler. Acı çekilen zamanda içkinin kuruntulara güç vermekten başka ne etkisi olur? Bey biraz heyecanını yatıştırmak umuduyla içti. Rakı ise midesine ateş gibi inerek üzüntüsünün şiddetini bir kat daha alevlendirdi.

Nihayet vapurlar son buldu. Kesin umutsuzluğu da başladı. Bey'in yüzüne karanlık gecenin hali yansımış gibi korkunç bir renk çökmüştü. Bir yandan kıskançlık belası, bir yandan da bir kadının hileleriyle kandırılmanın verdiği alçalma, ruhunun sıkıntılarını o kadar dayanılmaz bir duruma getirmişti ki çocuk gençliğinde ölümü hayata tercih eder olmuştu.

Bir yarım saat daha kabir azabı geçirdi. Fakat git gide çevresine baktıkça önceleri ruhani cennet sandığı köşk nazarında bayağı bir kötülük zindanı, Mehpeyker'in güzelliği ise eti ve yağı dökülerek iskelet olmuş kemik gibi iğrenç bir alaycı zehirli gülüşten ibaret görünmeye başladı. Önceden kendisine can kuvveti bildiği nağmelerin yansıması, kulağına "Benden sakın, zorlu belayım" feryadı gibi dehşetli gelirdi. O zamana kadar neşe veren hayat suyu saydığı içki sanki öldürücü zehirmiş gibi gönlündeki neşe kalıntılarını yok etmekten başka bir etki yaratmazdı.

Bu şiddetli üzüntüler arasında annesiyle macerası zihnine hücum etmeye başladı. Bey'in ahlakı alıştığı zevk ve eğlenceyle iyiden iyiye bozulmaya yüz tutmuştu. Ender bulunur yaradılıştan bir zekâ ve yirmi yıllık güzel bir eğitimin bütün melekelerini üç beş aylık bir tutkunluk bütünüyle yok etme-

ye kâfi olamamıştı. Mizacı ise yakınlık duymaktan tutkuya ne kadar kolaylıkla dönüştüyse aşktan nefrete de o kadar hızla geçmişti. Eninde sonunda bir gün gelince bıkkınlık vermesi tabii işlerden olan ahlaksız aşkının her türlü zevklerini yaşamıştı. Mehpeyker'le bir kez görüşüp hakkında edindiği düşünceleri yüzüne karşı söyleyerek hakaret yükü altında istediği gibi ezmek arzusundan başka bir ilişiği kalmamış ve kalbi, aklı tamamen annesine gösterdiği davranışın telafisine çare aramakla uğraşmaya başlamıştı.

Endişeyle sabaha kadar gözüne bir dakika uyku girmedi. Kabahatini affettirmek can vermeye bağlı olsa asla tereddüt etmeyecek kadar üzülmeye başladı. Ateş üzerinde yatar gibi can yakıcı bir acıyla yatakta döndükçe Mehpeyker'den görüşmenin başlangıcından beri ne muamele gördüyse hepsini birer birer aklından geçirdi. İçlerinde hiçbiri yoktu ki sahteliği nazarında açıkça görünmesin! Hatta en samimi hareketlerinde bile uzun uzadıya yorumlarla birer şeytanlık bahanesi bulurdu. Annesinden kendisini bileli her ne hareket gözlediyse hepsini teker teker gözünün önüne getirdi. Aralarında hiçbirini bulamadı ki hakkında iyiliğin ve lütfun kendisi olduğuna vicdanen hükmetmesin! Hatta en şiddetli davranışlarını bile türlü türlü yorumlarla bir şefkat belirtisi olarak görürdü. O anda hayatı, mutluluğu Mehpeyker'i istediği gibi rezil etmek ile annesinin mümkün olduğu kadar gönlünü almak amaçlarından ibaretti.

Bey gecesini intikamcı bir öfke ve telafi arayıcı bir pişmanlık gibi biri gayet dehşetli, biri gayet ince iki zıt duygu arasında geçiredursun, Mehpeyker Abdullah Efendi'yi ancak güneşin batmasından bir buçuk saat sonra görebildi. Çünkü herif düzeltmekle meşgul olduğu işlerini o zaman bitirerek evine dönmüştü. Oturduğu odaya girince kızı gördü. Şeytanın suratına benzeyen çehresi, kocakarı ağlayışından çirkin nefret uyandıran bir biçimde gülümsemeye başladı.

Bir süre sonra herif kavuşmalarının gecikmesinden dolayı âşıkça sitemler ettikten, Mehpeyker ise gelip gelmemenin

kendi iradesine bağlı olduğunu hükmedercesine konuştuktan sonra söz asıl konuya geldi. Kız, aralarında geçen anlaşmalara dayanarak aşk macerasını ortaya attı. Başındaki sevda geçinceye kadar görüşemeyeceğinden kendisine gönderdiği parayı kesmesine razı olduğunu, fakat geçici olarak kesilecek ilişkilerinin düşmanlığa dönüşmesini istemediğini söyledi. Anında ve kesinlikle ret cevabı.

Bununla birlikte yine amacından umudunu kesmeyerek işvesinde, davranışlarında, yalvarmalarında, konuşmasında, kavrayışında ne kadar kuvvet varsa ağzından bir uzlaşma sözü koparmak için harcadı. Hiçbirinin zerre kadar etkisini göremedi. Ne tür davranış gösterse karşıdan kavuşma arzusuna yönelik birtakım âşıkça tavırlar görür, her ne söylese beriden umudunun olanaksız olduğuna ilişkin birçok alaycı cevap işitirdi. İki üç saat bu halle mücadeleden sonra Mehpeyker arzusunu elde etmekten gerçekten umutsuz oldu. Yaradılışındaki benlik tamamen galeyan etti. O üzüntüyle –seçtiği teşebbüsün asıl nedeni olan– intikam korkusunun da gönlünde hükmü kalmadı. Ölmek böyle bir adamın arzularına tutsak olmaktan daha iyi göründü. Bu yüzden Abdullah Efendi'nin ağzından son sözü olarak, "İki taraf eğlencesinde serbest olmak anlaşmamız gereğindendir, fakat bütünüyle umutsuz bırakmak değil. Boşuna aklınızı, çenenizi yormayınız. Her ne söylerseniz ikna olmam" sözlerini işitince kızgınlıkla hemen yerinden fırladı. Yaşmağını başına, feracesini arkasına aldı. "Keyfin bilir. Bundan sonra senin için Mehpeyker yoktur. Bir daha selamımı alabilirsen senden alçak olayım" dedi. Geceyi bir başka yerde geçirmek niyetiyle kapıdan çıkmak için acele etti.

Adam ise Mehpeyker'in şiddet ve gururunu çok iyi bildiği için kendisinden tamamıyla ayrılmaya gerçekten karar verdiğini hareketlerinden anladı. Oysa şeytan kalp kurcalamaya ne kadar mecbursa bu da Mehpeyker'e o kadar düşkün olduğundan çaresiz birden konuşma tarzını değiştirdi. Bu kadarcık bir şakasına tahammül edemediğinden sahte birtakım sitemlerle aralarında geçen konuşmaları

ciddilikten çıkarmak istedi. Sonunda bin yalvarma ve ısrarla kızı gitmek düşüncesinden vazgeçirdi. Yan yana oturdular. Konuşmaya başladılar.

Bu defaki teklifler daima efendi tarafından ortaya atılır, Mehpeyker ise hepsini ısrarla reddederdi. Konu bir saat kadar sürdükten sonra herif "Size altı ay süre, beyinizle istediğiniz gibi eğleniniz. İsterseniz sokağımdan bile geçmeyiniz. İdarece bir şeyinize noksan gelmez, hatta refahınız çoğalır. Fakat süre bitince ben de hissemi isterim. Kabul ederseniz yine hiçbir eğlencenizi engellemem, etmezseniz intikama kalkışırım. Son teklifim budur. Gerçek söylüyorum, benim için bunun ilerisine gitmek mümkün olamaz. Makbul olmadıysa gidin! Oturun! Ne yaparsanız yapın! İrade elinizdedir" dedi, sözü kesti.

Mehpeyker ise bu teklifin kabulünde iki üç dakika bile tereddüt göstermedi. Çareyi hilede görenlerin kârı, kovmaya imkân bulamadıkları fenalığın meydana gelme zamanını uzatmaya çalışmaktır. Bu kurala dayanarak kız verilen kararla kendisini korktuğu beladan kurtulmuş sayardı. Bir taraftan da bugün Abdullah Efendi'ye altı ay mahrumiyeti kabul ettiren naz ve işvesinin altı ay sonra etkisini kaybedeceğine de zihninde hiç ihtimal vermezdi.

Bu barışma şeklinden sonra herif o gecelik olsun kavuşma dileklerine kalkışmış ve aldığı kesin cevap üzerine bir öpücükle yetinerek yarım saatten fazla yalvarmakla beraber ona dahi ulaşamamıştı. Çünkü Mehpeyker'in Ali Bey'e olan aşkı şehvetli bir hevesten ibaretse de çok şiddetli olduğundan kalbine tamamıyla hâkim, zihnine bütünüyle egemendi. Daha Abdullah Efendi'yle konuşmaya başladığı zaman Bey'in hayali gözünün önünde cisimleşerek ne söylense işitiyor ne yapılsa görüyor gibi birtakım kuruntulara tutsak olmuştu.

Kısaca iki eski tanıdık alışverişle meşgul iki tüccar gibi işleri biter bitmez birinin parmağı diğerinin eline dokunmaksızın ayrıldılar, birer odaya çekilerek uykuya daldılar.

Mehpeyker ertesi gün sabah ezanı okunurken uyandı. Adamla vedaya bile gerek görmeksizin hemen sokağa

çıktı. İlk vapurla Boğaziçi'ne döndü. Yalıya gelip de Bey'in akşamdan beri orada bulunduğunu haber alınca bu rastlantının meydana getirebileceği kötü sonuçları ilk bakışta anladı ve büyük bir telaşa düştü. Güzelliğinin cazibesinin bin tecrübeyle kendisince kanıtlanmış olan etkilerine göre, elbette aralarında yapılacak konuşmada maceranın bazı yönlerini onararak aktardığı halde bu olayı da geçiştirme imkânı bulabilmekten umudunu kesmedi. Bu düşüncelerle hemen Bey'in bulunduğu köşke girdi.

Bey ise pencerenin önüne oturmuş, gözlerini denizin ağır akışına daldırmış, bin türlü hülyalar kurmakla meşguldü. Ayak sesiyle kendini dalgınlığından aldı. Kapıya bakıp Mehpeyker'in yüzünü görünce gönlündeki kin ve kızgınlık öyle şiddetle coştu ki vücudu çakan şimşek gibi baştan ayağa ateş kesildi. Gök gürültüsü dehşetinde bir sesle birkaç kez "Neredeydin?" sözünü tekrarladı. Kız korkarcasına bir şaşkınlıkla, "Öyle kızgınlık etme, biraz aklım başıma gelsin de uğradığım belayı hikâye edeyim" diye yanıt verdi. Bu yanıt üzerine Bey'in davranışları daha da dehşetlenerek, sesi gittikçe şiddetlenerek, "Başına gelen belayı mı anlatacaksın? Hâlâ yalanlarına inanırlar sanıyorsun, öyle mi? Şimdiye kadar eğlencemi bozmamak için sahte tavırlarını bilmezlendiğime bakıp da beni gerçekten budala sanıyorsun değil mi? Artık usanç geldi. Al ücretini de biraz da git yeni edindiğin dostlarını eğlendir" dedi ve hızla koynundan çıkardığı dört beş yüz altınlık kâğıt parayı başına atarak aceleyle kapıya doğru gitti.

Şehvetli arzularına tutsak olan hanımefendi ise bu dayanılmaz aşağılamanın hazmından da çekinmedi. Üzüntüsünün çokluğundan kapının önüne yığılarak "Allah aşkına beş dakika beni dinle de suçum varsa öldür" sözleriyle eteğine sarılmak istedi. Ali Bey ise ayağıyla göğsünden kakarak kapıda hâsıl edebildiği daracık yerden bahçeye atıldı. Çevreye attığı vahşi vahşi bakışlarla o zevk ve eğlence yerine ebediyen veda etti, sokağa çıktı.

Yusuf-ı güm-geşte bâz âyed be-Kenan gam mehor
Külbe-i ahzân şeved rûzî gülistan gam mehor[1]

Fatma Hanım –Ali Bey'in annesi– oğlundan gördüğü hakaret üzerine yukarıdan aşağıya bir hüzün heykeli kesilmişti. Çünkü dünyada oğlundan başka bir ilgisi, ondan başka bir umudu, ondan başka bir zevki yoktu. Yaşanan olay üzerine Bey'in bir daha yanına uğramasını düşünemiyordu. Velev gelse de önceki lezzet ve saflıkla ömür geçirmeye kendinde asla yetenek göremediğinden Ali Bey gözünde ölmüş değil, fakat kendisi için girilmesi mümkün olmayan bir başka âleme geçmiş; gönlünde ne kadar ince duygu ve sevgi yeteneği varsa hepsini de beraber götürmüştü.

Dünyada bir anne için hem ciğerinin köşesini diri diri kaybetmekten hem de kaybı için üzülmeye bile muktedir olamamaktan büyük bir ruh azabı mı olur?

Hanımın bu kalp yorgunluğu ile vücuduna yapışan humma nöbeti o gece bir dakika rahatlamasına meydan vermedi. Gönlü o kadar kırılmıştı ki, evlada beddua gibi, bir terbiyeli anne için hallerin en kötüsü olan bir belayı istemekten kendisini alamamak korkularında bulunurdu. O durumda bile rahmetli kocasını anımsar ve saatlerce ağlayarak gönlünün acısını yatıştırır, Cenab-ı Hakk'a çocuğunun doğru yola gelmesi için yalvarmaya başlardı.

---

1 (Farsça) Hâfız-ı Şirazî'nin bir beyti: Kaybolan Yusuf, Kenan ilinden yine gelir, gamlanma / Hüzün kulübesi bir gün yine gülistan olur, gamlanma.

Dilâşub'a gelince, Ali Bey için alındığını ilk günden bilir ve kendisini evlat gibi büyütmüş eski hanımının ağzından "Beyefendinin ne kadar güzel, ne kadar terbiyeli, ne kadar insaniyetli olduğunu bilmeseydim Dilâşub'u vermeye kıyamazdım" sözlerini işittiği için geleceğine fazlaca güvenirdi. Ali Bey'in ise evine geldiği zaman içki mahmurluğu, eğlence yorgunluğu, uykusuzluk zaafıyla yüzüne yapışan hafif solukluk, gözlerini istila eden az mahmurluk doğal halinde bile Mehpeyker gibi bir işveliyi huzursuz bırakan güzelliğine hüzünlü, sevdalı bir hal vermişti. Zavallı kız bir iki kez ancak yüzüne bakabildiği halde birkaç saat yüzünün çekici yerlerinin her birini ayrı ayrı hayalinden geçirmekle dünyada mutluluk varsa Bey'in iltifat gülüşünde bulabileceğine yürekten karar vermişti. Bey tarafından birkaç kez nail olduğu dikkatli bakışlar ise kalbince birer ilgi müjdesi göründüğü gibi, o gece uğradığı soğuk davranışı bazen Bey'in utanmasına, bazen annesinin amacından henüz haberdar olmamış olabilmesine yorarak gönlünde henüz meydana gelmeye başlamış olan mutluluk umudu zerre kadar eksilmemiş, tersine beklemeyi kendisine zevk edinmişti.

Ne yazık ki ertesi gün Bey'in, annesiyle şiddetli bir kavga üzerine evden gittiğini ve bu faciaya kendisinin varlığının neden olduğunu haber almış, hanımefendinin bulunduğu dayanılmaz acıyı da şahit olmuştu. Böyle her dakikası şahane bir ömre değer bir mutluluktan, uzaktan seyrine bile iki üç saatten fazla fırsat bulamaksızın sonsuza kadar mahrum olmak, birliktelik ve rahatlık mutluluğu ile gıptadan uzak olan bir naz ve zenginlik sahibi bir ailenin hemen kapısından ayak atar atmaz perişanlığını davet etmek gibi iki üzücü sıkıntının can yakıcı etkisiyle her an ölüm haline yakın bir ruh sıkıntısı geçirmeye başladı. Bir gün bir gece içinde birkaç ay ağır bir hastalıkla uğraşmış kadar eridi, süzüldü. Yanağının goncası solmuş güzel bir güle benzedi.

Sabah olup da hanımefendinin oğluyla tartıştıkları o uğursuz saat gelince ansızın ortaya çıkan belanın hazin hatırası zavallı kadının gönlünde –hemen olay tekrarlanmışça-

sına– etkilerini yenilemeye ve artırmaya başladı. Kalp kırıklıklarının en küçürek parçasını olsun yok etmek için aklında daima sevecek, meşgul olacak bir şey araştırır dururdu. O acı teselliye ise umutsuzluğunun kızı ve felâketinin yoldaşı olan Dilâşub'la dertleşmekten uygun bir şey olmadığı için kızı yanına çağırdı.

İlk sözü "Kızım! Felek beni bir hakikatsiz çocuktan ayırdı. Onun yerine dünyada bana yâr olacak bir sen kaldın. Sağ oldukça benimle birlikte bulunmak ister misin?" deyince Dilâşub büyük bir telaşla "Allah canımı alaydı da ayağımı bu konaktan içeri atmasaydım. Beyefendiye gücenmenize neden olduğum halde yine hakkımda bu kadar iltifat ediyorsunuz. Talihsizliğim, uğursuzluğum efendilerime dokundu. Aradan ben kalkarsam yine eski sevginiz elbette tazeleşir. Bunun için ölmem gerekirse Allah bilir ona da razıyım. Tek cariyenizi gözünüzün önünden defediniz" karşılığını verdi. Hanımefendi gayet müşfik, gayet nazik bir tavırla Dilâşub'a Bey'in vefasızlığında asla etkisinin olmadığını ve iki gün önce evladını iki kişi yapmak için yanına aldığı bir bedenden bir evladını kaybettikten sonra hiç vazgeçemeyeceğini anlatırken bir cariye hızla içeri koşarak Ali Bey'in merdivenden yukarı çıkmakta olduğunu haber verdi. Bey de hanımefendiye kabul edilme şeklini düşünmeye bile zaman vermeksizin oda kapısından göründü.

Yüzü rahat döşeğinin üzerine doğrultulmuş ölü gibi soluk, davranışları Allah'ın gazabını görmüş günahkâr gibi korkunçtu. Birkaç saniye kadar şaşkın şaşkın çevresine bakındıktan sonra, dudakları bembeyaz kesilerek titremeye, gözleri bayılmak alameti göstermeye başladı. Hemen yalvarır, fakat tereddüt edercesine annesinin dizlerine kapandı. Bir söz söylemeye muktedir olmaksızın o kadar ağladı ki zavallı kadın gönlündeki kırıklığı tamamen unuttu. Ciğerparesini kucaklayarak ve yüzünü başını sürekli öpüp koklayarak, "Aliciğim! Allah aşkına sus! Hem kendini hasta edeceksin hem ben yok olacağım. Hiç annen bir söz için sana kırılır mı? Sus, benim başım için sus! Vallahi dayanamayacağım.

Şimdi bayılacağım" dedi. Daha sonra gözlerinin yaşını Ali Bey'in hüzünlü gözyaşlarına katarak yalvarmaya başladı.

Anne kırgınlığı ne kadar sürer. Yarım saat önce gönlünde barışmaya asla kabiliyet hissedemeyen zavallı, evlat sevgisine bir evlat muhabbeti daha ekleyerek çocuğu susturmayı kendisine yâr etmekten çok arzu eder oldu.

Zavallı Dilâşub kalbin merhametini coşturmada en büyük dertlerden etkili olan pişmanlık gözyaşı ve geri gelen yakınlığın hüzünlü seyrinin etkilerine bir türlü karşı koyamadı. Hatta odadan çıkmaya bile gücü yetmeyerek şiddetli bir baygınlıkla bulunduğu yere yığılıp kaldı.

Ali Bey, annesinin şefkatli karşılaması ve ruhuna güç veren tesellisiyle biraz kendine geldi. Hanımefendi de oğlunun pişmanlığının ifadesi olan hüzünlü gözyaşlarının ardından gördüğü iltifat üzerine yüzünde belli belirsiz görünmeye başlamış olan sevinç izleri heyecanını yatıştırınca ikisinin dikkati birden Dilâşub'a yöneldi.

Hanım, kızı o durumda görünce hemen yerinden fırladı. Bey'e "Bak zavallı senin için neler çekiyor" diye sitem ederek bayılan Bey olmuş olsa bundan daha çok telaş edebilmesi imkânsız sayılabilecek bir acıyla burnuna ruhlar koklatmaya, yüzüne sular serpmeye başladı.

Bir on dakika kadar uğraştıktan sonra Dilâşub gözlerini açtı. Durumunu ve hanımının cariye gibi çevresinde dolaştığını görünce bir yandan sevgisinin sırlarını böyle bir tahammülsüzlükle meydana attığını, bir yandan da efendisinin kendisini bayağı hizmetinde bulunacak kadar sevdiğini düşündü. Gül cemaline mahcubiyet pembeliğiyle sevinç parlaklığından oluşan bir hoşluk geldi ki seyri elmas üzerinde renkler saçmaya başlamış parlaklık gibi bakan gözleri kamaştırır.

Kız telaşla doğruldu. Birkaç saniye içinde cesurca bir çabayla üzüntülerine galip geldikten sonra yüzündeki hal de kaybolarak bir gün önce kazandığı hüzünlü hal geri geldi.

Bu durumda Ali Bey'in uğursuz bir aşktan yeni kurtulmuş olan ve hemen güzelliğe kapılmaya yatkın kalbi şiddetle çarpmaya başladı.

Dilâşub'da gördüğü haller Mehpeyker'in nazları, yalvarmaları, vaatleri, iyilikseverlikleri, gösterişleri, davranışları gibi sahteliği de doğruluğu kadar ihtimale yakın olan şüpheli işlerden değil; zayıflamak gibi, bayılmak gibi taklidi imkânsız ve varlığı gerçekliğine kanıt olan açık hallerdendi.

Yukarıda yazdığımız tanımlardan da anlaşılacağı üzere Dilâşub, Mehpeyker'den kıyas kabul etmez kadar güzel olduğu gibi namus ve bağlılığı da güzelliğinin değerini kat kat artırıyordu. Bir gün önce karşısında böyle güzellik nurlarından dökülmüş bir melek gezinip dururken onu görmeyecek ve varlığının nedeni olan annesini aşağılayacak kadar hain bir kadının gafilce tutsağı olduğuna hayretler eder, annesini eski düşüncesine çevirmek için bir söz söylemeye bile yüzü kalmadığından son derecede üzülürdü.

Annesi ise malum kavganın yinelenmesi korkusuyla eski umudunu aklına getirmeye bile cesaret edemediği gibi Ali Bey'in gösterdiği pişmanlık acaba diğerinden ayrılması yüzünden midir yoksa yalnız dünkü hareketiyle mi sınırlıdır, bilemiyordu. Bu tereddütlerden gönlünü kurtaramadığından birkaç saat Dilâşub sözünü açamadı. Yine de çocuğu yeni bir sevgiyle evine bağlamadıkça önceki terbiyesinde, önceki beyliğinde görebileceğine gönlü emin olmadığı için her an konuyu o yöne geçirmeye fırsat gözetir, fakat söze başlamak için bir türlü uygun bir giriş bulamazdı. Sonunda arzusunun baskılarına karşı koyamayarak Bey'in yanına yaklaştı. Kolunu boynuna attı. Sözünü kelimede bir keserek ve her kesişte bir kez çocuğun yüzüne bakarak, "Aliciğim! Bir şey söyleyeceğim, ama sıkılma. Sana gücendim sandın, öyle mi? Onun için ağladın değil mi? Ben sana gücenmedim oğlum, fakat acıdım. Bilsen dün ne durumdaydın. Aklın başından gitmişti. Gençlikte insanın başına her türlü felâket gelir. Hâlâ gönlünde o endişeler duruyor mu? Ötekini... ötekini yine o kadar seviyor musun?" diyecek oldu. Ali Bey'in yüzü hemen şenlik gecesi mehtabı gibi kırmızı bir alev içinde kaldı. "Allah lanetlenmiş kadının yüz bin türlü belasını versin. Doğmadan gebermiş olsaydı, şeytan kuvvetli bir yar-

dımcısından mahrum kalırdı" diye karşılık verince zavallı kadın uygun görülmemesi halinde meydana getireceği can yakan umutsuzluk korkusuyla birden o umutlara düşmeye bile cesaret edemeyerek "Ya iki gözüm! Dünkü durumun..." gibi ağzından birkaç söz dökmek istedi. Ali Bey hemen sözünü keserek, "Kurban olayım anneciğim. Bana dünden söz etme. Dün deliydim. Dün alçaktım. Allah canımı alsaydı da bana dünkü günü göstermeseydi" cevabını verdi. Hanım, Bey'in sesindeki şiddet ve ifadesindeki ciddiliğe bakarak düştüğü beladan gerçekten kendisini kurtardığına inandı. Büyük bir sevinçle "Yarabbi iyiliğin ne büyüktür, bir zavallı kuluna bir saat içinde ciğerinin köşesini bağışlarsın, hem de terbiyesi, insanlığıyla beraber bağışlarsın" şükran feryadıyla secdeye kapandı.

Bu durum ise Ali Bey'in böyle melek yaradılışta güler yüzlü bir koruyucuya ettiği davranıştan pişmanlığı kat kat arttığından gönlünü sevinç yerine elemlerle doldurmuştu. Çocuk acısını yatıştırmak için annesinin boynuna sarılarak ve gözlerinin yaşını göğsünün üzerine akıtarak birkaç dakika tatlı tatlı ağladı.

Kendisi ağlamak kuvvetiyle gönlünün zehrini dökerek huzura kavuştuysa da annesi oğlunu istediği durumda görmek amacının sonunu Bey'in Dilâşub'la ilişkisine bağlı gördüğünden ve fırsatı da gayet uygun düştüğünden kızın güzelliğinden, becerisinden, vefasından, bağlılığından söz açtı.

Bir gün içinde uğradığı zayıflık gibi, bir iki saat önceki baygınlığı gibi Bey'in zaten dikkatinden kurtulmamış olan sevgi kanıtlarını teşvik edici bir edayla ayrıntılı olarak anımsattıktan sonra "Tabiatına uygun gelmediyse başkasını arar bulurum, fakat zavallı kızcağıza yazık" dedi ve göz ucuyla yüzünde oluşan duruma dikkat ederek anlamaya çalıştı.

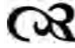
Bey ise mahcup mahcup önüne bakarak, "Siz beğendikten sonra benim niçin tabiatıma uygun gelmesin? Sizden ne saklayayım, tam tersine yüzünü de beğendim, tabiatını da. Fakat şimdiden evlenmeyi düşünmüyorum" cevabıyla

uygun gördüğünü ima edince hanım yine söze başladı. "İki gözüm! Sana dün de söyledim. Çocuklarını görmek istiyorum. Çocuklarını da senin gibi elimle büyütmeyi arzu ediyorum. Beni o zenginlikten mahrum eder misin?" gibi birkaç sözle "Siz bilirsiniz" dedirtti ve hemen o gece Dilâşub'u Bey'in yatağına vermeyi aklında kararlaştırdı.

Çocuk biraz eğlenmek için bahçeye indikten sonra hanım, kızı yanına çağırdı. Zavallının gönlünde eski umudundan zerre kadar eser bile kalmamışken Bey'in uğradığı düşkünlükten kurtulmasının yarattığı sevincine dair ufak bir girişten sonra aralarında geçen kararı ansızın söyledi. Dilâşub yine kendisini tutamayarak hanımefendinin ayaklarına sarılacak gibi birtakım telaşlı hareketlerde bulunmuş ve hemen aklı başına gelmişti. Ettiği hafiflikten son derece utanarak ağlamaya başlamıştı. Hanımefendi ise gözyaşının nedeninin utanmak olduğunu yüzünün renginden sezerek, "Kızım, bunda utanacak bir şey yok. Allah'ın emriyle Bey'in senindir. Seviyorsan iftihar et. Düşmanların utansın" sözleriyle Dilâşub'u yanına oturttu; yüzünü, saçlarını okşayarak ürkekliğini biraz olsun giderdi. Yine de Dilâşub'da bir durgunluk görünür ve hanım bu durumu da utangaçlığına yorardı. Oysa üzülmesine neden olan, sevgisinin başlangıcında oluşan fenalıktan sonu hakkında aklına gelen kötü düşünceydi. Her neyse kız bu cesurca mücadeleyle benliğini yendi ve bu üzüntü veren duygusunu sezdirmemeyi başarabildi.

Ne zaman akşam erişti, hanımefendi sağ tarafına Allah'ın bağışı olan ciğerparesini, sol tarafına sevgisinin armağanı kızını aldı ve büyük bir sevinçle yemek yediler. Yemekten sonra alışıldığı üzere biraz da bahçeye çıkarak Allah'ın kudretinin büyüklüğünün parlak kanıtı olan yüce yıldızları seyrederek ruhlarını aydınlattılar.

Saat üçe varınca hanım bir odaya, birbirlerinin yanındayken yine zamanlarını birbirlerine hasretle geçiren kavuşma arzusuyla dolu iki genç de öteki odaya çekildiler. Emel neşesinin sabahı hemen o geceden ışık saçmaya başladı.

Âlemin bir zevki yok kim ahiri derd olmasun
Mahitab-ı iyde derpeydir hilali matemin[1]

Ali Bey, bu evlilikle terk edilmiş bir zevk ve eğlence yaşamından temiz bir sevgiye geçince yaradılışında olan çalışma çabası bir başka gelişme buldu. Gündüzleri görevini yerine getirmede, geceleri eğitiminde fevkalade bir çalışma, son derece bir beceri göstermeye başladı. Sanki Dilâşub varlığına başka bir ruh eklemişti, sanki kalbinde olan aşk şimşeğiyle duyu organlarının her birinde bir aşk güneşi doğmuştu.

Mehpeyker ise gördüğü muameleyi çabuk kaybolacak bir kızgınlık eseri bilerek ne zaman olsa Bey'in, ayaklarının altındaki yalvarma toprağına yüz süreceğinden emin olduğu için kendisini bütünüyle naza çekmek istedi. On gün kadar bekledi, değil arzu ettiği gibi onu ayağında görmek, hatta bir haberine dahi ulaşamayınca mecburen kuşkulanmaya başladı.

Uzun uzadıya düşündükten sonra bir türlü şehvet düşkünlüğünü yenemeyerek baştan ayağa sitemle dolu bir mektupla feleğin kendi için beslediği geleceğin başlamasını hızlandırmaya kalktı. Fakat mektubuna bir yanıt alamadı. Bu ilgisiz davranış ise –kızgınlığı bir kıskançlıkla başlamak cihetiyle ne kadar şiddetli ve uzun olursa sevgisinin büyük-

1 Günümüz Türkçesiyle: Dünyanın bir zevki yok ki, sonu dert olmasın / Matemin hilali, bayram mehtabının ardından çıkagelir.

lüğünü göstereceği için– Mehpeyker'ce üzüntü yerine sevincine neden olmuştu.

Gerçi aradaki ilişkinin tamamen kesilebileceğine kesinlikle ihtimal vermezdi. Şu da var, ayrılık zamanı kendince tahammül edilemeyecek kadar uzadığından nazdan, sitemden bir yarar göremeyince en sona sakladığı samimi ifadelere ve âşıkça dileklere başvurmaktan başka çare bulamadı. Abdullah Efendi macerasını bazı çıkarma ve eklemelerle Bey'in yoluna memnuniyetle vazgeçilmiş bir fedakârlık şekline koyarak ve altına bağlılığı için yüz bin yemin ilave ederek bir mektupla durumunu bildirdi ve yalvardı. Ona da karşılık görmeyince dargınlığın ciddiliği korkusuyla birkaç gün tereddüt dolu bir şaşkınlık geçirdi. Sonra –sevda işlerinin en büyük yalanı olan, fakat arada sırada ve hele hiç beklenmediği durumlarda doğru çıkageldiği için çoğunlukla kesin etkili bulunan– intihar tehdidini içeren bir üçüncü mektup yazdı ve muktedir olduğu kadar ayrılık hallerini tasvir etti.

Nefrete alışmış bir kalbe söz ne kadar acıklı söylense o kadar sahte görünmesi doğal olduğu için bu mektup Ali Bey'in bir şekilde benliğine dokundu. Böylece umursamazlığını öfkeye dönüştürdü ve kötü kadını kalemiyle de can acıtan hakarete uğratmaktan kendini alamadı. Hemen şöyle bir cevap yazarak gelen adamla yolladı:

"Hanım! Maşallah adam aldatmakta şeytana meydan okumaya başladınız. Azmettiğinizden söz ettiğiniz karar doğru bile olsa hakkıyla layık olduğunuz bir cezanın yerine getirilmesinde siyaset cellatlarının görevini zorla ellerinden almış olursunuz. Benim için zaten varlığınızla yokluğunuzun hiç farkı yoktur ki öldüğünüzü kaldığınızı düşüneyim. Eğer dünyadan giderseniz maskara maskesi kadar sahte bir güzellik ile ücretli ağlayıcı feryadı gibi yalancı birtakım bağlılık kanıtlarından kendisini kurtaramayan namus sahipleri sevinsin. Kalp hallerini bir tarafa bırakalım da biraz akıllıca düşünelim: Sizinle olan ilişkimde çok iyi tecrübe ettim. İnsanın yılanla uyuşması mümkün olamadığı gibi sadık karakter ile ahlak bozukluğu arasında sürekli bir beraberlik meydana

getirmek mümkün değildir. Ben gönlümü verecek temiz bir yer buldum. Siz de arzunuza oyuncak olacak zevk ve eğlence tutsağı bulmaktan elbette aciz kalmazsınız. Benim için değil canınıza kıymak, bir saatlik eğlencenizi bile feda etmeyeceğinizi anlayamayacak mecnunlardan değilim. Siz sağ ben selamet dileğiyle beraber, bendenizi vakitli vakitsiz tacizden kurtarırsanız gerçekten minnettarınız olacağımı bildiririm."

Mehpeyker gönderdiği adamın bir mektupla döndüğüne bakarak bunu umudunun gerçekleşmesinin ilk adımı olarak yordu. Yüzü sevinç rengi bağlamaya, dudaklarından muzafferce gülümsemeler saçılmaya başladı. Mektubu sanki Bey karşısındaymış gibi nazlı bir tavırla eline aldı ve ağır ağır birkaç kez çevirdi. Nazdan oluşmuş bir bakışla ötesine berisine baktıktan sonra kendince içindekileri önceden biliyormuş gibi önem vermeksizin açmaya başladı. Kâğıdı zarfından çıkarıp da hızla bir göz atınca aklını bir yandan karamsarlık, bir yandan şaşkınlık kapladı, yüzü müthiş bir biçimde sarardı. Dudaklarında bir damla kan kalmadı. Kaşları çatılmaya ve elinde olmadan oynamaya başladı. Vücudu baştan ayağa titreme içinde kaldı. Gönlünde ise "Ben gönlümü verecek temiz bir yer buldum" sözünden doğan kıskançlık, hakaretin etkisi ve görüşmeden yoksunluk gibi acı duyguların hepsine galipti.

Kadınlara göre en can yakıcı davranış bir rakibin üstünlüğü gücüyle yenilmektir. Özellikle rakip kahrına uğrayan kadında güzellikten başka bir meziyet olmadığından bu hakaret üzerine Mehpeyker'in bütün arzularını vefasız sevgilisinden zalimce bir intikam almak hırsı kapladı. Saf olmayan bir aşkın ne zaman kesilmeye kalkışılırsa şefkatsiz bir kine dönüşmesi doğaldır.

Ahlaksız kadın hemen o dakikadan itibaren kalbini yönlendiren şeylerin ortaya çıkma nedenlerini düşünmeye başladı. Hatta bu yolda birkaç gece uykusuz kalarak ahlak bozuklarının bin türlü bunalımına eklenen kaderin acılarıyla korkunç hayaller, kanlı teşebbüsler düşündü. Sonra pençesine düşen avcının ta kalbini paralamadıkça hunharca öfkesini

yatıştıramayan yaralı kaplanlar gibi düşmanının hayat mutluluğuna kalbinin ruhu olan sevgilisi yönünden saldırmak istedi. Bir kez bu yola karar verince bir taraftan ayrıntıları tamamlamayı ve ayrıntıları düzenlemeyi düşündüğü gibi bir taraftan da gerçekleşmesine teşebbüsten geri kalmadı.

Bu yoldaki hareketlerinin birincisi ise rakibini öğrenmeye, görmeye çalışmaktı: Bohçacı kadınlar aracılığıyla Bey'in odalık aldığını çok kolay öğrendi. Görmek için Fatma Hanımefendi'nin görüştüğü dairelere sokulmakta da –gösterişinin parlaklığı bakımından– çok büyük zorluğa düşmedi. Sonunda işe başladığının on birinci günü hanım ile Dilâşub'a rastladı.

Bu görüşmede rakibiyle kendini karşılaştırmaya başladı. Fakat feleğin dayanılmaz aksiliğine uğrayarak güneş karşısına geçmiş mehtap gibi yüzünün parlaklığı kendi gözüne de tamamıyla hiç hükmünde göründü.

Üstelik hanımefendilerin düğüne geleceğini önceden bildiği için kendi süsüne son derece özenmişti. Dilâşub ise terbiyesi gereği süsünde güzelliğini örtmeye çalışırcasına sade davranmışken yine giyindiğini, takındığını yakıştırmakta yalnız kendisine değil, düğün seyrine gelen güzellerin hepsine üstün gelmişti.

Karı, kıskançlığının birazını olsun yok etmek için bir üstünlük yanı da kendisinde arayarak zekâsına güvendi. Birtakım şakraklıklarla toplantıyı yönetmek istedi. Her kalpte bazen ufak tefek izleri ortaya çıkan sezgilerden olarak Dilâşub sanki Mehpeyker'in niyetini keşfetmiş gibi konuşkanlıkta rekabete kalkıştı. İfadelerinin, nüktelerinin temizlik ve âdabı gücüyle oradakilerin kulağını ötekinin aşüftece gevezeliklerinden uzaklaştırarak kendisine yöneltti.

Mehpeyker bu açıdan da Dilâşub'un alt derecesinde bulunduğunu görünce kızgınlığından ifrit kesilmeye başladı. Eğer rakibini kendinden değersiz bulsaydı ihtimal ki, Ali Bey'e olan kininin birazı olsun –gönlünde kendisinden aşağı bir yaratığa yer verdiği için– hakarete dönüşürdü. Fakat hem bir sevgili kaybetmek hem de onu her yönüyle kendin-

den üstün bir rakibe teslim etmek Mehpeyker gibi çirkinliklerle beslenmiş kötü bir kadının değil, en terbiyeli, en hatırlı kadınların bile kolaylıkla katlanabileceği beladan değildir.

Bu işveli ise umutsuzluğu arttıkça elinde olmadan düşündüğü intikamın düzenini bir kez daha gözden geçirdikten sonra kalabalıktan bunaldığını bahane ederek düğün evinden çıktı. Doğruca gereğini yapmak üzere kullanmak istediği Abdullah Efendi'nin evine gitti.

İhtiyar, önceki anlaşmadan dolayı süre tamamlanıncaya kadar Mehpeyker'in yüzünü bile görmekten umudunu kesmişti. Eğlencesini başka yerlerde arayıp dururken umduğunun aksine aradan yirmi beş gün geçmeden kızın oda kapısından girdiğini gördü. Bu hareketini paraya dokunacak bir arzuya dayandırdığından birden kendisine bir güven geldi. Mehpeyker'i ağırbaşlı ve fakat serbest bir tavırda, "Buyurun efendim! Gördünüz mü koca fellahı[1], nasıl insana lazım olur? Fakat mademki süreden önce geldiniz, bu iyiliğinize teşekkürle bendeniz de vaadimden, âdetimden birkaç kat fazla hizmette kusur etmem" sözleriyle karşıladı. Fakat kızın kızgınlık ve tahakkümünü andırırcasına şiddetli şiddetli nefes aldığını duyunca dikkatle yüzüne bakınca gördü ki çehresinden keder, gözlerinden, dudaklarından öfke yağıyor. Hemen konuşma tarzını değiştirerek "Ben de ne deli adamım, ilgili ilgisiz her zaman şaka yapmaya kalkışırım. Yüzünüzde bir keyifsizlik izi var. Allah aşkına ne oldunuz?" gibi meraklı meraklı birtakım sorulara başladı. Mehpeyker bir iki dakika yorgunluk aldıktan sonra dehşetli bir halle, "İstediğimi yapmak elinden gelir mi? Söz verirsen amacıma ulaşıncaya kadar tamamen sana bağlı kalırım, ah! Bir gün intikam. Bir kere intikam. Ondan sonra isterse dünyanın altı üstüne gelsin" dedi. Yüzünden kin akar gibi korkunç bir değişim görünmeye başladı. Herif ise yaradılışında var olan kötülüklere göre kendince yok hükmünde bulunan böyle bir istek için kızın gösterdiği telaşın şiddetini

---

1 (Ar.) Kara derili kimse, zenci.

küçümsemeyle zarafete dökülerek "Vah! Vah! Gülmeden, eğlenmeden başka bir şey düşünmeyen Mehpeyker, şimdi intikam heveslerine mi düştü? Bu melek gibi vücuda o kadar korkunç hayaller yakışır mı? Ama niçin yakışmasın? Azrail de bir melek..." gibi birtakım şakalardan sonra, "Ne oluyorsun? Derdin nedir? Benim gibi bir kulun varken arzu ettiğin şeyin meydana gelip gelmeyeceğini düşünmek neden gerekiyor? Yalnız istediğin ne ise emret! Eğer mümkün olduğu kadar hızla meydana gelmezse o zaman keder et!" yanıtını verdi. Kız acı acı gülümseyerek, "Bizim yoluna dünyalar feda ettiğimiz Beyefendi bir gün buraya geldiğimiz için yalıda bulamadığından bizi terk etti. Güya kıskanmış! Hah! Hah! Ne de tuhaf kıskançlık! Beni kıskanıyor da kendisine göre bir hanım buluyor, onunla eğleniyor" dedi. Abdullah Efendi, bu kinli sözlere "Üzüldüğünüz şeye bakın! Varsın kiminle isterse onunla eğlensin! Siz kendinize bey mi bulamayacaksınız?" yolunda kendi ahlakına uygun bir karşılıkla kızın gururunu okşamak istedi. Mehpeyker şaşkınlık ve aşağılamadan oluşan bir tarzla herifin bir kere yüzüne bakarak iki üç dakika sessizlikten sonra yine söze başladı. Aralarındaki konuşma şu kalıba döküldü:

— Galiba sen ömründe kimseyi sevmemişsin!

— Nasıl kimseyi sevmemişim? Ne zaman sevgiden kurtulduğumu gördünüz?

— Bana kalırsa insan dünyada bir kere yaşadığı gibi, ömründe bir kere sever. Hele sen sevgi nasıl olur bilmiş olsan bana demin "Varsın kiminle eğlenirse eğlensin" sözünü söylemezdin. Demek ki sen bir sevdiğini elinden kaçırmış olsan kederlenmeyeceksin?

— Ben başka. Fellaha bu görünüşle kim meyleder ki bin belalarla sahip olabildiği bir cilveli güzeli elinden kaçırınca umutsuzluğa düşmesin.

— Bu kadar paran varken hiç sana eğlence olacak kadın mı bulunmaz?

— Vallahi ben size doğrusunu söyleyeyim: Paranın böyle işlerde yalancı bir şöhreti var. Güzelce bir kaş göz, okkalarla

altından çok yarar veriyor. Yoksul bir kâtip bizden iyi eğleniyor. Paraya meylederse aşk meclislerinden ihtiyar zenginler için arta kalmış yadigârlar meylediyor. İşte siz meydanda değil misiniz? Zavallı Arap gebermiş olsaydı elbette şimdiki halinizin yüz binde biri kadar üzülmezdiniz. Sözlerimi sitem sanmayınız! Âlemin halini tarif ediyorum. Demek isterim ki sizin yerinizde olsam ben kederden yok olacağıma gider kendisinden güzel bir bey bulurdum, onu kızgınlığından çatlatırdım.

— Sen ne zaman benim yerime gelirsen o zaman kendi bildiğini yaparsın. Şimdi benim intikamıma hizmet elinden gelir mi, onu soruyorum.

— Çocuk! Bir delikanlıdan intikam almanın lafı mı olur? Bir bahane bulayım da hapse mi attırayım? Dövdüreyim mi? Hangisiyle gönlüne kanaat gelirse emrediniz.

— Hiçbirini istemem. Bir çare bulacaksın, Bey'i o kadından ayıracaksın.

Söz buralara düşünce Abdullah Efendi nazlı nazlı, zafer kazanmış bir biçimde sandalyesine yaslandı. Bıyık altından sırıtarak, "Ne kadar da güç bir iş önerdiniz. Bu kadar telaşınız bunun için miydi? Bu kadar kıskanç, bu kadar gururlu bir beyefendiyi hareminden, cariyesinden ayırmakta insan güçlük çekerse dünyada kolay sözünün anlamı kalmaz. Siz bana kızın ya kuşkuya davet edecek bir hareketini araştırınız ya da vücudunun gizli yerlerinde bir iz varsa onu haber alınız. Size rakibinizi zindan takımından alçak bir fahişe haline koymak boynuma borç olsun. Çıkacak sözler Bey'in kulağına pek uzasa bir haftada gider, bu durumda da ayrılacaklarına kuşku kalmaz ya! Bin kez yaptığımız şeyler..." diyerek iskemlesinin üzerinde hoşnutla öteye beriye dönmeye başladı.

Mehpeyker ise yılan zehrin tesirini, cellat kemendin gücünü nasıl idrak ederse tedbirde olan becerisini o kadar önemle takdirle ciddi ve içten bir yolda, "Sihir yapanlar sen dururken niçin şeytandan medet umarlar bilemem" dedi. Teşekkürle adamın o iğrenç yanaklarını birkaç kez öptük-

ten ve nazik dudaklarını birkaç dakika o kokmuş ağzında bıraktıktan sonra gereken araştırmayı yapmak için hemen sokağa çıktı. Bir taraftan olan biteni araştırmak ve mümkün olursa cariyelerden birini casusluğa almak için bohçacı kadınları Bey'in hanesine musallat ettiği gibi, bir taraftan da o civarda bulunan hamamları dolaşmaya başladı.

Felek meydana bir bela getirmek isteyince nedenlerini çok çabuk sağlar: Mehpeyker işe başladığının dördüncü günü Dilâşub'a bir hamamda rastladı. Peştamal bağının yanında biri siyah, biri kumrala yakın iki büyük beni olduğunu gördü. Umudunun çok üstüne düşmüş olan bu nişane ise amacın yerine gelmesi için fazlasıyla yeterliydi. Acele giyinerek kötülük yoldaşının yanına gitmek istedi. Geçerken bir iş için yalısına da uğradı.

Fırsat bir kez başlayınca birbirini takip edegelmek çok rastlanan olaylardandır. Bunun gibi meğer zavallı Dilâşub hamama gelmeden önce odasında manevi zevklerine ilişkin aklından ne geçerse bir yere yazmakla uğraşır. Bu sırada Bey odadan içeri girer. Elindeki kâğıdı görmek ister. Bizde bir kadın, velev Şinasi yeteneğinde olsun, bu terbiyeyle ne kadar güzel yazabilecek? Zavallı Dilâşub kâğıt üzerine koyduğu şeyleri hatta kendine dahi beğendiremediği için elbette utanır, göstermez. Bey bu halde şaka yollu almaya kalkışır, o da kâğıdı yırtar.

O sırada ise alışveriş bahanesiyle daima musallat ruhlar gibi kızın etrafında dolaşmakta olan kötü kadınlardan biri konaktadır. İşi haber aldığı gibi büyük bir aceleyle Mehpeyker'in yalısına gider, cariyelere ayrıntılı bilgi verir.

Mehpeyker bu suretle Arap'ın aradığı vesilelerden ikisini de birbirini takiben elde etti. Yalanlar içinde yetiştiğinden gözüyle gördüklerinden başka bir şeye ve belki bazı kez gördüklerine bile inanmamaya alışkın olan gönlü, yalnız aldığı haberlerin önemini değerlendirmekten değil biraz da iki sebebin bir günde oluşmasından dolayı arzusunun hırsıyla aklına gelen yorumdan tamamen emin olarak İstanbul'a geçti. Abdullah Efendi'yle görüşüp ben işaretini ve kâğıt olayını

ayrıntılarıyla hikâye etti. Amacının yerine geleceğine ilişkin istediği gibi güvence aldıktan sonra tamamen rahatlayarak yalısına döndü. Girişilen işin sonucunu beklemeye başladı.

Ali Bey ise temiz aşkının ruhu besleyen zevkleriyle hayatından büyük bir arzuyla nasibini almaya başlayalı tuttuğu iş bilir ve incelikli yolda günden güne ilerleyerek her işini gereği gibi yapmaya başlamıştı. Bu arada çeşitli işlerinden zaman buldukça gezmek için mesirelere giderdi.

Abdullah Efendi, Bey'e uygun bir yerde rastlamak için tayin ettiği casusların birinden bir cuma günü yine Çamlıca'ya gideceğini haber aldı. Kötülük maşalarından Pertev Ağa namında gayet yakışıklı bir delikanlıya gereken talimatı verdi. Mehpeyker'i de Bey'in acısının ilk devrelerine şahitlik etmesi ve intikamın hunharca lezzetinden tatması için davet etti. Oraya giderek Ali Bey'in seçtiği mevki olan malum çınar civarında bir yere oturdu.

Mehpeyker ise gönlün içindeki kin gibi gün doğmadan uyanmıştı. İntikam düşüncesiyle düşmanını aramak için buluşma yerine gitmiş, durup dinlenmeden oralarda dolaşmaya başlamıştı.

Ali Bey gezi yerine saat altıdan sonra geldi. Bir iki kez öteyi beriyi dolaştıktan sonra Arap'ın tahmin ettiği yerde karar kıldı.

Mehpeyker avına göz dikmiş yılan gibi gazabından bükülerek ve kızgınlığından her hareketinde bir renk göstererek fırsat zamanını beklerken aşağı yukarı gezinir, Ali Bey ise kötü kadının bu durumunu hakarete uğramanın üzüntüsü ve intikam alamamaktan meydana gelmiş düşüncesiyle hakkında diliyle, kalemiyle gösterdiği zehirli davranışlarını soğuk tavırlarıyla da tekrar ederdi.

Bey'in gelişinden yaklaşık yirmi dakika sonra Arap'ın av köpeği denebilecek adı geçen Pertev Ağa, endişeli bir tavırla bazen kaşını gözünü oynatarak, bazen saçlarını karıştırarak yanına doğru gelmeye başladı. Mehpeyker de hemen arabasını çektirdi. Meydana gelecek durumu gereğince görmeye, dönecek sözleri tamamıyla işitmeye uygun bir yerde durdu.

Pertev, bilinen davranışıyla Abdullah Efendi yaklaşınca hemen orada bulunan boş bir iskemleyi kaparak selam gibi, hatır sormak gibi resmi muamelelere meydan bırakmaksızın "Biz bu kızcağızla ne yapacağız? Ne acayip belaya çattık!" dedi. Lahavle çeker gibi hızlı hızlı soluk almalarla adamın yanında oturdu.

Abdullah Efendi aralarında geçmiş olan anlaşma gereğince anlamaz bir şekilde "Nasıl kız?" deyince, Pertev "Canım! Şu üç gün önce önünden geçtiğimiz mavi konaktaki kız... Hani sağ tarafında bir harap mescit, karşısında yoğurtçu dükkânı, bahçesinin yanında şu Istavri'nin bostanı olan mavi konak" dedi. Bey'in evini tarif ederek gönlünü her türlü endişe ve acıya düşürdükten ve Arap'tan "Ey! Oradaki kız ne olmuş?" sorusuna uğrayarak utanmazlığını tamamlamaya fırsat bulduktan sonra "Nasıl ne olmuş? İnsana sürekli bin türlü işaretler, bin türlü işveler yapıyor. Aklım başımda kalmadı" dedi. Abdullah Efendi'den, "Delikanlıların kızlardan gördüğü iltifattan şikâyet etmesi de yeni mi çıktı? Sen de ona işaret et! Çaresini bul, çat, zevkine bak!" yanıtını aldı.

Konuşma bu çerçevede sürdükçe Ali Bey evinin namusunu lekeleyecek böyle bir felâketin meydana gelmesinden felç olacak kadar şaşkınlık ve üzüntü içinde kaldı. Böyle bir edepsizliğin evindeki cariyelerin hangisinden çıkabileceğini düşünürken malum delikanlı aldığı cevaba karşı "Bilmem ki çatmak mümkün olacak mı? Oraya daha yeni satılmış. Araştırdım, bir genç beyin de pençesine düşmüş. Adı Ali miymiş, neymiş?" deyince Bey kalbine kurşun dokunmuş aslan gibi bir müthiş sedayla yerinden fırladı. Tüyleri ürperdi. Yüzü ateş, gözleri kan içinde kaldı. Hemen yıldırım gibi adamın üzerine düşmek üzereyken yanı başından ciğerler paralayacak kadar etkili alaycı bir kahkaha işitti. Başını birden o tarafa çevirince Mehpeyker'in zakkum çiçeği gibi neşeye boğularak kaybolmuş fırsat, kıymeti bilinmemiş mutlu bir gelecek adına Bey'in uğradığı belaya uzaktan güldüğünü gördü. Bu zehirli şamata kalp krizi gibi birden vücudunu

kapladı, kanına bir soğukluk geldi. Yüzü topraktan soluk bir renk bağladı, hemen durduğu yere yığılıp kaldı.

Kötülük ortaklarının amacına ulaşmasına işin bu kadarı da yeterliydi. Fakat ötekiler –zorbalık silahı altında can veren zavallıların ölü organlarını paralamadıkça rahat edemeyen Tatar kan dökücüleri gibi– işin bu kadarıyla yetinmediler. Arap sözünü, "Sen galiba Dilâşub'dan bahsediyorsun. Biz onu daha önceki hanımının yanında bilirdik. Aşüfte kendine bir 'kapı mandalı'[1] peyda edinceye kadar çok iyi sabretti. Fakat eskiden de bize gönül yüzü göstermekten geri kalmazdı" diye sürdürdü. Karşısındaki, "Bize yalnız yüz güzelliğini değil, göbeğinin üstündeki benleri bile gösteriyor da yine bir yarar sağlayamıyoruz. Ama görseniz ne benler!" derken Arap sözünü kesti, "Gördük gördük. Biri siyah, biri kumrala yakındır. Çalış delikanlı! Çabana gevşeklik getirme! Birkaç gün önce bize bir çağrı mektubu yazıyormuş, Beyefendi üzerine gelmiş. O kâğıt yırtıldıysa başkasına ulaşmaktan geri kalmadık ya! Bu görünüşle benim başarılı olabildiğim yerlerde sen üzgün mü kalacaksın?" diye birtakım çirkin yalanlardan sonra sanki sözleri her türlü kasıttan, her türlü kötü amaçtan uzak, sıradan bir konuşmaymış gibi masumca bir biçimde yerlerinden kalktılar, gezinmeye başladılar. Mehpeyker de ağzından zehirli zehirli hunharca bir sevinç gülüşü, gözlerinden kanlı kanlı bir intikam alıcının kin dolu bakışlarını saçarak bir tarafa çekildi.

Bey bulunduğu yerde heykel gibi duygusuz ve kaskatı kalmıştı. Fakat ötekilerin her sözü bir ateş parçası gibi kulağından geçtikçe düşüncesinde, kalbinde birer yara bıraktı. Uğradığı belayı düşüne düşüne yarım saat kadar bir bunalım geçirdikten sonra vücudunun harareti de birden arttı. Öfkesinin şiddetinden baştanbaşa bir ateş parçası kesildi. Hemen oradan yıldırım hızıyla konağa giderek hem evinin düzenini yerle bir etti, hem de kendisinin gelecek emelleri tamamıyla mahv ve perişan oldu.

---

1 (mec.) Önem verilmeyen, bir işe karıştırılmayan kimse.

En edna lûtfuna can vermeye müştak iken sad hayf
Beni cevrinle öldürdün beyim ağyâra aldattın[1]

Bey konağa gelinceye kadar dünyada ne kadar emeli ne kadar zevki varsa hepsini birer birer aklından geçirdi. Fakat her biri nefsi için başka bir azap hükmünde göründü. Hayatla arasında intikam hırsından başka bir bağlantı kalmamıştı.

Dilâşub için âlemde belanın en şiddetlisi olan ölümü en hafif ceza sayardı. Konağa geldiği sırada ise annesi ile kızı sokakta bulunduklarından içinde tutuşmuş olan gazap alevi delik bulamamış ateş gibi sine sine vücudunu kül etmeye başlamıştı. Sanki etrafını saran rüzgâr bütün havası ölümden ibaretmişçesine her nefes aldığında hayatının bir parçasını yok ederdi.

Bu acıyla bazen dudağını ısırarak, bazen dişlerini gıcırdatarak sürekli odanın içinde gezinirdi. Dakikada bir kez sekteye yakın bir durgunluktan humma deliliğinden şiddetli bir öfkeye geçer, bir iki dakika sonra yine tersine dönerek bazen kuşku gibi hazin hazin güler, bazen yetim gibi garip garip ağlardı.

Saatlerce bu candan usandıran sıkıntılar içinde kaldığı için kalbindeki duygularının şiddetinden kanını tam bir

1 Günümüz Türkçesiyle: En küçük lütfuna can vermeyi arzuyla beklerken, binlerce yazık ki / Beyim sen yabancıların sözüne aldanarak beni eziyetinle öldürdün.

fesat kaplamıştı. Sinirleri tamamen bozulduğu gibi beyni de başına çıkan kanın hararetiyle eriyecek dereceye gelmişti. Bu sırada bir şeyden haberi olmayan zavallı annesiyle her türlü günahtan uzak olan masum Dilâşub sokaktan dönerek odaya girince Bey hemen son nefesinde katilin ciğerini koparmaya saldıran yaralı asker gibi sinirli, gayet dehşetli, son derece acımasız bir hamleyle Dilâşub'un istekli zamanlarında gereğince koklamaya kıyamadığı o nazik saçlarına sarıldı. Can çekişme durumunda görülen hırıltılar kadar korkunç bir sedayla "Benlerini kime gösterdin? Fahişe! Çağrı mektubunu kime yazdın? Melun!" diyerek zavallı kızın başını yanındaki duvara öyle bir çarptı ki vurmasıyla Dilâşub'un ağzından burnundan siyah kanlar dökülerek ölü gibi boylu boyunca yere yıkılması bir oldu.

Annesi ömründe görmediği böyle bir belaya rastlayınca aklını kaybetmişçesine bir telaşla "Ali ne yapıyorsun?" diye şaşkın şaşkın feryat ederek aralarına girmek istedi. Bey elinin edepsizce bir terslemesiyle annesini bir tarafa itti, pençesine av geçmiş, gözünü kan bürümüş canavar gibi dişleriyle, tırnaklarıyla kızın ötesini berisini yırtmaya, koparmaya başladı.

Zavallı başındaki darbenin etkisiyle uğradığı baygınlıktan ara sıra vücudundaki acıların şiddetiyle göz açmaya muktedir oldukça bulunduğu kanla dolu yer içinde sürünerek istekle beyinin ayaklarına yüz sürmeye çalışır ve kalbinin tam teslimiyeti ise çehresinde oluşan hüzünlü gülümsemelerden anlaşılırdı.

Bu facia yarım saatten çok sürdükten sonra kız doğal olarak bedeninin zayıflığına yenilerek tamamen bayıldı. Bey başına gelen birkaç türlü facia yüzünden yalnız sinirlerinin şiddetinden kuvvet alıyordu, yorgunluktan tabii heyecana bir durgunluk gelince o da saralı gibi çeneleri kasılarak bir tarafa yıkıldı.

O zamana kadar olayın dehşetiyle hayret içinde şaşkın şaşkın çevreye bakmaktan başka bir şey düşünmeyen annesi ise ciğerparesinin böyle hayat ve ölümü bilinmez bir duru-

ma düştüğünü görünce saçlarını yolarak ağlamaya, feryat etmeye başladı. Sedasını işiten cariyeler yetiştiler. Dehşet ve üzüntüyle ağlaya bayıla Beyefendi'yi bir yatağa, zavallı Dilâşub'u bir başka odaya taşıyabildiler.

Birbirini ardınca öteye beriye saldırılan uşakların biri olaydan iki üç saat sonra bir hekim bularak konağa getirmişti. Bey'in durumu hemen hemen tedavi imkânı sınırını geçmek üzereyken hekim yetişerek birtakım hızlı girişimlerle belanın önünü almaya kalktığı gibi zavallı Dilâşub'a da gereken ilaçları düzenledi.

Hanımefendinin en büyük endişesi Bey'in zihnine sakatlık gelmiş olmak korkusuydu. Hekime geçen olayı hüzünlü bir dille anlattıktan sonra endişesini meydana koydu. Bin türlü yalvarma, bin türlü yeminle ettiği uzun uzadıya sorgular üzerine çocuğun kalp heyecanıyla karışık bir baş hummasına tutulduğunu ve delilik gösterecek yolda olan hareketleri de nöbetin şiddetinden ileri geldiğini anlayıp öğrendi. Humma gibi bir hastalık, meşhur dehşetiyle birlikte, zavallı kadının gözüne delilikten daha iyi göründüğünden olayı soruşturmak bir dereceye kadar gönlündeki acıya rahatlık vermişti.

Zavallı Dilâşub ise bir ruhani acılar içinde bulunanların bedenlerine yerleşen hiçbir acıyı hissetmediği gibi uğradığı acı durgunluğundan biraz kurtulup da cisimlenmiş ruhu hükmünde olan Bey'ini o durumda görünce kendisini tamamıyla unuttu. Yaralı bedenini onun hizmetine, kanlı kalbini onun iyileşmesi için duaya adamaktan başka bir şey düşünmez oldu. Şefkatli bir anneyle gönlü yaralı âşık sabaha kadar halsizce, şiddetli bir nöbet altında inlemekte olan hastanın ayağı ucunda iki merhamet meleği gibi ağlaştılar, Tanrıya yalvardılar. Bey verilen ilaçları sinirli bir hareketle içer, fakat kendisini bilmezdi.

Bu halle sabah oldu. Nöbet de hafiflemeye başladı. Saat iki sularında –ki hekim de hastasını muayeneye gelmişti– hummanın dalgınlığı tamamen ortadan kalkınca Ali Bey gözlerini açtı, çevresine bakınmaya başladı. Birkaç dakika

kimseyi ayırt edemedikten sonra gözüne –başörtüsüyle hizmet etmekte olan– Dilâşub takılınca yine kalbi birden yerinden oynayarak çırpınmaya başladı. Bu durumda Dilâşub'a ilişkin gönlünde kovulması mümkün olmayan bir üzüntünün olduğunu hemen anlamıştı. Fakat bir hayli zaman kendini toplayıp da olayı hatırlamaya muktedir olamadı. Düşüne düşüne üzüntüsünün nedenlerini bulunca zavallı Dilâşub gözüne hayatının bütün lezzetlerinin katili gibi göründü. Hemen delicesine bir öfkeyle yerinden fırlayarak üzerine saldırmak istediyse de hekim, Bey'in önüne geçerek hayatının korunması için bu türlü kızgın hareketlerden doğacak sakıncaları saydı. Hanımefendi de kızı kaçırdığından ve Bey'in hastalık yorgunluğuyla sinirlerinde böyle bir heyecanı uzatmaya gücü olmadığından bir gün önceki facia yenilenmedi.

Hasta tekrar yatağına yıkılıp da annesi odaya dönünce hekim söze başladı. Beyefendi'nin hastalığının fiziksel nedenlerden çok ruhsal rahatsızlıklardan doğduğuna, bu durumda seçeceği tedavi için gönlündeki acının ne türlü şeylerden kaynaklandığını bilmek gerektiğine ilişkin ufak bir girişten sonra gördüğü cariye, yani Dilâşub hakkında öfkelenme nedenini sordu. Hekimlerin bilim ve görevleri gereği her bakımdan mahremiyeti koruduğunu, kendisine söylenilecek gizli şeylerin ortaya dökülme tehlikesinin olmadığını da ilavede kusur etmedi. Bey biraz tereddütten sonra hayatının korunması için söylenenleri dikkate aldığı gibi zaten kalbini sıkmakta olan dayanılmaz düşünceyi açıklamayı zorunlu gördü. Cariyeden namusuna zarar verecek bazı hareketler görüldüğünü öğrendiği için hemen evden kovulmasını istediğini, gözüne göründükçe kendisini tutamayarak her zaman üzerine saldırmakla hastalanmak tehlikesinde bulunacağını kesik kesik sözler, hazin hazin edalarla anlattı.

Dilâşub zavallısının namusu annesi gözünde kendi iffeti gibi bilinen şeylerdendi. Fakat ciğerparesinin hayatı tehlikesi korkusuyla tamamen korumaya cesaret edemediği

gibi tereddüt ve dikkat edilmesini gösterir birkaç söz söyler söylemez hekim, Ali Bey'e meydan bırakmaksızın ısrarlı bir biçimde konuşmaya başladı: "Madem iş bu noktaya gelmiş, cariyenin kabahati olup olmadığını arayacak zaman değildir. Oğlunuzun hayatı onun kovulmasına bağlıdır. Konakta cariyeyi bulundurmakla bir cellat bulundurmanın hiç farkı yoktur. Şimdi nereye def olunacak ise göndermeli, olmazsa bendenizi Beyefendiye bakmaktan affediniz" diyerek konuşmasını bitirdi.

Hanımefendi için Dilâşub hayatın lezzetlerinden sayılırdı. Fakat ne yapsın, tehlikede bulunan ciğerparesi, hükmü veren ise onun sağlığının korunmasına vekil olan hekimdi. Çaresiz kötünün iyisini seçti. Dilâşub'un kovulmasına rıza gösterdi. (Zavallı kadın! Dilâşub'la yuvasının ruhani, vicdani ne kadar mutluluğu varsa beraber gideceğini nereden bilsin.)

Ali Bey şiddetli bir buhranın durulma devresinde olduğundan kanında kendiliğinden meydana gelen sakinlikle düşüncesini uygulamaya gayet üzüntüsüz bir durumda başladı. Hemen bir esirci toplantısı için adam gönderdi. Hekim, gereken reçeteleri yazarak işine gidince çağırılan esirci de gelmişti.

Oysa Mehpeyker daha Çamlıca'dan döner dönmez Dilâşub'un mutlaka satılacağını sezmişti. Rakibini hem hakaret pençesi altında ezmek hem de bir daha Bey'in sevgisinin yenilenmesi durumunda ona erişme imkânından tamamen mahrum etmek için satılığa ne kadar cariye çıkarılırsa kendisine başvurulmasını esir alışverişiyle meşgul olanlara –birçok bağışlarda bulunacağı vaatleriyle beraber– tembih etmişti. Bu yüzden esirci, Beyefendi'nin yattığı odaya girip de satılık cariye olduğunu öğrenince hanıma, "Vallahi efendim, bir istekli müşteri var, eğer cariyeyi beğenirse istenilen değeri kurtarabiliriz. Fakat kendisi bozuk takımındandır. Dairenizden çıkma bir cariyenin öyle yerlere düşmesini istemem" deyince Bey hemen yatağından doğruldu. "Bozuk takımından mı dedin? Benim istediğim de o idi. Ne kadar

uygun düştü! Hınzır gitsin! Genelevlerde çapkın dayağı yiyerek, sarhoş kusmuğu temizleyerek alçaklık içinde gebersin! Şimdi köpeği götürmeli, ederine bakmamalı, kaç kuruş verirlerse satmalı, akşama kadar parasını buraya getirmeli!" diyerek dünyada hiçbir zaman, hiçbir gerekçeyle yapılması uygun olmayacak öfkeli tembihlerle aklınca intikam alıp yüreğini soğuttu.

Esircinin ise böyle fiyat kesimiyle kendi irade ya da çıkarına bırakılan pazarlık, canına minnet olduğundan "Ferman sizin! Allah ömrünüze bereket versin! Madem işi cariyenize havale buyurdunuz, hizmetinden efendilerimi memnun etmeye çalışırım" gibi birtakım beylik sözlerle cariyeyi almak için dışarı çıkmak istedi. Hanımefendi hemen arkasından fırlayarak sofada Dilâşub'a renk verilmemesi için esirciye gereken sözleri söyledi. Sonra zavallının yanına gitti. Üzüntüsünü anne sevgisinden doğan güçle örterek Bey'in gösterdiği kızgınlığın uğradığı hastalığın gereğinden olduğunu ve hekimin söylediğine göre kendisi konakta bulunup da çocuğun gözüne göründükçe rahatsızlığının geçmesinin mümkün olamayacağını söyledi. Birkaç gün bir yere gitmesinin gerektiğini anlattıktan sonra yanındaki hanımın eski tanıdıklarından olduğuna, bu yüzden kendisini ona konuk vereceğine dair şefkatlice bir yalan söyledi. Dilâşub ise sorun Bey'in sağlığı olunca birkaç günlük konukluğa değil, ahirete gitmeye bin canla hazırdı. Hele gördüğü ve kendince can törpüsü bildiği davranışların hastalıktan olduğunu duyunca gönlünde olan iki endişenin birini olsun ortadan kaldırmış olmak düşüncesiyle kendisini dünyanın en mutlu insanlarından bildi ve hemen yaşmaklandı. Hanımefendiden yalnız Bey'in sağlığından kendisinin habersiz bırakılmamasını –Cenab-ı Hakk'tan sevgilisinin hayatının korunmasını yalvarır kadar hüzünlü ve etkili bir tarzla– rica ederek esirciyle birlikte gitmek için kalktı. Hanımefendi ayrılık sırasında az kaldı oğlunun ölüm korkusuna rağmen kızı göndermeyecek ve onu göze alamayınca bir matem gözyaşıyla zavallıyı düştüğü beladan haberdar edecekti. Her neyse ayrılıncaya

kadar kendisini tuttu. Dilâşub kapıdan çıkınca bir türlü kendini zapt edemeyerek ağlamaya ve sesini işittirmemeye harcadığı çabayla birkaç kez baygınlık geçirmeye başladı. Bey'in yattığı oda konağın sokak kapısına baktığından emrinin tamamıyla yerine getirildiğini bizzat görmek için başını pencereye dayadı ve Dilâşub'un gitmesini bekledi. Kızın esirciyle beraber çıktığını görünce aşk macerasını bir saniyecik hatırlamakla kendince ömrün kaç türlü zevki varsa cariye şekline girerek bir daha dönmemek üzere yüzünü yokluğa çevirmiş gidiyor gibi zihninde azap veren bir düşünce, gönlünde şiddetli bir heyecan meydana geldiğinden ve bu durumda humma nöbeti de öncekinden birkaç kat fazla geri geldiğinden Bey yine bayıldı, korkunç korkunç sayıklamaya başladı.

Hastalık on beş gündür daima artma durumundaydı. Bu sürede annesinin gözüne bir dakika uyku girmedi. Zavallı kadın, vücudu belki hastadan daha fazla ezik bir halde olarak yalnız endişe sayesinde yaşar, korku gücüyle ayakta durabilirdi.

Hekimlerin en ünlülerinden saatte biri davet olunduğu ve hepsi birden Bey'in sağlığının geri döneceğinden umut kesme derecesine geldiği halde felek bu aile için hazırladığı felâketi henüz tamamlamadığından, çocuk tabiatın harikulade bir yardımına uğrayarak yatağa düştüğünün on altıncı günü iyileşmeye başladı. Bir on beş yirmi gün kadar da zayıflık çektikten sonra sağlığını tamamen kazandı.

Kâş fermûdî be şimşîr-i siyâset kuştenem
Tâ nedîdî der çunin rûzî behârî düşmenem[1]

Dilâşub'a gelince, esirci zavallıyı ardına alarak konaktan çıkardığı gibi doğruca Mehpeyker'in yalısına götürdü. Karının yanına gittiler. Kapıdan girildiği sırada esirci Dilâşub'a seslenerek hükmedici bir tavırla "Etek öp kız!" deyince zavallı o zamana kadar kendisine gerçek durumu hissettirecek bir işaret görmediğinden neye uğradığını anlayamadı. Şaşkın şaşkın kayınvalidesinin dostu sandığı yaşlı kadının yüzüne bakarak, "O nasıl söz? Biz buraya konukluğa gelmedik mi?" demek istedi. Mehpeyker esirciye meydan vermeksizin son derece intikam alırcasına ve tahammül olunmaz mertebede alaycı bir tavırla "Hayır efendim! Satılmaya geldiniz. Hani Ali Bey'in konağına nasıl satıldınızsa buraya da öyle satılmaya geldiniz. Beyinizden bu davranışı ummazdınız, öyle mi? Onun meyline, aşkına, kendinizin güzelliğine, namusunuza mağrur idiniz, değil mi? Üzülmeyiniz! Beyinizin istediği kadar eğlenip de suçsuz olarak terk ettiği güzel, yalnız siz değilsiniz. İnsan ne kadar namus sahibi olsa bazı kere namussuzlardan daha namussuz görülecek durumlara düşer" yollu can ezici bir girişten sonra kaşlarını çattı. "Ne bakıyorsun alık! Hadi soyun da sırtına hizmet elbisesi giy!

1 (Farsça) İsmet-i Buhârî'nin bir beyti: Keşke ceza kılıcıyla öldürülmemi emretseydiniz de / Düşmanlarım beni böyle bir günde hor görmeselerdi.

Akşam konutlar gelecek" sözleriyle yıldırım düşer gibi sırf tehdit için bir emir verdi. Dilâşub bahtının yakasına sarılan bela pençesinin ne kadar güçlü bir şey olduğunu tamamıyla anladı. Birden kalbine saldıran sonsuz ayrılık ve sürekli hor görülme endişesiyle dayanılması güç bir acıya uğradı. Hemen o dakikada yok olacağını düşünerek felç olmuş gibi kaskatı kesildi ve bir tarafa yıkıldı.

Gerek esirci gerek Mehpeyker kızı bu durumda görünce öldüğünü sandılar. Biri intikamdan mahrum kalma, öteki çıkarının azalacağı korkusuyla hayli telaş ettiler. Fakat yüzüne döktükleri suların etkisiyle zavallının vücudunda bir hareket görülmeye başlayınca Mehpeyker esirciye, "Bir şey olmamış kadın! Bu nazik bir hanımefendi ya, bayılmış. Beyinden ayrıldığına o kadar da kederlenmesin mi? Hasta, sağlam, her neyse benim kabulüm" dedi. Dilâşub bu gönül yaralayan durum içinde yatarken ötekiler pazarlığı kestiler. Esirci bedelini alarak büyük bir sevinçle Bey'in yalısına döndü.

Dilâşub ayılınca vücudundaki fenalığın şiddetine bakarak bir saat önce ulaşamadığı ölümün bir saat sonra hazır olduğuna karar vermişti. Ne yazık! Hiç ölümde kendisini bekleyenleri karşılamak için acele edecek kadar merhamet mi olur? Gönlündeki umutsuzluk yırtıcı canavar gibi içindeki organların her birini ayrı ayrı paralar, acı vermekte ölümle eşit olan o baygınlık iki saatte bir kez geri gelir. Bu hallere Mehpeyker'in hakaretleri, alayları, dayakları da eklenince o gülden nazik vücudu sanki taş kesildi. Bir türlü yok olup hayat acısından kurtulmayı başaramadı.

Dilâşub'da şekil ve ruh bakımından var olan birçok üstünlük nedenlerinin hepsinden çok Mehpeyker'in kıskançlığını harekete geçiren şey namusuydu. Bu yüzden kötü kadın her şeyden çok zavallıyı ondan mahrum ederek kendi seviyesine indirmeye çalıştı. Cellatlara hayret verecek işkenceler buldu. Aylarca uğraştı. Masumenin elini bir erkek eline dokundurmayı başaramadı. O kadar eziyet, o kadar alçaklık içinde kalan kadıncağız öyle maddileşmiş günah denilmeye

layık bir ahlaksızlık yuvasında namusunu, aşkına bağlılığının harikulade gücüyle koruyarak hem hakkında kötü bakışından dolayı Bey'inden manevi bir intikam alır hem de kahır pençesinde tutsak olduğu rakibini melunca düşmanlığının etkisizliği endişesiyle kendinden çok yaralardı.

Uzun zamandan sonra Mehpeyker, Dilâşub'un temiz karakterini bozmaktan tamamen umudunu kesti. Zavallı kendini bir kez kuyuya, bir kez de pencereden sokağa atmak üzereyken tuttuğu yolda ölümü halinde karşısında cisimleşmiş bir intikam şifası görememek korkusuna düştü. Her türlü hakaret ve eziyetine devamla birlikte namusunu lekeleme arzusundan vazgeçmişti.

Fıskın envâında yüz bin kere ettim cüst-cû
İllet-i alâm-ı yeise bulmadım bir çare ben[1]

Gelelim beri tarafa: Ali Bey'in sağlığı ahiretten gelmeye ya da yeniden doğmaya benzediği için zavallı annesi ciğerparesine bir kez daha sahip olmuş oldu. Bu düşüncesiyle kurban kesmek, sadaka dağıtmak gibi kocasından gördüğü meşru iyilikler ve akla uygun hayırların hiçbirinde kusur etmemişti.

Gerçi Bey fiziksel hastalıklarından kurtuldu. Fakat ruhsal hastalıkları o kadar şiddetliydi ki ölümden kurtulduğunu nefsince bir mutluluk değil, adeta cehennemle mahkûm olmak derecesinde şiddetli bir azap bilirdi. Dilâşub'da düşündüğü ihanet, tövbeler olsun Allah'ın kudretine zulmü yakıştıracak kadar inancını sarsmıştı. Sevgi duygusuna ve kaybettiklerinin üzüntüsüne de bir türlü karşı duramadığından her türlü emelinden isteyerek kendini mahrum ede ede çıldırmış bir sevdazede gibiydi. Ne yapacağını bilmemeye ve her aklına gelen vesileden bir neşe çaresi aramaya başladı. Az zamanda içki gibi, kumar gibi, kadına düşkünlük gibi zaman öldürecek ve zihni uyuşturacak kötülüklere meyil değil, kendisini tamamen verdi. Daima cihandan şikâyet etmekle birlikte ölümü göze alamayan zayıf kalplerin sahipleri gibi alıştığı kötü şeylerin hiçbirinden hoşnut değildi.

1 Günümüz Türkçesiyle: Ahlaksızlığın her türünde üzüntünün verdiği acılara / Bulamadım bir çare yüz bin kez aramış olsam da.

Fakat yine hiçbirinden bir gün mahrum olmak istemezdi. Git gide günlerce kumarhanelerde, haftalarca meyhanelerde, aylarca kerhanelerde serilmeye başladı. Ne dostları, ne işyeri, ne annesi aklına gelirdi. Bu geçim şekli ise kira geliriyle mümkün olamadığından az zaman içinde servetine de elbette israf pençesi uzandı.

Dünyada sadık dostu Atıf Bey ile Mesut Efendi'den ibaretti. Atıf Bey o sırada memuriyetle Rumeli'ye gitmişti. Mesut Efendi ise yalnız bir kez kendisine sokakta rast gelerek öğüt vermek istedi. Hiçbir sadakat ve insaniyetin tahammül edemeyeceği kadar kötü davranış gördü. Çünkü Dilâşub'un alınmasının Mesut Efendi'nin fikri olduğunu defalarca annesinin şükreden dilinden işittiği için uğradığı art arda gelen belalara Mesut Efendi'nin varlığını ilk neden gibi görürdü.

Efendi ise, iradesiyle atıldığı felaket kuyusundan kurtarılması için uzatılan yardım elini ısırmaya alışmış bir mecnunla uğraşmaya tabiatında olan yasaklı şeylere düşmanlıkla kendisinde iktidar göremediğinden doğal olarak böyle etkisiz bir iyilikseverliğe devamdan vazgeçti.

Âlemde kendisini gerçekten seven bir Dilâşub, bir zavallı annesi kalmıştı. Dilâşub yukarıda anlatılan bela yükü altında inleye inleye hayır duasına devam eder, annesi ise düşünebildiği araçların hepsiyle çocuğu uğradığı beladan kurtarmaya çare arardı. Kocasına olan sevgisinden zerre kadar bir acıya uğramamış zavallı kadın, sevgiden mahrum kalmanın etkisini ne bilsin? Bey'in durumunu kesinlikle büyüye yorduğundan büyücü güruhundan ne kadar kalleş varsa hepsine başvururdu. Bu da zaten Bey'in sefahati gücüyle ateşe düşmüş eşya gibi mahvolup gitmekte olan mallarının kaybını hızlandırmaya iyiden iyiye yardım ederdi.

Zavallı kadın Bey'i ayda ancak bir kez görebiliyor, onda da öğüt vermek istedikçe vaktiyle Dilâşub'u kabul ettirmekte gösterdiği çabadan dolayı kendisini de bu iftira suça ortak eder gibi gayet edepsizce, gayet kırıcı sitemler işitiyordu. Bey konağa bir gelişinde öğüt işittiği için dönüş zamanını uzat-

tığından zavallı kadın hem hakaret hem ayrılık korkusuyla bir şey söylememeye kendini zorlamıştı.

Mücevherat gibi fazlalıklardan başlayan bu aşırı harcamalar bir yıl içinde ayda on beş bin kuruştan çok gelir getiren mülkleri bitirdikten sonra eşyalarına, hatta cariyelere bile bulaştı. Hayatını kanaatkâr bir refahın en yükseği denilecek bir durumda geçiren hanımefendi bir azatlı Arap, bir iki eski oda döşemesi, birkaç kırık dökük sahan tencere ile kira köşelerinde sürünerek dikiş nakışla geçinmeye; kalemde geçimini karşılayan maaşları, memuriyetleri fazlalık sayan Beyefendi ise birkaç kadeh rakı ile bir parça ekmek bulmak için kırkar, altmışar paraya dilekçe yazmaya mecbur olmuştu.

Fatma Hanımefendi gerek kendisinin gerek oğlunun bu sefaletine uzun zaman katlanamadı. Çektiği derin acılar ve yoksulca yaşayışın etkisiyle uğradığı kalp çarpıntısı ve mide rahatsızlığından ölüm yastığına baş koydu. Ali Bey'in içki ve eğlence nedeniyle terbiyesi çok bozulmuş, ahlakına fesat ve nankörlük çökmüştü. Kendisini yıllarca karnında, kucağında taşıyan annesinin yirmi günden fazla ölüm döşeğinde yatması sırasında ancak bir kez yanına uğradı. Onda da "Ne yapalım? Herkes ettiğini bulur. Evin içine soktuğun bir fahişe ikimizi de bu duruma getirdi" gibi taş kalpli birtakım suçlamalarla zavallı kadını ölüm döşeğinde kabir azabına uğrattı. Hatta vefatında cenazesine bile gitmeyerek garip naaşını azatlısı olan zenci kadın, bıraktığı şeylerin yetmiş seksen kuruşluk bedeliyle kaldırdı.

Hanımefendi uğradığı belayı sırf kendi bedbahtlığından bilerek yine nefeslerini oğlunun hayır duasıyla tamamlamıştı. Fakat (Allah'ın hikmeti bilinmez, uygun yere yöneltilmediğinden midir nedir?) o kadar hüzünlü bir gönülden çıkan duası da kabul olmadı.

Cismimi yaktınsa pâmâl etme gönlümden sakın
Külhanım eksik değil hâkisterimde ahkerim[1]

Mesut Efendi, Ali Bey'den gördüğü kötü davranış üzerine bir daha adını anmayacak kadar kırıldıysa da uğradığı büyük felaketi ve özellikle kendisi dünyanın her halini görmüş olduğu için önceleri bolluk, sonraları içki ve eğlence içinde büyümüş bir delikanlının yokluktan çekeceği acıları düşündükçe bir türlü zavallının durumuna acımaktan kendisini alamadı. Düşkünlük halinde olan akıllı bir kişinin, dedikodu korkusuyla daima kendini halinden memnun göstermek âdetinde olduğunu düşündü. Bey'e yardım kabul ettirmeye kendince bir çare bulabilmeyi de umut etmediğinden olayın ayrıntılarını ve kendisinin bu konudaki düşüncelerini içeren bir mektupla danışma amacıyla Atıf Bey'e başvurdu.

Atıf Bey ise temiz kalplilik diye adlandırılan ve zamanımızda görgü kuralı denilen garip kuruntulardan tamamen nefret ettiğinden arkadaşının gururunu gözetmektense felaketini düşünmeye yöneldi. Kardeşçesine ve son derece şefkatli bir uzun mektupla birçok uyarıdan sonra sıkıntıyı haber aldığından söz ederek borç olarak kendisine her ay sarraftan almak üzere bin kuruş gönderdiğini bildirdi.

---

1 *Fuzuli Divanı*'ndan. Günümüz Türkçesiyle: Vücudumu yaktınsa da ayakaltına alma gönlümden sakın / Öyle bir ocağım ki külümde kor eksik değildir.

İçki ve eğlence yüzünden meyhaneci dolandırmak, kumar masasından para çalmak gibi ayak takımının en rezillerinde bile en büyük ayıplardan sayılan kötü işlere varıncaya kadar hiçbir fenalıktan çekinmemeye başlamış olan Beyefendi, Atıf Bey'in parayla ilgili teklifini tereddütsüzce kabulle beraber uyarılarından dolayı zavallı delikanlıyı gayet çapkınca birtakım alaylarla aşağılamaktan utanmadı.

Bey'in dünyada yapmadığı bir alçaklık kalmıştı ki o da Mehpeyker'le yeniden görüşmekti. Bu mertçe kararlılığı ise yaptığı rezilliklerin hepsinden çok hakkında uğursuzluk getirmişti. Çünkü Mehpeyker, Dilâşub'u pençesine düşürmüş ve bin türlü eziyetlerle kıskançlık hıncını oldukça yatıştırabilmişti. İntikam nedeni Dilâşub'a karşı rekabetten, Bey'e karşı emeline ulaşamamaktan meydana gelen bir kinden ibaretti. Bu bakımından ne kadar şiddetli bir kinle güç bulmuş olursa olsun yine elbette ikinci derecede amaçlardan sayılarak kalbindeki baskın duygu yine şehvani aşk idi.

Bey'in düştüğü içki ve eğlence çıkmazında kötü kadın zindan takımından bile rakipler peyda etmişti. Yabancılar çoğaldıkça o uğursuz aşk arttığından Mehpeyker hevesini ara sıra dönüştürdüğü düşmanlığa tamamen çevirmek için bir hayli zaman kendisini zorlardı. Fakat bir türlü gurur, gönlünde yasak lezzetlerden yararlanmak hırsına galip gelemedi. Sonunda Ali Bey'i bir kez daha arzularının kucağına düşürmek için nedenler aramaya başladı.

Ali Bey ise insana her kötülüğü yaptırmaya en kuvvetli sebep olan yoksulluğun – haline bakılacak olursa– en şiddetli mertebesinde bulunduğu için alıştığı zengin yaşantının geri gelmesini umut ediyordu. Aracı yoluyla bazı imalı tekliflerle açıkça başvurmaya onun tarafından başlanmak istedi. Fakat ondan bir haber umudunda bulunmak Bey için kesesinde define aramaktan daha uzaktı. Bu yüzden aracılardan duyduğu imaların belki yüzde doksanını anlayamadı. Anlayabildiklerini de çok şiddetli nefretle reddetti.

Bey kararında direndikçe Mehpeyker de hırsında kendisini kaybedecek kadar ısrar etmeye başladı. Hatta Bey'i

başvurmaya meylettirmekten umutsuz kalınca kendisi başvurma tenezzülünden dahi çekinmedi. Fakat bu girişimleri tamamlamakta son kararı alıncaya kadar uğradığı tereddütler, endişeler, bekleyişler, üzüntüler, hakaretler, alçalmalarla bütün zamanını hastalık, huysuzluk, neşesizlik ve geçimsizlik içinde geçirmişti. Bu durum eğlence toplantılarında bulunan dostlarını, istedikleri gibi eğlenceden yoksun bıraktığı için çok sıkmakta, özellikle şehvetli neşesini kendince hayatının gereği sayan Abdullah Efendi'ye dünyayı zindan etmekteydi.

Mehpeyker'i hevesinden geçirmek için görüştüğü eğlence düşkünlerinin her biri bin türlü uyarılara kalkıştığı gibi Abdullah Efendi de hiçbir çareye başvurmaktan kaçınmadı. Hatta pezevenklikten bile çekinmedi. Fakat o da kullandığı aracılardan biriyle Bey'i meylettirmeye muktedir olamadı. Sonunda Mehpeyker'e, Bey'i ansızın bir içki meclisinde görüp de kendisine özgü gönül alıcı işvesine hedef ederse elbette yine avlayacağı görüşünde bulundu. Çünkü o kadar içki ve eğlence altında ezilmiş bir gönülde o kadar etkili şehveti harekete geçiren bir güzelin naz ve yalvarma cazibesine dayanacak kadar kuvvetin varlığını kesinlikle düşünemezdi. Bu teklifine, tekrar ede ede Mehpeyker'i de ortak etti. Çünkü kız, Bey'in kendisinden nefretinin şiddetini pek acı tecrübelerle bildiği halde yine güzelliğinin etkisine güvenmekten kendisini alamazdı.

Bu görüş üzerine Abdullah Efendi'nin dalkavuklarından biri, efendisinden aldığı talimata uyarak birkaç gün aramadan sonra Ali Bey'i bir meyhanede bularak yanına oturdu. Yeri geldikçe sözüne karışarak Bey'le görüşmeye başladı. Adam kafa dengi olması ve güzel konuşmasıyla Bey'e sohbetini beğendirmişti. Meyhaneden çıkarlarken gönül insanlarına tutkun bir adam olduğunu ve tesadüfen meydana gelen bu pek değerli dostluğu sürdürmek istediğinden söz ederek ertesi gün nerede buluşabileceklerini sordu. Aralarında bir başka meyhaneye gitmeye karar verdiler. Ertesi gün yine başka bir meyhanede buluşmak için sözleştiler. Bir hafta kadar

böyle bütün gün sıcağı sıcağına görüştükten sonra adam söz arasında Bey'den kadınlı falanlı mükemmel bir ziyafet istedi. Teklif ise Bey'in mizacına ve maaşını aldığı güne denk düşmüştü. Dalkavuk böyle rezilce içki ve eğlence âlemlerinde pek kolay rastlanır takımından olmadığından dostluğu beriki için o zamanlar en büyük bir eğlence sayılarak teklifi hemen memnuniyetle kabul etti. O gece Çukurbostan taraflarında Ali Bey'in bildiği bir eve gittiler. Sarhoşça ve düşkünce eğlendiler. Ondan sonra iki üç gün yine birbirlerinden ayrılmadılar. Sonunda bir sabah sarhoşluktan ayılırken Abdullah Efendi'nin adamı fırsat düşürerek kendisinin tumturaklıca bir evle dostluğu olduğundan söz edince akşamüstü orada buluşmalarını rica etti. Ali Bey'in ise kerhane eğlenceleri zaten canına minnetti. Adam önerisini Bey'in uygun bulduğunu görünce hemen haber vermek bahanesiyle meyhaneden çıktı ve durumu Abdullah Efendi ile yanında bulunan Mehpeyker'e bildirdi. Hemen Edirnekapı'da boş bir ev ile aşüfte takımından Ali Bey düzeyinde içki ve eğlence meclislerine düşmemiş nazlıcalarından birkaç kız buldular. İçki gibi, çalgı gibi tamamlayıcıları da hazırladılar. Saat sekiz sularında herif, Ali Bey'i bıraktığı yere döndü ve beraberce neşe vaat edilen eve aceleyle gittiler. İçki meclisi o kadar mükemmel idi ki Bey en servetli zamanlarında bile benzerini pek nadir görmüştü. Alçaklık gönlünde her türlü yüce duyguyu mahvettiği için konukseverlikte arkadaşından kat kat aşağı kaldığı halde mahcup olmadı. Tam tersine bu yeni dostun ona gösterdiği olağanüstü lütuflarla kendisinde bir ayrıcalık görerek gönlünde gizli bir kibir hissetmeye başladı.

Kızlar bir taraftan şarkı söylemeye, bir taraftan nazlı ve işveli öpüşlerle kadeh dolaştırmaya başlayınca aradan bir bir buçuk saat geçer geçmez Bey'in aylardan beri mayalanmış olan sarhoşluğu kendisini bilmeyecek düzeye geldi. Sarhoşça naralara, alçakça heyheylere başladığı sırada Mehpeyker ne kadar işveye muktedir ise meydana dökerek nazlı nazlı kapıdan göründü. Hele elbisesinin güzelliğini süs ne kadar arttırılabilirse o kadar yapabilmek için haftalarca

uğraşmıştı. En büyük merakı ise endişeden, keyifsizlikten yüzüne gelen solukluğu göstermemekti. Hatta o merakla ilk kez düzgün kullandığından bu maddi riya perdesini gizleyememek korkusu adeta yüzünü gösterme cesaretini yok etmek derecesine gelmişti.

Her neyse alışık olduğu öfkesini saklama becerisinde olağanüstü bir güç daha göstererek geldi, Bey'in yanına oturdu. Yapmacık bir sitemle süslenişini saklamaya çalışarak, "Vefasız! Daha eziyetin, nazın yetmedi mi? Mehpeyker'in sana ne yaptı ki tamamen feda etmeye kıyabildin? Zorunlu bir hareketime katlanmak, hatta gerçekten bir kabahatim olsa onu bile affetmek şanındandı. İşte! Sensiz bu hallere düştüm. Yüzüme bak da merhamet et!" diyerek yalvarmaya başladı.

Ali Bey ise ne daha önce gördüğü gibi masumca davranışlara inanır bir çocuk, ne ayrıldığı zaman rastladığı gibi kıskançlık hararetiyle baştan aşağı öfke ateşi kesilmiş bir âşık, ne de şimdi olduğu gibi bir gecelik eğlencesi için her türlü duygusunu yitirmiş bir sefih göründü. Tam tersine oldukça lakayt ve aşina halle bir "hovarda" tavır takınarak Mehpeyker'i öldürücü bir küçümser bakışla baştan aşağı süzdükten sonra, "Hanım ben buraya davetli olarak eğlenmeye geldim. Mecliste kız çok. İçinden birini de beğendim. Şimdi seni alıp da sabaha kadar acı çekemem. Efendinin aşağıda hizmetçisi var. Erkek istersen onun yanına gidebilirsin" dedi. Sırtını Mehpeyker'e çevirdi. Kadeh dağıtan kızların birini yanına aldı. Onunla tatlı tatlı konuşmaya başladı.

Mehpeyker için bu muamele yalnız önceden gördüğü şiddetlerden değil, dünyada düşünebildiği hakaretlerin hepsinden çirkindi. O duygusuzluk, o kayıtsızlık adeta ölüm soğukluğu gibi vücudunun her tarafına yayıldı. Gönlündeki heves nerede kalır, coşması mümkün olan her türlü duygusunu bütün bütün mahvetti. Hiçbir söz söylemeye gücü kalmaksızın duvarlara çarpmış cansız bir eşya gibi yuvarlanır şekilde kendini zorlayarak odadan çıktı. Niçin olduğunu bile düşünmeksizin hemen yaşmaklanmaya başladı.

Ali Bey karıyı orada görünce bin türlü şüpheye kapılarak nereden çıktığını davet sahibine sordu. Herif önemsiz bir tarzda, "Bilemem. Bunların içine karışmış. Fena değildi, ama yüzü soluk" falan gibi hiç renk vermeyecek sözlerle konunun önünü kesti. Bey, korkunç rüya görürken uykudan uyanmış biri gibi birkaç dakikalık hafif bir helecan geçirdikten sonra yine keyfine bakmaya başlamıştı.

Mehpeyker ise uğradığı hakaret darbesinin ilk etkisinden kurtulunca gönlüne gördüğü kinden korkunç, uğradığı üzüntüden öldürücü birtakım duygular saldırdığından Ali Bey'i önceki gibi nazlı bir sevgili değil, kanlı bir düşman olarak görüyordu. Büyük bir üzüntü ve ıstırapla Abdullah Efendi'nin evine döndü.

Abdullah Efendi, Mehpeyker'in Bey'le yeniden görüştükten sonra neşesine, tazeliğine gelecek parlaklığı ve bu suretle kendi sefih arzularının elde edeceği lezzetleri düşünerek birtakım neşe ve eğlence hayallerine dalmıştı. Karı yanına mezardan çıkmış gibi bir korkunç yüzle gelince Arap, düşüncelerinin aniden tersine dönmesi üzerine tamamen şaşırarak, "Bu yine hastalandı, bak başıma gelenlere!" gibi birtakım kocakarı yaygaralarına başladı.

Mehpeyker sabırsızlıkla kaşlarını çatarak, "Sus sen de!.. Bunak mısın nesin? Hastalığı nereden çıkardın?" azarlamasından sonra olanları her söz söyledikçe ağzından ciğerinin bir parçası dökülür gibi son derece etkilenmiş bir tarzla ayrıntılı bir biçimde hikâye etti. Abdullah Efendi Mehpeyker'in hüzünlü sözlerini dinlerken yüzünde avını bekleyen vahşi bir hayvanın zehirli gülüşü gibi iğrenç birtakım değişiklikler oldu. Hikâyenin bitiminin ardından birkaç dakika mezarlık gibi korku saçan sessizlik içinde kaldıktan sonra bela baykuşu gibi çirkin bir sesle "Olmayacak... O katır yaşadıkça sen rahat yüzü görmeyeceksin! Vücudunu dünyadan kaldırmalı, bitsin gitsin!" dedi. Mehpeyker uğradığı bin türlü tereddüt ve ıstırapla düşünce ve akıl yetilerinin hepsinden uzaklaşarak doğal halinde bulunduğu cihetle tamamen yaradılışının kötülüğüne mağlûp oldu. Son dere-

ce kayıtsız bir tarzla, "Ah! Vücudu dünyadan kalkınca rahat edeceğimi bilsem" diye düşündü. Bu arzu ise adeta şeytani bir esinti etkisi göstererek Arap'ın aklından tesadüfen geçen fikri kesin bir karara dönüştürmeye yetti.

Derhal özel adam gönderdiler. Ali Bey'in bulunduğu kerhanenin sahibesini çağırdılar. Kadın ise çağırıldığı sırada rastgele Ali Bey'le ertesi gece için yine bir eğlence meclisi düzenlenmesi konusunu görüşmekteydi. Öte yandan Arap her ne olursa olsun Bey'i bir kez daha bir yere çağırmaya çare bulmasını söyledi. Ahlaksız kadından "Biz de zaten yarın akşam için bir yer bulmayı söyleşiyorduk" yanıtını alınca Arap mutlulukla, "Tamam! Git, bizim Üsküdar'daki bağ köşküne haber ver! Yarın sabahleyin talimatınla beraber bahşişini alırsın" diyerek kerhaneciyi gönderdi.

Karı kerhanesine dönerek Bey'i birkaç sözcükle ikna etti. Ötekiler de geceyi hazırlıkların tamamlanması için görüşmeyle geçirdiler. Abdullah Efendi doğduğu günden beri âlemde her ne varsa istediğini yapmak gücüne sahip olanların yararlanması için yaratıldığını düşündüğü için servetini arttırma yolunda ocaklar batırmayı yün kırpmak ya da süt sağmaktan farklı görmüyordu. Eğlencesi uğruna adam öldürmeyi de ava çıkmak sayacak kadar acımasız bir kalbe sahipti. Bu yüzden aldığı karar en sıradan işlerden daha önemli değildi. Fakat Mehpeyker yaradılışının kötülüğüne eklenen şiddetli kiniyle birlikte o zamana kadar en şiddetli intikamı cariye dövmek, rakipleriyle alay etmek, âşık üzmek gibi şeyler olduğundan işin başında vicdanının sesi saydığı kanlı planı gözünde canlandırdıkça hayallerinden dehşet duyan sevdazedeler gibi girişiminin karşısında titremeye başladı. Öyle ki Ali Bey'in vücudunu iğrenç arzularına uymadığı için yeryüzünde fazlalık sayan Abdullah Efendi'nin şeytanca aldatmalarıyla üç saat kadar düşüncesini her tarafa koşturdu. Gerek intikam ve gerek huzuru için başka bir çare bulabilmekten tamamen ümidini kesmedikten sonra eski düşüncesine dönemedi.

Hain bir gönül tereddüt devresini geçirip de bir fikirde karar kıldığında ne kadar korkak olursa o derece hilekârlığa başlar. Bu kuralın sonucu olarak Mehpeyker de bir kez Arap'ın düşüncesini kabul ettikten sonra nasıl yapılacağına ilişkin birçok düşünce ileri sürmeye, bin türlü sorgulamalara kalkıştı. Sözlerinin her birine eklediği yeni nakarat ise "Ah! Acaba başarabilecek miyiz?" kararsızlık feryadıydı. Arap ise bu kadar söze karşı "Otuz beş bin kese servet bir adamın vücudunu kaldırmaya da yetmez ise dünyada neye yarar? Yarın Bey'iniz bağa gider, kerhaneci önüne biraz rakı koyar, kız getirmek bahanesiyle oradan savuşur. Bizim Hırvat oradadır. Talimatını aldığı gibi Bey'in bin canı olsa birini oradan sağlam çıkarmaz. Birkaç kez denedim. Herif işinde ustadır. Ne gerek! Köşkte oda çok. Birinde de siz bulununuz da seyrediniz" teminatıyla karşılık verirdi. Sonunda bu büyük karar üzerine birbirlerinden ayrıldılar, yatak odalarına gittiler.

İyd-i ekberdir şehîd-i aşkına derse o mâh
Bir nigâh-ı rahm edip biçare kurbanım mıdır[1]

Abdullah Efendi, kararınca zihinsel ve vicdani bir sakıncaya ihtimal vermediği gibi yerine getirilme şeklinde de terslik ihtimali görmediğinden astığı adamın darağacı altında yatan cellatlar gibi rahat rahat uyudu.

Fakat Mehpeyker daha niyette olan fiilinin öbür dünyada değilse, bu dünyada olsun sorumluluk kuruntusuna mağlûp olarak kan tutmuş bir katil gibi gözleri uykuya vardıkça üzerine bazen hâkim, bazen zaptiye[2] kıyafetinde kâbuslar hücum ettiğinden, bazen de Ali Bey kanlı kefenle yakasına sarıldığından bir dakika dinlenemedi. Sabaha kadar ölüler arasına düşmüş cadı gibi etrafını kuşatan dehşetli hayaller içinde konağın her tarafını dolaştı. Bununla beraber o kadar kuruntulu bir kadın, göğsüne çevrilen silahı ölüm korkusundan eliyle kovmaya çalışan bir aciz gibi kininden çatlamak korkusuyla tehlikeli kararından vazgeçmedi.

Sabah olup da kerhaneci geldiği zaman Mehpeyker'i şiddetli bir bekleyiş içinde bulmuştu. Abdullah Efendi'yi beraber kaldırdılar. Adam, gerek kerhaneciye gerek bir gün önce çağırtmış olduğu Hırvat'a gerekli uyarıları yaptı.

1 Günümüz Türkçesiyle: O ay yüzlü, aşk şehidine acıyan bir bakışla "Bu zavallı kurbanım mıdır?" dese, bu onun için en büyük bayramdır.

2 Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyılda kurulan, toplumun güvenliğini ve asayişi sağlamakla görevli askeri teşkilat. Bu teşkilata mensup kimse, polis, jandarma.

Av köpeği ve zulüm silahının insan biçimine girmiş birer örneği olan iki lanetli, doğrudan doğruya bağa gitti. Arap en meşru bir görev için adam göndermiş gibi her türlü telaş ve üzüntüden uzak, kendi işleriyle meşgul oldu. Mehpeyker ise yalnız haince niyetiyle yetinmeyerek kan yalamaktan lezzet alan vahşi hayvanları bile iğrendirecek kadar merhametsizce bir intikam daha almak düşüncesine kalkıştı. Bu düşünce ise Bey'in cesedini aşkının hayaliyle yaşayan Dilâşub'a kanlar içinde göstermek ve böylece zavallının toprağa bulanmış bedenini ölüye dönmüş dertli bir ruha hareket eden mezar yapmaktı. Bey'den sonra kızın hayatına ihtimal vermediği için seçeceği gizli cinayet hareketinin duyulup yayılabileceğinden bile çekinmedi. Hemen Abdullah Efendi'nin bir hizmetçisiyle yalısına giderek Dilâşub'u da yanına aldı, bağa gitti.

Oraya varıncaya kadar Dilâşub'a hiçbir şey söylemedi. Yalnız mezar toprağından yaratılmış kadar korkunç, mazlum kanıyla boyanmıştan iğrenç kızgın bir surat gösterdi.

Bağa vardılar. Mehpeyker kuşku üzerinde olan bin yıllık bir haydut başı gibi binanın her girişini kontrol ettikten sonra kendisi için sokak kapısına yakınlığı ve bahçeye ayrıca bir kapısı olan bir odayı seçti. Dilâşub'u da oturduğu yerin yanında bulunan ve arada ayrıca bir kapısı olan odaya getirdi. Hışımla elinden tutarak ve gözlerini kan dökücü bir şekilde belerterek, "Bilir misin neredesin? Burası ahiretin kapı aralığıdır. Buraya giren, önünde adam boğazlansa gözü görmemeli, yanında kıyamet kopsa kulağı işitmemeli, adeta ölü gibi görünüşte insan gerçekte toprak olmalı! İyice bil ki gördüğün, işittiğin sözlerin biri ağzından çıkarsa canın da birlikte çıkar. İyice düşün, nerede olsan elim ciğerindedir. Vücudunu paralasalar ruhun duymayacak, ruhuna kastetseler vücudun yardım etmeyecek" dedi.

Önceleri cisimleşmiş incelik ve nezaket denilmeye lâyık olacak kadar zayıf kalpli olan ve hafif bir nazar ya da eğri bir bakışla bayılmaktan kendisini alamayan Dilâşub, çektiği bin türlü elem ve belanın etkisiyle umulmadık derecede

cesurca bir dayanıklılık edinmişti. Bunca zamandan beri bin belalarla gönlünde saklayabildiği üzüntüler birdenbire tazelenmişti. Can attığı ölüme ulaşabilmek umuduyla kendisini kahır pençesinde tutan zalim kadının tehditlerine adeta düşmanca bir biçimde karşılık vererek, "Zaten sizden umulan da böyle yerlerde bulunmaktı. Fakat yardım için beni seçmenize şaşarım. Söylediğim sözle beraber canım da çıkacak öyle mi? Beni ölümden korkar mı sanıyorsunuz? Şimdiden tezi yok" dedi. Mehpeyker de "Karı aklına başına topla! Billahi seni diri diri mezara gömerim de geberinceye kadar güneş yüzü görmezsin" tehdidiyle zavallıyı hiç hazırlanmadığı bir bela kuruntusu içinde bırakarak kapıyı üzerine kapadı, bahçedeki kulübede bulunan Hırvat'ın yanına gitti.

Fahişenin olacakların endişesiyle gönlünün helecanı ağzından dökülecek kadar taşmaktaydı.

Hırvat kendisini görünce efendiden aldığı emir üzerine terbiyesizliğinin elverdiği ölçüde saygı göstererek mensup olduğu millete özgü yanlış söyleyişlerle birkaç kelimede her emrine uyacağını anlattı.

Mehpeyker kin, tereddüt, korku, arzusunun yerine geleceğine güvensizlik gibi birtakım şiddetli duyguların karmaşası arasında her dakikada başka bir renk alarak, "Anladık, itaat edeceksin, fakat iş orada değil, acaba efendinden aldığın emri yerine getirecek misin? Yoksa ellerin mi titreyecek? Sana havale ettikleri adamın ne kadar suçlu olduğunu bilsen hiç kendisini görüp görmediğini düşünmezdin, kardeşini öldürmüş bir düşman gibi üzerine hücum ederdin" gibi birtakım sözlerle herifin aklına gelebilecek çekinme nedenlerini defetmek istedi. Hırvat ise safça sözlere karşılık fikir ve ahlakının yeterince anlaşılmadığını ima eden çirkin bir tebessümle efendisinin işinin elbette haklı olduğuna inancını, bununla beraber aldığı emrin doğruluğunu eğriliğini düşünen takımdan olmadığını ve hele kendisine havale olunan işin yeni başlayacağı bir şey olmadığı için icraatça hiç endişeye yer olmadığını anlattı. Mehpeyker, herifin eline bir kese altın verdi. Birtakım uyarılara kalkışmak üzereyken

kapı çalındı. Karı büyük bir telaşla odasına çekildi. Hırvat kapıyı açtı. Bey'le kerhaneci bağa girdiler.

Dilâşub ise bulunduğu oda Hırvat'ın kulübesi civarında bulunduğu için Mehpeyker'le aralarında geçen konuşmayı dinlemiş ve daha söz son bulmadan büyük bir nefretle gözlerini kapayarak ağlaya ağlaya yere kapanmış olduğundan girenlerin kim olduğunu görmemişti.

Geldiklerinde güneş batmış ve çevreyi ağlar, yas tutar gibi gamlı bir karanlık kaplamaya başlamıştı. Bağ köşkü ise sefahat ve cinayet için düzenlendiğinden binaları basık, duvarları yüksek, yapısı zindana benziyordu. Bey içeri girince, "Bu batakhaneye benzer yeri nereden buldun? Benim yerimde bir çelebi olsa korkusundan sara hastalığına tutulurdu" diye yarı şaka yarı ciddi aralarında konuşmaya başladılar. Kerhaneci ise "A Beyim! Siz istediğiniz gibi açık saçık eğlenmek istiyorsunuz. Böyle ıssız bir yer olmalı ki insan baskından uzak olsun" sözleriyle Bey'i yukarı çıkardı. Önceden hazırlanmış odaya götürdü. Kız getirmek bahanesiyle için izin istedi. Bey de odada hazır olan içki takımına bakarak, "Pekâlâ! Geç kalma! Sen gelinceye kadar ben kendi kendime eğlenirim. Hazır rakı da var" dedi. O içmeye başladı, karı da defoldu gitti.

Bekleme süresi uzadıkça Bey sıkılmakta, sıkıldıkça da içkiyi sıkıştırmaktaydı. Bu hal ile aradan bir saat geçince odadan çıktı. Sarhoşça bir yürüyüşle ayakları dolaşa dolaşa merdivenden indi. Kapıdan girdiği sırada gördüğü Hırvat'ı arayarak kulübesinde buldu. "Hani giden hanım nerede kaldı hemşeri?" diye sordu. "Şimdi gelirler efendim, yer biraz uzakçadır" yanıtını aldıktan sonra "İnsan bu kadar da bekletilir mi ya? Kızlara evvelden haber vermek gerekmez miydi? Geldiğime nasıl pişman olmayayım" dedi ve yukarı doğru gitti.

Dilâşub ise daha ilk sözünde Bey'i tanımıştı. Fakat aklına gelen zan o kadar müthişti ki gerçeğe uygun meydana geldiği halde uğrayacağı belayı düşündükçe ruhu gözünden dökülecek derecede bakmak istemekle beraber bir hayli

zaman pencerenin yanına yaklaşmaya cesaret edemedi. Zannı yanlışsa uğradığı dayanılması güç endişeden kurtulmak, gerçekse Bey'in kurtuluşuna bir çare bulabilmek düşüncesiyle kalbine biraz kuvvet gelince bin türlü tereddüt ve ıstırap içinde pencereye doğru gidip dışarıya bakınca korktuğu felaketin gözünün önünde dolaşıp durduğunu gördü. Yani Bey ağır ağır merdivenden yukarı çıkıyordu. Ölüm kılıcı ta ciğerine dayanmış olsa binde birini meydana getiremeyecek kadar hüzün ve dehşetle ölüm titreyişleri geçirmeye, ecel terleri dökmeye başladı. Bu durum bir beş dakika daha sürseydi mahvolup gitmesi kesindi.

Yüzlerce aferin aşkın üstün gücüne! O kadar yaralı bir kalbi, uğradığı bela ne derece büyük, ne kadar beklenmedikse o derece hızlı hareket, o kadar büyük bir irade gücüyle donatarak kızı gerçekten cesurca bir çabaya sahip etti.

Aklınca en önce verdiği karar, ne olursa olsun Bey'i kurtarmaya çalışmaktı. Buna çare olmak üzere önce böyle durumlar için en sade, en doğal tedbir olan imdat çığlığını anımsadı. Fakat çevreye ses duyurmanın mümkün olamayacağını düşündü. Hatta mümkün olsa bile yardıma adam gelinceye kadar Hırvat'ın cellatça pençesinden Bey'i kurtarmak boştu. Kendini o yolda feda etmek gözünde çok değersiz bir şeydi. Ancak onunla da amacına ulaşma yolu bulamadı. Aklında kalabilen en son umut, Bey'i uyarmak ve iki düşünce sayesinde bir kurtuluş çaresi sağlamaktı.

Bu umutla çırpınmaktayken pencereden Mehpeyker'in yine odasından çıkarak o malum Hırvat'la konuşmaya gittiğini gördü. Bu fırsatı kendi için en büyük şans bilerek hemen odadan çıktı. Büyük bir hızla yukarı çıktı. Biraz odaları dolaştıktan sonra Bey'in bulunduğu yere girdi.

Bey, Dilâşub'u görünce uğradığı şaşkınlıkla bir şey söylemeye fırsat bulamadı. Kız hemen yanına koşarak ve ellerine sarılarak, "Gel Allah aşkına, karşı taraftaki pencereden sokağa in! Canın tehlikede... Canın tehlikede..." sözleriyle hazin hazin ağlamaya, Ali Bey ise düştüğü sefahat âlemi içinde gördüğü bin hile oyunuyla gönlünde gerçek duyguların etkilerini

anlamaya yeteneği kalmadığından elini hışımla Dilâşub'dan çekerek, "Dünyada beni her eğlencemden mahrum ettin. Bu geceki rahatımı da çok görüyorsun. Buradan defol! Hazır arzu ettiğin yerlere düşmüşsün işte. Kimin için geldinse git onu aldat!" sözleriyle zavallıyı aşağılamaya başladı.

Zavallı Dilâşub böyle sitemlerden üzülecek ve Bey'in kurtuluşundan başka bir şey düşünebilecek durumda olmadığından yalvararak Bey'in ayaklarına kapandı. Annesinin felaket ve vefatını bilmediği için Bey'le aralarında olan şefkat ve muhabbeti anımsayıp ve bu hatırlayışı amacının bir definesi sayarak "Annenizin başı için kendinize kıymayınız! İşte ayaklarınız altında yatıyorum. Benden bir hile umuyorsanız, vücudumu pencereden aşağı atınız, parça parça ediniz. Fakat siz de ininiz! Vallahi canınız tehlikede... Billahi canınız tehlikede..." dedi ve her söz söyledikçe gözlerinden durmaksızın yaşlar döküldü.

Sanki masum annenin ruhu, vefatından sonra oğlunun korunmasıyla görevli bir melekti. Yalnız adının anılması Bey'in gönlünde karşı konulması mümkün olmayan gerçek bir duygu meydana getirdi. Aymaz delikanlı "Ne demek istiyorsun? Bana kim kastedecek?" gibi onaya meyil gösterir bir inkârla soru sormaya kalkınca Dilâşub sözlerinin gerçekliğini açık bir delille göstermek için birkaç dakika düşündü. Sonra "Gel, gel de gözünle gör! Kulağınla işit!" dedi. Kapıya doğru yürüdü. Ali Bey de elinde olmadan arkasına düştü.

Sofaya çıkınca Dilâşub çevreyi süzerek Hırvat'ın kulübesine bakan bir pencereye gitti. Bir iki saniye aşağı baktıktan ve çevreyi dinledikten sonra Bey'i hemen elinden tutarak oraya götürdü. Pencere açık, gece karanlık, sofa mumsuz olduğundan aşağıdan görünmek tehlikesinden uzak, dinlemeye başladılar. Kulübenin kapısı yan tarafta bulunduğu için gerek Mehpeyker, gerek Hırvat görünmüyordu. Fakat sesleri anlaşılmaz derecede işitiliyordu. Bir süre dinledikten sonra kapıdan çıkarken aralarında geçen konuşmayı tamamıyla anladılar. Şöyle konuşuyorlardı:

Hırvat: "Efendim! Beklemeye ne gerek var! Yanına çıkışımla işinin bittiği bir olur. İsterse bağırsın! Onu duyacak sokakta adam, etrafta komşu mu var?"

Mehpeyker: "Olmaz... Olmaz... Biraz daha dur. O canı sıkıldıkça içkiye dalar, yarım saate kadar da sızar. Uyurken ahirete göndermek daha kolaydır. O zaman tehlikeden uzak oluruz. Ama bıçak ta kalbine vurulacak. Şu elimle gösterdiğim yere... Zaten benim derdim onun yüreğinden... Kendinden önce yüreğinin kanı toprağa düşmeli."

Ali Bey bu sözleri işittiği, özellikle Mehpeyker'i gördüğü gibi uğradığı belanın büyüklüğünü tamamen anladı. Hemen sokak üzerinde bir odaya girdi ve döşeme örtüsünü uzunluğuna yırtarak bir ucunu beline bağladı, öteki ucunu Dilâşub'a tutturdu. Mümkün olduğu kadar duvara tutuna tutuna aşağı indi. Gariptir, uygun bir yer arayışıyla yarım saat kadar öteyi beriyi dolaştığı halde kafası bütünüyle Mehpeyker'in ihanetiyle meşgul olarak zavallı Dilâşub'un fedakârlığını ve hakkında beslediği düşüncenin ne kadar yanlış bir zulüm olduğunu aklına bile getirmedi.

Sırf Mehpeyker'i kahretmek için rastladığı bir zaptiye karakoluna girdi. Fazlasıyla alıştığı için çapkınlığın kendisi için utanılacak bir önemi kalmadığından karakol zabitine[1] her türlü özenden uzak, edepsizce bir tavırla zamparalık için bir bağa geldiğini, oysa bağın bir batakhane olduğunu, bu arada öldürülmesi için geçen konuşmaları kulağıyla duyduğunu ayrıntılarıyla anlattı.

Zabit bu kadar küstahça bir ifadeye gereken nefret dolu karşılığı vermekte kusur etmemekle beraber görevini yerine getirmek üzere acele ederek imam ve öteki mahallelileri çağırmak için etrafa zaptiyeler yolladı. Ve hemen imam efendi ile birkaç mahalleli gelir gelmez Bey'i önlerine katarak bağa gittiler. Çağırdığı kişilerin diğerleri birer ikişer yolda katılmışlardı. Gelenlerin biri de birkaç gün önce o civarda bir bağa gitmiş olan Mesut Efendi idi.

---

1 Zabit: Zaptiyeye mensup kimse, polis, jandarma.

Dilâşub'a gelince, zavallı kız uzun zamandan beri bir yandan aşkına duyduğu hasret, öte yandan Mehpeyker'den gördüğü yüz bin türlü hakaret yüzünden gençliğini ve kaybettiği kavuşma fırsatını yakalama olasılığını bile düşünemeyecek kadar hayatından usanmıştı. Gözünde bu kadar değersiz olan bir hayatın haksız yere gördüğü vefasızlıklarıyla birlikte yine bir kılını dünyaki her şeyden değerli bildiği sevgilisi adına, özellikle onun varlığını korumak uğruna feda edilmesini kendi için meydana gelmesi düşünülemeyecek kadar yüce bir mutluluk görmüştü. Bey'i pencereden indirinceye kadar böyle gönlünün en çok arzu ettiği yere harcanmış bir fedakârlıkla âlemden kurtulmak üzere bulunduğunu düşündükçe çıldıracak, bayılacak kadar sevinç içindeydi. Yalnız dünyada şu yaşadığı mutluluğun rüya olabilmesinden başka bir düşünceye üzülmezdi.

Bey pencereden inip de tehlikeden kurtulduğunda, böyle bir bağlılık kanıtı üzerine bile bir kerecik olsun yüzüne bir merhamet bakışı atmadığı birdenbire aklına geldi. Başından aşağı sıcak bir şey dökülmeye ve döküldükçe her damlası zehir kesilerek sevinçli duygularının hepsini birer birer yok etmeye başladı. Kalbinde, sinirlerinde zerre kadar kuvvet kalmadı ki birkaç dakika sonra kesin bildiği ve felâketinin başlangıcından ta o zamana kadar kendi için en büyük mutluluk olarak gördüğü ölümü, Mehpeyker'in eline düştüğü zamandan beri alıştığı cesurca dayanıklılıkla karşılasın!

Aşkının her türlü felâketinde, hatta rakibinin hakaretinde başka bir tat bulan mazlum, can vermekle bile sadakatini kanıtlamanın mümkün olmadığını görünce aşkın o belalar karşısında teselli veren parlak parlak, büyük büyük hayallerinden tabiatıyla mahrum olarak hayatın sıkıntılarını en maddi, en adi yönleriyle düşünmeye başladı. Beş on dakikadan ibaret olan bu endişe zamanında üç yaşındayken kendisini annesinin kucağından çalan insafsızın kahır pençesiyle kolunda oluşan acıdan; annesinin özlem dolu feryadıyla kalbine gelen helecandan; İstanbul'a gelinceye kadar sandallar içinde, baskılar altında geçirdiği

hastalıklardan, acılardan, esirci elinde bulundukça gördüğü sefaletlerden; eski efendisinin merhamet gölgesinde birkaç yıl insanca ömür geçirdikten sonra gerek Ali Bey'in gerek Mehpeyker'in yanında uğradığını yukarıda tarif ettiğimiz felâketlerden hiçbiri yoktu ki, en küçük ayrıntısıyla beraber hatırlayarak her biri için meydana geliş zamanındakinden birkaç kat fazla üzülmesin.

Bir zavallı ki en çok şefkat ve korunmaya muhtaç olan masumiyet zamanını belaların en çirkini denilmeye layık bir felâketin her çeşit fenalığı içinde geçirir, bir mazlum ki ömrünün acı tatlı günleri arasında bir mutluluk baharı sayılan gençliğinin başlangıcı aşk gibi duyguların en şiddetlisi olan bir düşkünlüğün bin türlü felaketiyle geçerse yaşadıklarını ne kadar hayallerden soyutlayarak düşünürse düşünsün bedeni ruh için, dünyayı da beden için mezardan başka bir şey olarak görmemesi ve bu yüzden ölümü ne kadar korkunç, ne kadar lezzetleri yok edici saysa da yine hayata tercih etmesi doğaldır.

Bu bakımdan zavallı Dilâşub yoluna feda olmak ruhsal zevkini unutarak o malum Hırvat'ın elinde yaralanmak bedensel acısından başka bir şey düşünmeyerek bunu bile yaşamak belasından iyi görmeye başlamıştı. Fakat üç beş dakika kendini ölüme teslim etmekle uğraştığı halde herkes için bir dereceye kadar var olan ve bilgece düşünüldüğünde yaşamaya duyulan içgüdüsel hissin başka bir şekilde görünmesinden ibaret bulunan ölüm korkusundan kendisini alamamıştı.

Zavallı kız! Bu dehşetle şiddetli şiddetli üşümeye, titremeye başladı. Etrafına baktı. Bey'in pencereden inerken yastığının üzerine attığı palto gözüne çarptı. Sırtına giydi. İki elini başına atarak ve özlemin şiddetiyle o güzel saçlarının birazını yolarak "Ah! Bey... Bey! Yoluna ölmek benim için düğün bayramdı. Bir kez adımı anmadın... Bir kez yüzüme bakmadın... Senin için ölürken yine ahirete mahzun gidiyorum. Kaderim böyleymiş. Ah! Bir kez olsun mezarıma geleceğini bilsem!.. Yok, ben hâlâ deliliğimden vazgeçme-

mişim. Fahişe evinde, haydut elinde şehit olan zavallının mezarı mı olur?" dedi. Ağlaya ağlaya odanın bir tarafına yıkıldı. Vücudunda ne direnmeye mecal ne de uğradığı azabı çekmeye tahammül olduğundan umutsuzca bir teslimiyetle işin sonunu bekledi.

Ali Bey evden çıktıktan sonra yukarıda tamamen ses kesildiği gibi oturduğu odadaki mumların biri de kendi kendine sönmüştü. Mehpeyker beklediği fırsat zamanının geldiğine karar verdiğinden telaş arasında Dilâşub'u aklına bile getirmedi. Hırvat'ın kulübesine gitti. Yukarı çıktılar. Baktılar ki Bey odada yok. Mehpeyker'e –bir çeşit kuşkudan değil, alışıksızlık korkusundan– bir telâş geldi. Hırvat yiğitlenerek, "Efendim, nereye gidecek? Sarhoş bu ya, bir tarafta sızmıştır" diyerek odaları aramaya kalkıştı.

Dilâşub zavallısının yattığı oda mehtaba karşı olduğu gibi Bey'in çıktığı pencere de açıktı. Birkaç dakikadan beri işitmekte olduğu ayak patırtısından öleceğini kesin olarak anlamıştı. Ölüm yastığında bulunan hastalar gibi nefes almaktan başka bir hayat belirtisi göstermeye gücü yoktu. Hırvat kendisini o durumda görünce, "De ha! İşte burada sızmış" diyerek ve her türlü duygudan uzak olarak yanına yaklaştı. Cellatça becerisini Mehpeyker'den aldığı emrin gereğince yerine getirilmesini göstermek amacıyla bıçağı kızın ta kalbi üzerine sapladı. Mazlum böyle bir öldürücü yarayla birlikte işitilir işitilmez bir ah etmekten başka bir şeye güç bulamadı, bayıldı.

O sırada ise Ali Bey, polisler ve mahalle halkıyla bağa yetişti. Böyle bir durumun gerektirdiği şiddetli bir gürültüyle duvarlardan atlamaya, kapıyı zorla açmak için kırmakla uğraşmaya başladılar.

Hırvat gürültüyü işittiği gibi Mehpeyker'e telaş için meydan bırakmayarak, "Bir şey yok! Olağandır. Efendi onu da düşünmüştü. Şu dolabı açınız, tavanına dokununuz. Açılır, yukarı çıkarsınız. Çıktığınız gibi tavan kendi kendine kapanır. İçeride gizli bir oda vardır. Kalabalık defoluncaya kadar orada oturunuz. Defolmazlar ise zararı yok. Odanın karşı

tarafa olan penceresinden öteki eve geçilir. Efendi oradadır. Sizi kurtarır" dedi. Sürgün avına tutulmuş kurt hızıyla oda kapısından dışarı fırladı. Mehpeyker de aldığı talimata uyarak tavan arasına çekildi. Oradan da civarda bulunan eve geçmek üzereyken Ali Bey'in "Şu odanın penceresinden indim. Hırvat olsa olsa oradadır" feryadını işitince Bey'in vücudunu paltosuna sarılmış olarak gördüğü ve hatta Hırvat'ın darbesi altında son nefesinin çıkardığı ahı bile duyduğu halde ahiretten dönmüş gibi yine bağı çevirenler arasında bulunabilmesine şaşırdı. Bir taraftan intikam alamama, bir taraftan da cezalandırılma korkusuyla gerçeği öğrenmeyi öyle çok istedi ki değil öteki eve geçmek, böyle tehlikeli bir zamanda çıktığı güvenli yerde bile duramadı. Yine dolaba indi. Kapısının aralığından olacakları gözetlemeye başladı.

Kalabalık odaya girdiğinde herkesin gözüne çarpan Dilâşub'un yaralı bedeni oldu. Onu görmek zaptiyeler için Bey'in ifadesinin doğruluğunu kanıtlamaya yetti. Katili aramak için her biri bağın bir tarafına dağıldı. Yalnız Bey, Hırvat'ın telaşla ortada bıraktığı kanlı bıçak ile paltosuna sarılmış bir beden görünce bulunduğu yerden bir adım ileri gitmeyi başaramadı. Öyle bir hale geldi ki yüzündeki solukluğa, vücudundaki hareketsizliğe bakanlar dikine mezara indirilmiş bir mumya sanırlardı. Dehşetli bakışları önünde yatan zavallının Dilâşub olduğunu kesinlikle bildiği ve başka biri olmasına ihtimal bulunmadığı halde ne bildiği gerçeğe inanmak ister ne de gönlünü kendi aldanışlarıyla düşürmek istediği tereddütten kurtarmak korkusuyla cesedin yanına gitmeye cesaret edebilirdi.

Olaylar sırasında Dilâşub'un bağlılığına ve kuşkusunun gereksizliğine ilişkin kaç türlü kanıt bulabilmek mümkünse hepsi birden aklına o dakikada hücum etti. Gönlündeki pişmanlık ölümlü bir yaşamı değil, sonsuz bir yaşamı bile kurtulmanın mümkün olmadığı büyük bir üzüntü içinde geçirmeye yeterdi. Fakat vefasından ufacık bir kuşku duymakla yalnız kendinin değil, kıymetli annesinin bile her türlü huzurunu feda etmekten çekinmeyecek kadar

sevdiği bir vücudun kendisi için canını feda ettiğini görmek o şiddette bir pişmanlığı bile düşünmeye zaman bırakmayacak kadar büyük bir acı olduğundan kızın öldüğüne ilişkin zannını değiştirmeye çalıştı. Ciğerler paralayacak kadar hazin bir biçimde ağlaya ağlaya, "Yarabbi! Yarabbi! Suçum ne kadar büyük olsa merhametin yine ondan yüz bin kat büyüktür. Ahiretinde her cezaya razıyım. Şu dakikada canımı al da bana korktuğum belayı gösterme!" diyerek duaya başladı.

Ağzından çıkan şu birkaç kederli söz, ruh esintisi, gözlerinden dökülen o bir iki damla yaş sanki hayat suyu idi. Zavallı kızın âşık kalbi, ölüm baygınlığı ve yaraları içindeyken gene vücudundaki yaşama gücünün kalıntısını kıpırdatacak kadar helecan etti. Yavaş yavaş o şirin gözleri açılmaya, o hüzünlü yüzünde bir sevinç rengi görülmeye başladı. Bey, zavallının vücudunda bir hareket belirtisi görünce delice bir telaşla yanına koştu. Birkaç dakika bir şey söyleyemeden elini yüzünü öptü ve nefesinde oluşan durgunluğu ağlaya ağlaya geçirdikten sonra, "Dilâşub! Seni bu durumda görmektense zebaniler elinde sonsuza kadar acı çekmek bin kat hayırlıdır. Sana ben kıydım. Allah bin türlü belamı verseydi de dünyaya gelmeyeydim. Kör olsaydım da vaktiyle seni görmeyeydim! Yok! Yok! Sana bir şey olmadı. İnşallah kurtulacaksın. Çektiğimiz belaların hepsini unutacağız, değil mi? Ah! Söz söylemiyor. Niçin söylesin? Niçin söylesin? Ben onu öldürmek istedim. O benim için canını verdi de giderken yüzüne bile bakmadım. Dilâşub ben sana acımadım, sen de bana acımayacak mısın?" gibi kesik kesik, garip garip yalvardı.

Zavallı kızcağız ise hayattan, hatta hayatının önceki lezzetinden çok, özlediği böyle bir iltifatın etkisiyle öyle bir duruma gelmişti ki davranışlarıyla olsun sevinçli duygularını anlatmaya gücü yetmedi. Sonunda Bey'in çeneleri kilitlenerek bayılmak üzere bulunduğunu görünce tamamen yok olmak üzere olan yaşama gücünde son bir heyecan daha meydana geldi. Bey'in boynuna sarıldı: "Ah! Ben kimim ki

size acıyacağım? Sizden ayrılıp da ölmediğim meğer yolunuza can vermek içinmiş. Ben sizin için ölüyorum, siz de sadakatimi bildiniz de başucumda ağlıyorsunuz, değil mi? Allah aşkına bana acımayınız. Bin yıl yatağınızda yatmış olsaydım şöylece kucağınıza yaslanıp ahirete gitmekten büyük yine dünyada bir lezzet bulamazdım. Bana helal ediniz. Allah ömrünüze bereket versin. Allah sizi bir daha böyle belalara düşürmesin. Ah! Bu kim? Anneniz... Hanımefendi... Baksanıza yine birleştiğimiz için gülüyor. Geliyorum hanımefendiciğim. Bey beni kabul etti. Elbette sayenizdedir. Allah ömrünüze bereket versin! Beyim, efendim, Beyim! Elinizi bana verin, sakın durumumu hanımefendiye söylemeyin. Sonra üzülürler. Ah! Gidiyorum... Gidiyorum... Beyim! Beyim!" diyerek ve her defasında daha zayıf bir sedayla seslenişini yineledi. Kolları Bey'in boynundan çözüldü. Kucağına yığıldı, öldü.

O kadar güzelliği, o kadar fedakârlığıyla birlikte o kadar felâket içinde yok olmuş benzersiz bir sevgiliyi sonbahara uğramış bir gonca gibi solgun ve perişan bir halde kucağında görmek; yine kendi uğruna feda olmuş şefkatli bir annenin kalan parçası gibi unutuş toprağı altında kalan adını o zavallının hasretli dilinden duymanın insanı nasıl etkileyeceği de göz önüne alınsın! Buna bir de zamanın az bulunur şeylerinden sayılan bir terbiyenin her türlü şöhret ve gelecek arzusundan mahrum olmakla birlikte arada bütün servetini yitirmek pişmanlıkları da ilave edilsin! Ali Bey'in o sırada kalpten gelen duygularının bir özeti elde edilmiş olur. Yalnız zavallı delikanlı uğradığı felâketlerin kendi yaptıklarından olanlarını düşünmek gücünden başka bir üzüntüye meydan bırakmamakla birlikte kötü kaderinin somut örneği olan Mehpeyker lanetlisini hatırlayamamıştı.

Hınzır ise bulunduğu dolap arkasından tiyatroya gelmiş gibi gözünün önündeki felâket sahnesinde kendi için düzenlenen faciayı doya doya seyrettikten sonra intikamı için bu olanları yeterli bulmadı. Hırvat'ı izlemekle meşgul olanların kiminin bahçeye, sokağa çıktığını telaşlı konuşmalarından

anladıktan sonra Ali Bey'in ciğerindeki felâket hançerinin sahibini göstermek için eğlenceye gider gibi nezaketle kapıyı açtı ve alaycı bir tarzla dışarı çıkarak, "Maşallah Beyefendi! Bendeniz sizi ettiğiniz davranışların karşılığı olacağından şüphelenmeyecek kadar saf sanmazdım. Cariyenize vefasızlık suçlamasında bulunmuştunuz. Böyle durumlardaki zannınızın isabetsizliğini göstermek için sevgili Dilâşub'unuz hakkında bendeniz bir yalan düzenledim. Yalanın kaynağı kızın benlerinden ibaretti. Sizin kadar bilgili bir kişiye göre bir kadının benlerini hamamda olsun araştırmanın mümkün olduğunu düşünmek güç bir şey değildi! Siz tuttunuz, o zavallının sadakatinden de şüphe ettiniz. Fahişelere satılmasını emrettiniz. İnancınıza göre ben de fahişe değil miyim? İşte kızı aldım. Değil size ihanet etmek, yolunuzda can verecek kadar vefalı olduğunu kanıtladım. Bundan sonra da bendenize inanmaz mısınız? İşte davamın haklı olduğunu şu cenazenin sayenizde haksız yere dökülen kanı meydana çıkarıyor. Yok, gördüğünüz delil üzerine düşünceniz değişti de cariyenize güvenirseniz sizi temin ederim ki zavallı kız gerçekten namuslu, gerçekten sadıktı. Hatta aylarca öldüresiye tepeledim, bir kerecik olsun bir erkek yanına çıkarmayı başaramadım. Gerçek! Anneniz de sitemlerinizden vefat etmiş! Yazık! O zavallı kadın da hakkınızda merhametli idi. Sadakatini bilemediniz. İhtimal ki cariyenizin de yine sadakatine inanmazsınız. Pek korkunç bakıyorsunuz. Gideyim de terbiyenize aykırı bir davranışa kalkışmayasınız. Bir daha görüşemezsek öğüt niyetine söylediklerimi bağışlarsınız. Görüşürsek yine bunun gibi hizmetlerde kusur etmem" sözleriyle Bey'in en şiddetli olan ruh sızılarını elinden geldiği kadar zehirledikten sonra avının kanını içmiş yılan gibi memnuniyetinden salına salına geldiği deliğe gitmek istedi. Bey, ölüm halindeyken yeniden yaralanarak düşmanına saldıran aslanlar gibi ödü patlatan bir haykırışla yerinden fırladı. Göz açıp kapayıncaya kadar Mehpeyker'i yakasından tutarak yere çarptı. Ardından Hırvat'ın bıçağını kaparak göğsünün üzerine oturdu.

Fahişe, Bey'in kişiliğinde olan nezaket ve alıştığı sefahatle beraber sözlerinin başlangıcında gösterdiği şaşkın suskunluğa bakarak öyle mertçe ve intikam alırcasına bir davranışta bulunacağını düşünmemişti. Hele gözünün önünde bir ölü ve bağın çevresinde polisler varken olacaklardan korku ve kurtuluş ümidiyle sözlerine karşılık bile vermeyeceğinden emin ve belki de bulunduğu bela girdabından kurtulmak umuduyla yardımına sığınacağını sanıyordu. Halbuki yüzüne bakıp da saçlarındaki ürperişi, gözlerindeki kanlı parlaklığı, ağzındaki öfke dolu zehirli gülüşü görünce karşısında âşık yüzünden başka bir şey görmeye alışık olmayan hanımefendinin göğsüne çöken vücudun vahşi hayvanlara özgü bir kızgınlıkla hayatına kast ettiğini çok kolay anladı. Kan başına sıçradı. O kadar alçak bir kadının, o kadar tehlikeli bir zamanda aklına gelebilecek her türlü saçma sapan sözlerle kendini kurtarmaya çalıştı. Bir zamanlar aralarında geçen aşk ilişkisinden tutun da Dilâşub konusundaki hareketinin sevgiden kaynaklandığına, kendi canına kıyarsa bildiklerinin intikamından kurtulamayacağına, kurtulsa bile ahirette cezalandırılacağını düşünmesi gerekeceğine kadar öyle bir ağızdan işitilmeyecek ne kadar söz bulabildiyse hiçbirini söylemekten çekinmedi. Hatta Dilâşub yok olduysa yerine tutsak olmak, Bey'e ondan daha güzel cariye almak, kaybolan servetinin zararını ödemeye söz vermek gibi edepsizliklerden bile geri durmadı. Ali Bey ise her sözüne bir darbeyle karşılık veriyor ve onun yüzünden yaşadığı acılı dönemlerin bir saati kadar olsun intikamını sürdürmek için alçağa bıçak vurmak istedikçe daima gebermeyecek yerini arıyordu. Lanet kadın can havliyle ara sıra gayet dokunaklı, gayet hazin yalvarışlar bulunuyordu. Fakat şu halinde, vaktiyle güzelliğinden daha gönül alıcı hoş sesi ciğer yarasından çıkan hırıltılar kadar tiksinti vermeye başladığından onlar da Bey'in öfkesini bir kat daha şiddetlendirdi.

Ahlaksız kadın ne suretle canını kurtarabileceğini idrakten aciz kalarak yalvarmaların hiçbirini bırakmadı. Sonra Dilâşub'un ruhuna yemin etmek gibi bir küstahlığa cesaret

etti. Ali Bey, Mehpeyker'in böyle kendi idam ettirdiği adamı kendine şefaatçi edercesine söylenen kâfirce temenniden öyle bir duruma geldi ki dünyada kendisi için her türlü zevkten geriye kalan intikam lezzetinden bile vazgeçti. Umutsuzca bir haykırışla bıçağı hemen fahişenin beynine saplayarak canını cehenneme gönderdi.

Sanki kader ressamı her zaman birbirine musallat olagelen ve birinin ötekinin pençesinden hiçbir zaman kurtulamadığı vefa, ihanet ve intikam karakterlerini dikkat çekici bir tablo üzerinde bir araya getirmişti. Vefayı, her türlü hüznü, her türlü talihsizliğiyle Dilâşub'da, ihaneti her türlü iğrençliği, her türlü ağır sonucuyla Mehpeyker'de, intikamı her türlü şiddeti, her türlü dehşetiyle Ali Bey'de cisimleştirmişti.

Hırvat'ı aramaya gittiler. Herifi bir hayli zaman takipten sonra bir sokak köşesinde yakaladılar. Bağda kalanları aramak için dönüp odaya girdikleri zaman Dilâşub'un ölüm acıları arasında Bey'in paltosundan sıyrılmış; dağınık saçları, soluk yüzü pencereden vuran ay ışığında bir garip güzellik bağlamış, mazlumluk gibi hüzünlü bir halde ışıklar içinde yatıyor. Mehpeyker ise zorbalık gibi dökmek istediği kan içinde boğulmuş, alçaklık toprağında yuvarlanıyor. Ali Bey de pişmanlık gibi yüzündeki üzüntü çizgisi, ellerindeki intikam kanıyla Mehpeyker'in ayağı ucunda diz çökmüş ağlıyor.

Bu garip manzarada her gönülde bir his, her fikirde bir hayal oluşarak her biri başka bir biçimde şaşkınken Ali Bey son derece resmi, gayet gururlu bir halde yerinden kalktı. Zaptiye memuruna olayı hüzünlü bir şekilde anlattıktan sonra yasanın gereği neyse, nereye gitmesi gerekiyorsa hazır bulunduğunu söyledi.

Orada bulunanların hepsi ağlamaya başladı. İçlerinde en çok üzülen Mesut Efendi'ydi. Ali Bey her cümlesini bitirdikçe "İnanınız! Vallahi doğrudur. Zavallı çocuk, beni dinlesen ne olurdu?" diye umutsuzca feryat eder, sonra da Mehpeyker'in ayaklar altındaki kanlı cesedini aşağılardı. Zavallı adam Bey'i kurtarmak için mümkün olan yardımın

hiçbirinde kusur etmedi. Fakat durum ve yer, rica kabulüne uygun olmadığı için zaptiyeler Ali Bey'i götürdüler.

Mesut Efendi son bir insanlık yaparak Dilâşub'u Fatma Hanımefendi'nin yanına defnettirmek hizmetinde bulundu. Hırvat ise yakalanıncaya kadar yediği dayakların etkisiyle daha sorgu altındayken geberdi.

Abdullah Efendi olayı duyduğu zaman bu türlü kötülerin hiçbir zaman kurtulamadıkları yürek zayıflığı nedeniyle korkusundan öldürücü bir felce uğradı.

Yalnız Ali Bey birkaç ay cezaevinde kaldı. Hükümet izin verdikçe annesinin mezarına gider gerek onun, gerek Dilâşub'un kara topraklarını gözlerinin yaşıyla sulardı. Ne faydası var, bu pişmanlık zavallının altı ay içinde kederle mahvolmasından başka bir şeye yaramadı.

Meşhurdur, son pişmanlık fayda vermez.

SON

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

1. KUYRUKLUYILDIZ ALTINDA BİR İZDİVAÇ
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

2. MÜREBBİYE
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

3. EFSUNCU BABA
   Hüseyin Rahmi Gürpınar

4. İNTİBAH
   Namık Kemal

5. ŞAİR EVLENMESİ
   Şinasi

6. VATAN YAHUT SİLİSTRE
   Namık Kemal

7. KÜÇÜK ŞEYLER
   Samipaşazade Sezai

8. FELÂTUN BEY İLE RÂKIM EFENDİ
   Ahmet Mithat Efendi

9. TAAŞŞUK-I TALAT VE FİTNAT -TALAT VE FİTNAT'IN AŞKI-
   Şemsettin Sami

10. MAİ VE SİYAH
    Halit Ziya Uşaklıgil

11. REFET
    Fatma Aliye

12. TURFANDA MI YOKSA TURFA MI?
    Mizancı Murat

13. ÖMER'İN ÇOCUKLUĞU
Muallim Naci

14. DOLAPTAN TEMAŞA
Ahmet Mithat Efendi

15. GULYABANİ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

16. SALON KÖŞELERİNDE
Safveti Ziya

17. FALAKA
Ahmet Rasim

18. A'MÂK-I HAYAL -HAYALİN DERİNLİKLERİ-
Filibeli Ahmet Hilmi

19. ŞEYTANKAYA TILSIMI
Ahmet Mithat Efendi

20. ÇİNGENE
Ahmet Mithat Efendi

21. SERGÜZEŞT
Samipaşazade Sezai

22. ZEHRA
Nabizade Nâzım

23. GENÇ KIZ KALBİ
Mehmet Rauf

24. BİZE GÖRE -VE BİR SEYAHATİN NOTLARI-
Ahmet Haşim

25. SEYAHAT JURNALİ
Âli Bey

26. GÖNÜL BİR YEL DEĞİRMENİDİR SEVDA ÖĞÜTÜR
Hüseyin Rahmi Gürpınar

27. HAZAN BÜLBÜLÜ
Hüseyin Rahmi Gürpınar

28. AŞK-I MEMNU
Halit Ziya Uşaklıgil

29. KÜRK MANTOLU MADONNA
Sabahattin Ali

30. LEVAYİH-İ HAYAT –HAYATTAN SAHNELER–
Fatma Aliye

31. İÇİMİZDEKİ ŞEYTAN
Sabahattin Ali

32. KUYUCAKLI YUSUF
Sabahattin Ali

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 4

"İnsan vicdanındaki sırları, kalbin en gizli köşelerine ulaşmadıkça bulmak imkânsızdır..."

Arka planını Osmanlı sosyal yaşamının oluşturduğu *İntibah*, İstanbul'un Çamlıca ve mesire yerlerinde geçer. Kalburüstü bir ailede, iyi bir eğitim ve terbiyeyle yetişen Ali Bey'in hayatı Mehpeyker adlı hafifmeşrep bir kadına âşık olmasıyla değişir. Maddi manevi yıkıma sürüklenen bu genç adamın iç dünyasını Namık Kemal, eski edebiyatımızla yeni edebiyat arasında köprü kurarak tahlil ediyor.
Edebiyatımızın ilk edebi romanı kabul edilen *İntibah*'ı, yazarın Önsöz'üyle birlikte sunuyoruz.

Namık Kemal (1840-1888)

Gazeteciliğiyle toplumun fikirlerine yön veren, yazarlığıyla yeni edebiyatın kapılarını açan, mücadelesiyle Meşrutiyet'e ivme kazandıran fikir adamı, yazar ve en bilinen yönüyle vatan şairidir. Onda her şey hürriyet fikri ve vatan sevgisiyle başlar, neredeyse bütün uğraşları bu ikisi üstüne kurulmuş ve gelişmiştir.
Erken yaşta annesini kaybedince çocukluk ve ilk gençliğini büyükbabasıyla ve onun görevi nedeniyle –Sofya'dan Kars'a– yurdun çeşitli yerlerinde geçirir. İstanbul'a geldiğinde edebiyat çevrelerinde dikkat çeker ve dönemin ünlü şairleriyle tanışır, özellikle Şinasi'nin fikirlerinden etkilenir. *Tasvir-i Efkâr*'la başladığı gazetecilik hayatı *Hürriyet*, *İbret*, *Diyojen* gibi yayınlarda devam eder. Siyasetten hukuka, felsefeden edebiyata pek çok alanda yazdığı makaleleriyle fikir dünyasına; roman, şiir, tiyatro ve tarihi biyografi türlerindeki eserleriyle yeni edebiyata öncülük eder. İstanbul'dan defalarca uzaklaştırılıp sürgüne gönderilir. Yine de yazmaya; mektuplarıyla, gazete yazılarıyla, eserleriyle çağdaşlarına yol göstermeye ve halkına ulaşmaya devam eder. Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

10 TL